

ΕΚΘΕΣΗ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

1^ο τεύχος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

η παράγραφος.....	2
1. Επιστροφή στην εποχή της... βραδύτητας.....	4
2. Ο ελεύθερος χρόνος και η ψυχαγωγία.....	6
3. Διασκευασμένα αποσπάσματα από το «Παπαλάνγκι».....	7
4. Παπαλάνγκι, για τα πολλά χαρτιά.....	9
5. Κοινή γνώμη, (Δημήτρης Γληνός).....	11
6. «Η Δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης».....	13
7. Αυτοί είναι οι δημοσιογράφοι του αύριο.....	15
8. ο ρόλος των ΜΜΕ και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την γλώσσα.....	17
9. γλωσσικά θέματα στο ραδιόφωνο.....	19
10. Η υψηλή εγκληματοφοβία και η στάση των ΜΜΕ.....	21
11. Η επίδραση της τηλεόρασης στα παιδιά.....	22
12. Υπάρχει κόσμος όταν είναι σβηστή η τηλεόραση;.....	24
13. Επίπεδη οθόνη, επίπεδη ζωή;.....	26
14. Πλούσιοι, φτωχοί και μεσαία τάξη.....	28
15. Διασκευασμένο απόσπασμα από επιφυλλίδα του Χρήστου Γιανναρά.....	29
17. «Το σχολείο προετοιμάζει για την εργασία, όχι για τη ζωή».....	31
18. Ο καφές έχει ηλικία στη Λάρισα!.....	32
19. Ρατσισμός: από τη φυλή στην κουλτούρα.....	33
20. Κατέλαβαν το σχολείο για να μη γραφτούν Τσιγγανόπουλα.....	36
21. [οι Άραβες καπνίζουν στα λεωφορεία].....	37
22. [θα χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα].....	39
23. «Όλοι σας θα περάσετε από την καμινάδα».....	41
24. Εμμανουήλ Κριαράς, η ζωή και το έργο του.....	42
25. Η νεολαία μεγάλο θύμα της ανεργίας.....	44
26. «Να είσαι ο εαυτός σου» - ή ο εαυτούλης σου.....	46
27. «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ ρε!».....	47
28. Α. Β. Μουμτζάκης (1929 – 2009)1.....	49
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ.....	51

η παράγραφος

A. Δομή της παραγράφου

Θεματική περίοδος

• Εκφράζει εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην παράγραφο, την κύρια ιδέα της παραγράφου, το θέμα της.

• Διατυπώνεται με σαφήνεια, περιορίζει, κάνει πιο συγκεκριμένο το θέμα.

Λεπτομέρειες

• επιμέρους ιδέες, κρίσεις, διαπιστώσεις, επιχειρήματα που διασαφηνίζουν και αναπτύσσουν τη κύρια ιδέα της παραγράφου, τη θεματική πρόταση.

Πρόταση - κατακλείδα

• Μια πρόταση (ή περίοδος) που δείχνει ότι ολοκληρώθηκε η ανάπτυξη της θεματικής πρότασης. Το συμπέρασμα στο οποίο οδηγηθήκαμε από τη διερεύνηση μιας πλευράς του θέματος.

• *Δεν είναι πάντα απαραίτητη.*

• Πρέπει να θυμίζει την κύρια ιδέα της παραγράφου.

B. Αρετές της παραγράφου

1. σαφής σκοπός

• Η θεματική πρόταση εκτός από την κύρια ιδέα εκφράζει και τη στάση του συγγραφέα απέναντι στο θέμα του, την οπτική γωνιά.

Έτσι

• 1. Σκεφτόμαστε τι θέλουμε να πούμε πάνω στο θέμα, ποιος είναι ο σκοπός μας.

• 2. Διατυπώνουμε σε μορφή πρότασης που εκφράζει τη στάση μας απέναντι στο θέμα.

2. πληρότητα

• Το υλικό αναπτύσσει επαρκώς τη θεματική πρόταση.

• Για να γίνει ζωντανό και κατανοητό το κείμενο πρέπει όλες οι κύριες ιδέες να αναπτυχθούν με λεπτομέρειες.

• Πρέπει να μελετήσουμε τους **τρόπους ανάπτυξης παραγράφου**.

πληρότητα, τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

• **Αιτιολόγηση** (α' λυκείου, σελ 66)

• **Αναλογία** (α' λυκείου, σελ 200)

• **Παραδείγματα** (β' λυκείου, σελ 63)

• **Σύγκριση – αντίθεση** (β' λυκείου, σελ 127)

• **Ορισμός** (β' λυκείου, σελ 226)

• **Διαίρεση** (β' λυκείου, σελ 231)

• **Αίτιο – αποτέλεσμα** (γ' λυκείου, σελ 283)

• **Συνδυασμός μεθόδων** (γ' λυκείου, σελ 283)

3. ενότητα

- Γίνεται λόγος για ένα επιμέρους θέμα.
- Δεν πρέπει να περιέχονται λεπτομέρειες άσχετες με την κύρια ιδέα. Κάθε πρόταση σχετίζεται άμεσα με την κύρια ιδέα της (θεματική πρόταση).
- Προσήλωση σταθερά στην κύρια ιδέα που έχουμε.

4. αλληλουχία

- Οι επιμέρους (λεπτομέρειες) ιδέες έχουν μια λογική, φυσική σειρά.
- Π.χ, από τα γνωστά στα άγνωστα, από τα εύκολα στα δύσκολα. Σε αποδεικτική παράγραφο είναι προτιμότερο από τα λιγότερο σπουδαία στα σπουδαιότερα.

5. Συνοχή

(α' λυκείου σελ 272-277 και β' λυκείου σελ 248)

Υπάρχει σύνδεση μεταξύ των προτάσεων

1. Με χρήση αντωνυμιών που αναφέρονται στα ουσιαστικά των προηγούμενων προτάσεων.
2. Με επανάληψη λέξεων (το αντικείμενο μιας πρότασης να γίνει υποκείμενο στην επόμενη).
3. Άμεση νοηματική συγγένεια.
4. Με χρήση διαρθρωτικών λέξεων και εκφράσεων.

B. Αρετές της παραγράφου

συνοχή με χρήση διαρθρωτικών λέξεων και εκφράσεων

- α) επεξήγηση (δηλαδή, με άλλα λόγια κλπ)
- β) αντίθεση (αν και, ακόμα και αν, αλλά, κλπ)
- γ) πρόσθεση (επίσης, επιπλέον, κλπ)
- δ) αίτιο - αποτέλεσμα (συνεπώς, άρα, επομένως κλπ)
- ε) χρονική σχέση (τόρα, πρώτα, όταν, αργότερα κλπ)
- στ) τοπική σχέση (εδώ, κοντά, δεξιά κλπ)

6. έμφαση

- Οι ιδέες βρίσκονται στην αρχή ή στο τέλος της παραγράφου.
- Οι ιδέες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο «χώρο» στην παράγραφο.

ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ

πληρότητα, τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

- Αιτιολόγηση
- Αναλογία
- Παραδείγματα
- Σύγκριση – αντίθεση
- Ορισμός
- Διαίρεση
- Αίτιο – αποτέλεσμα
- Συνδυασμός μεθόδων

1. Επιστροφή στην εποχή της... βραδύτητας

Με κοινό σύνθημα τη λέξη «αργά», κινήματα σε όλο τον κόσμο διεκδικούν την ποιότητα στην καθημερινή ζωή
Του Γιάννη Ελαφρού, Καθημερινή

Ζούμε στην εποχή της ταχύτητας και της έντασης. Ταχύτατα αυτοκίνητα, γρήγοροι υπολογιστές, πολυδύναμα κινητά τηλέφωνα και υπερηχητικά αεροπλάνα. Όλοι τρέχουμε σαν παλαβοί για να προλάβουμε. Κουρδισμένα στρατιωτάκια της παραγωγικότητας, αστείες –όσο και δραματικές– φιγούρες. Αλλά η μέρα αποδεικνύεται ολοένα και πιο μικρή, καθώς ο χρόνος αμείλικτα ξοδεύεται στο αυτοκίνητο, στην επιμήκυνση του ωραρίου ή στη δεύτερη δουλειά, στις ολοένα και περισσότερες υποχρεώσεις.

Το αστείο είναι ότι η γοητεία της ταχύτητας και των διαφορών fast – εφαρμογών προέρχεται από την υπόσχεση ότι θα μας βγάλουν νικητές στην αδυσώπητη μάχη με τον χρόνο. Θα τα κάνουμε όλα πιο γρήγορα, ώστε να μας μένει χρόνος και για «άλλα πράγματα»: ίσως αυτά που θέλουμε περισσότερο. Κι όμως, ο εντατικός ρυθμός ζωής αφαιρεί σχεδόν κάθε περιεχόμενο πραγματικής ζωής. Σαν να περνάς με 200 χιλιόμετρα την ώρα, από τοπία που φεύγουν σαν καρτούν.

Πού χάθηκε η εμπειρία ενός αργόσυρτου γεύματος, πλούσιου σε γεύση και σε συζήτηση; Πώς ηττήθηκε η κριτική σκέψη και ο αναστοχασμός από τον όγκο των ταχύτατα διακινούμενων πληροφοριών; Γιατί «δεν υπάρχει χρόνος» για να διαβάσουμε ποίηση ή να ονειρευτούμε με τα μάτια ανοικτά; Πώς καταντήσαμε αιχμάλωτοι του ιλίγγου της ταχύτητας;

Ο αγώνας του θνητού ανθρώπου με τον χρόνο δεν είναι μόνο ο πιο αρχέγονος, αλλά και ο πιο διαρκής. Αλλά η σημερινή ασφυξία λόγω έλλειψης ελεύθερου χρόνου, δεν είναι απλά αποτέλεσμα λανθασμένων προσωπικών επιλογών. Είναι κοινωνικό πρόβλημα. Ένας ολόκληρος πολιτισμός είναι θεμελιωμένος πάνω στην εκμετάλλευση του χρόνου του καθένα μας. Βασίζεται στην ελαστική εργασία και στην υπερεργασία, στη γρήγορη αγορά μιας ολόκληρης γκάμας μισοάχρηστων συσκευών, που απαξιώνονται με την ίδια σχεδόν ταχύτητα, με αυτήν που υπόσχονται. Οι συνέπειες είναι ήδη εδώ. Η πρωτοφανής πολύπλευρη φθορά του ανθρώπινου οργανισμού. Η υπερκατανάλωση και η αυξημένη παραγωγή αποβλήτων. Η υπερθέρμανση του πλανήτη. Η υποβάθμιση της ζωής.

Η διατροφή, καθρέφτης κάθε πολιτισμού, αντικατοπτρίζει την εποχή της ταχύτητας. Φαστφουντάδικα ταΐζουν μια πόλη που τρέχει «πανικόβλητη». Ομοιομορφία και τυποποίηση και το φαί στο πόδι. «Τρελά», τοξικά και μεταλλαγμένα τρόφιμα που παράγονται από τις επικίνδυνες «φάμπρικες» της εντατικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, χωρίς το μεράκι και τον χρόνο του καλλιεργητή. Ήρθε η ώρα να κατεβάσουμε ταχύτητα. Όχι για να κολλήσουμε στο σήμερα, αλλά για να ζήσουμε διαφορετικά. «Το εγκώμιο στη βραδύτητα» εκτός από βιβλίο του Μίλαν Κούντερα γίνεται τάση. Οι εργαζόμενοι διεκδικούν λιγότερες ώρες εργασίας και όχι εντατικοποίηση. Οι οικολόγοι, να μπει φραγμός στην εντατική γεωργία. Κινήματα, όπως το Slow Food, θέτουν ξανά την πολιτιστική αξία της διατροφής και της αργής απόλαυσής της, ενώ άλλα, όπως το Slow Cities, αναδεικνύουν ένα άλλο μοντέλο πόλης φιλικό στον άνθρωπο. Το «αργά» γίνεται συνώνυμο της ποιότητας και της αλλαγής.

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνεται;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 80-100 λέξεις.

(- αντίφαση της εποχής μας

- με την υπόσχεση του αυξανόμενου ελεύθερου χρόνου

- μεταβατικά ερωτήματα

- σήμερα η έλλειψη χρόνου είναι κοινωνικό πρόβλημα, χαρακτηριστικό του πολιτισμού της αφθονίας

- η διατροφή ως δείκτης – καθρέφτης. Αντίδραση στην ταχύτητα slow-αργά)

B1. Να βρείτε δυο τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος.

(παραδείγματα, σύγκριση- αντίθεση)

B2. Ποιος είναι ο ρόλος των ερωτημάτων της τρίτης παραγράφου;

(μεταβατικά)

B3. Ποια είναι η λειτουργία της γλώσσας (κυριολεκτική, μεταφορική) στον τίτλο και στον υπότιτλο;

Γ. Γράφετε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί σε μαθητικό περιοδικό. Σ' αυτό θα εξετάσετε τους παράγοντες που ευθύνονται για τους γρήγορους και αγχώδεις ρυθμούς ζωής των νέων. Επίσης σκεφτείτε με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να αντιδράσουν οι νέοι και κυρίως οι μαθητές ώστε η ζωή τους να αποκτήσει ανθρώπινους ρυθμούς.

2. Ο ελεύθερος χρόνος και η ψυχαγωγία

Εκμετάλλευση του χρόνου δε σημαίνει αναγκαία εργασία ασταμάτητη. Είναι απαραίτητος και ο ελεύθερος χρόνος, που φέρνει μια χαλάρωση στην ένταση και ένα *σπάσιμο* στη ρουτίνα. Μένοντας κανένας στα όρια του μέτρου διατηρεί και τη σωματική του υγεία και την ψυχική του ισορροπία.

Όμως ο ελεύθερος αυτός χρόνος για να αποδώσει τα προσδοκώμενα ευεργετικά αποτελέσματα και να μην καταντήσει ανία και πλήξη, πρέπει να αξιοποιείται κατάλληλα. Από το γεγονός αυτό προκύπτει ή ανάγκη της ψυχαγωγίας.

Τίθεται ωστόσο το ερώτημα: Είναι απλό και εύκολο πράγμα στην εποχή μας η ψυχαγωγία ή μήπως κι αυτή έχει γίνει ένα πρόβλημα; Αν σκεφτούμε με πόση δίψα κυνηγάει ο σύγχρονος άνθρωπος την ψυχαγωγία, παρά την ύπαρξη τόσων τεχνικών μέσων που θεωρητικά ικανοποιούν την ανάγκη αυτή, θα πρέπει να μη βιαστούμε να δώσουμε μια πρόχειρη απάντηση. Όλοι οι εργαζόμενοι κατά τις ημέρες της δουλειάς δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να περιμένουν σχεδόν εναγώνια την προσεχή αργία. Και η αμφιβολία μένει: τελικά τη *χαίρονται* πάντοτε την αργία τους; Τα πράγματα δείχνουν ότι δεν μπορούμε σε πολλές περιπτώσεις να απαντήσουμε καταφατικά. Για ένα σημαντικό μέρος ανθρώπων ή ψυχαγωγία *εκφυλίστηκε* απλώς σε μια φυγή από την πραγματικότητα. Η φυγή όμως είναι άρνηση δεν είναι *θέση*.

Ας δούμε το πρόβλημα και από τη *θετική* του πλευρά: προϋπόθεση της αληθινής ψυχαγωγίας είναι η ήρεμη ψυχική κατάσταση του ανθρώπου, που τού την εξασφαλίζουν όχι βέβαια τα άφθονα υλικά μέσα παρά ή πνευματική και ηθική καλλιέργεια. Μόνο με την προϋπόθεση αυτή αποδίδουν οι διάφορες μορφές *ψυχαγωγίας*.

Καιρός όμως να αναφέρουμε τις *μορφές αυτές*: 1) Το παιχνίδι, που πρέπει να είναι ανάλογο με την ηλικία και την *ιδιοσυγκρασία* του καθενός. Εδώ υπάγονται και τα διάφορα σπορ είτε ως άθληση είτε ως θέαμα. 2) Το ωραίο στην τέχνη. Μπορεί να πάρει είτε τη μορφή τής δημιουργίας είτε τη μορφή τής αισθητικής συγκίνησης από ένα ξένο έργο. 3) Το ευχάριστο πάρεργο, ποικίλες δηλ. ερασιτεχνικές απασχολήσεις, κυρίως χειρονακτικές. Έδώ ίσως μπορεί να υπαχθούν και το ψάρεμα και το κυνήγι. 4) Το ωραίο στη φύση: περίπατος, εκδρομή, κατασκήνωση. 5) Η αλλαγή του περιβάλλοντος: ταξίδια, παραθερισμός. 6) Νέες γνώσεις χρήσιμες ή ευχάριστες: βιβλία, τηλεόραση, ομιλίες και 7) Η απασχόληση με μια ξένη έστω και πλαστή ιστορία: βιβλία, τηλεόραση, κινηματογράφος, θέατρο. Και πάνω από όλα ή παράλληλα με όλα ή ευχάριστη συντροφιά.

Αν ο καθένας ανάλογα με το χαρακτήρα, την ηλικία και τις δυνατότητές του ξέρει να κάνει *σωστή* επιλογή στις διάφορες μορφές της ψυχαγωγίας, οπωσδήποτε θα αξιοποιήσει γόνιμα τον ελεύθερο χρόνο του και θα ικανοποιήσει τις βαθύτερες ψυχικές του ανάγκες.

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνεται;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Να ξαναγράψετε την τρίτη παράγραφο με τις εξής αλλαγές: α) η θεματική περίοδος να διατυπωθεί καταφατικά, β) να χρησιμοποιήσετε δικά σας παραδείγματα για την ανάπτυξη της.

B2. Να αντικατασταθούν οι λέξεις του κειμένου με άλλες συνώνυμες:

B3. Να αποδοθεί κυριολεκτικά το νόημα της μεταφορικής φράσης του κειμένου: «Αν σκεφτούμε με πόση δίψα κυνηγάει ο σύγχρονος άνθρωπος την ψυχαγωγία».

B4. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με το κείμενο, της αληθινής ψυχαγωγίας; Να τις αναπτύξετε σε ένα κείμενο 150 περίπου λέξεων.

εισαγωγική παράγραφος. αναγκαιότητα ελεύθερου χρόνου.
μεταβατική παράγραφος. αναγκαιότητα αξιοποίησης του χρόνου.
θεματική πρόταση, η ψυχαγωγία είναι πρόβλημα. λεπτομέρειες, παραδείγματα που αναπτύσσουν και τεκμηριώνουν τη θεματική περίοδο
κατακλείδα λεκτική σύνδεση
παραγράφων
προϋπόθεση για τη λύση του προβλήματος
θεματική πρόταση
λεπτομέρειες
κατακλείδα(·)
η δεύτερη προϋπόθεση ψυχαγωγίας: σωστή επιλογή

Παράδειγμα εκφραστικής επεξεργασίας για την περίληψη

Πρώτη διατύπωση.

Το κείμενο είναι αφιερωμένο στον ελεύθερο χρόνο και θίγει τα ερωτήματα για το αν διασκεδάζουμε πραγματικά ή μονότονα, και συνηθισμένα στις αργίες. (λέξεις 22)

Σχολιασμός διατύπωσης.

Το κείμενο είναι αφιερωμένο **αναφέρεται** στον ελεύθερο χρόνο και **θίγει το** ερωτήματα **για το** αν διασκεδάζουμε (διασκεδάζουν) πραγματικά ή μονότονα, συνήθως **συνήθως, και συνηθισμένα** στις αργίες.

Αναδιατύπωση.

1. Το κείμενο αναφέρεται στον ελεύθερο χρόνο και θέτει το ερώτημα για την πραγματική ή μονότονη διασκέδαση, που συνηθίζεται στις αργίες. (λέξεις 20)
2. Το κείμενο αναφέρεται στον ελεύθερο χρόνο και θέτει το ερώτημα αν η διασκέδαση είναι πραγματική ή μονότονη στις αργίες. (λέξεις 19)
3. Το κείμενο αναφέρεται στον ελεύθερο χρόνο και θέτει το ερώτημα αν η διασκέδαση είναι πραγματική ή μονότονη. (λέξεις 17)
4. Το κείμενο αναφέρεται στον ελεύθερο χρόνο θέτοντας το ερώτημα αν η διασκέδαση είναι πραγματική ή μονότονη. (λέξεις 16)

παρατήρηση

Ουσιαστικά: περιεκτικότερος λόγος, πιο λόγιος χαρακτήρας

Ρήματα: αναλυτικότερος, πιο κοντά στον προφορικό λόγο

3. Διασκευασμένα αποσπάσματα από το «Παπαλάνγκι»

(Παπαλάνγκι: Ο λευκός, ο ξένος, ο Ευρωπαίος, ο σύγχρονος άνθρωπος. Λόγια του φύλαρχου Τουιάβι, από το νησί Τιαβέα-Σαμόα, μετά από ένα ταξίδι του στην Ευρώπη στις αρχές του 20ου αιώνα, που τα κατέγραψε ένας ιεραπόστολος.)

Μετάφραση: Δ. Δασκόπουλος, Κ. Λιάπτη. Εκδόσεις Ύψιλον. σελ. 64-69

Ο Παπαλάνγκι είναι μόνιμα δυσαρεστημένος με το χρόνο του και κατηγορεί το μεγάλο Πνεύμα που δεν του έχει δώσει περισσότερο. Προσβάλλει μάλιστα το θεό και τη μεγάλη του σοφία, χωρίζοντας και κατακομματιάζοντας κάθε νέα μέρα σύμφωνα μ' ένα ορισμένο σχέδιο. Κατακόβει το χρόνο ακριβώς όπως κόβουμε εμείς μ' ένα μεγάλο σουγιά σταυρωτά μια καρύδα. Όλα τα κομμάτια έχουν τ' όνομά τους: δευτερόλεπτο, λεπτό, ώρα. Το δευτερόλεπτο είναι μικρότερο από το λεπτό κι αυτό μικρότερο από την ώρα! όλα μαζί κάνουν την ώρα και θα πρέπει κανείς να έχει εξήντα λεπτά και πολύ περισσότερα ακόμη δευτερόλεπτα για να έχει τόσα όσα και μία ώρα.

Υπάρχουν Παπαλάνγκι που ισχυρίζονται ότι ποτέ δεν έχουν χρόνο. Τριγυρνάν ζαβλακωμένοι εδώ κι εκεί και κάνουν σαν να τους βρήκε καταστροφή και όλεθρος, επειδή έχασαν το χρόνο τους. Αυτή η μανία είναι μια φριχτή κατάσταση, μια αρρώστια, που κανένας γιατρός δεν μπορεί να γιατρέψει, που μεταδίδεται σε πολλούς ανθρώπους και τούς εξαθλιώνει. Επειδή ο κάθε Παπαλάνγκι διακατέχεται από το φόβο για το χρόνο του, ξέρει πάντα με μεγάλη ακρίβεια, και όχι μόνο κάθε άντρας, αλλά και κάθε γυναίκα και κάθε μικρό παιδί, πόσες ανατολές του ήλιου έχουν περάσει από τότε που πρωταντίκρυσε το φως. Αυτό μάλιστα παίζει τόσο μεγάλο ρόλο, ώστε να γιορτάζεται με λουλούδια και φαγοπότια κάθε φορά που έχει περάσει ένα ορισμένο, ίσο με τ' άλλα, χρονικό διάστημα. Πόσο συχνά ένιωσα ότι ντρέπονταν για μένα, επειδή όταν με ρωτούσαν πόσων χρόνων είμαι, εγώ γελούσα και δεν ήξερα ν' απαντήσω. «Μα πρέπει να ξέρεις πόσων χρόνων είσαι». Εγώ σώπαινα και σκεφτόμουν: Είναι καλύτερα να μην το ξέρω.

Στην Ευρώπη λίγοι άνθρωποι υπάρχουν που πραγματικά έχουν χρόνο. Ίσως και κανένας. Γι' αυτό και οι περισσότεροι περνάν τροχάδην τη ζωή τους σαν μια πεταγμένη πέτρα. Όλοι σχεδόν, όταν περπατούν κοιτάζουν στο χρώμα και τινάζουν τα χέρια τους προς τα εμπρός για να προχωρήσουν όσο γίνεται γρηγορότερα. Αν τους σταματήσει κανείς, λένε δυσαρεστημένοι: «Τί θέλεις και μ' ενοχλείς; δεν έχω χρόνο, κοίτα πως θα εκμεταλλευτείς κι εσύ τον δικό σου». Συμπεριφέρονται στ' αλήθεια, σαν να νομίζουν ότι ένας άνθρωπος που βαδίζει γρήγορα είναι πιο αξιόλογος και πιο γενναίος από αυτόν που βαδίζει αργά.

Μόνο μια και μοναδική φορά συνάντησα κάποιον άνθρωπο που είχε πολύ χρόνο, που δεν παραπονιότανε ποτέ ότι του λείπει· αυτός όμως ήταν φτωχός και περιφρονημένος. Οι άνθρωποι απέφευγαν να περάσουν από δίπλα του, και κανένας δεν τον πρόσεχε. Εγώ δεν καταλάβαινα αυτή τη συμπεριφορά, γιατί το βάδισμά του ήταν χωρίς βιασύνη και τα μάτια του είχαν ένα ήρεμο, φιλικό χαμόγελο. Όταν τον ρώτησα, το πρόσωπο του συσπάστηκε και είπε θλιμμένα: «Ποτέ δεν ήξερα να εκμεταλλευτώ το χρόνο μου, γι' αυτό και είμαι ένας φτωχός, περιφρονημένος φουκαράς». Ο άνθρωπος αυτός είχε χρόνο, κι αυτός όμως δεν ήταν ευτυχισμένος.

Ο Παπαλάνγκι ξοδεύει όλη του τη δύναμη και στρέφει όλες του τις σκέψεις στο πως θα μπορέσει να κάνει το χρόνο όσο το δυνατό πιο ταχύ. Χρησιμοποιεί το νερό και τη φωτιά, τη θύελλα και τις αστραπές του ουρανού για να σταματήσει το χρόνο. Βάζει σιδερένιους τροχούς κάτω από τα πόδια του και δίνει στα λόγια του φτερά για να 'χει περισσότερο χρόνο. Και προς τι όλος αυτός ο κόπος; Τι κάνει ο Παπαλάνγκι με το χρόνο του; Ποτέ δεν μπόρεσα να τ' ανακαλύψω.

Πιστεύω ότι ο χρόνος ξεγλιστρά από τα χέρια του σαν το φίδι στην υγρή παλάμη, ακριβώς επειδή τον κρατά πολύ σφιχτά, δεν τον αφήνει να συνέλθει, τον κυνηγά πάντα με απλωμένα χέρια, δεν τον αφήνει να ησυχάσει, να ξαπλωθεί στον ήλιο. Ο Παπαλάνγκι δεν έχει καταλάβει τι είναι ο χρόνος, δεν τον έχει αντιληφθεί σωστά και γι' αυτό τον κακοποιεί με τις ωμές του συνήθειες.

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνεται;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Να κρατήσετε σύντομες σημειώσεις για κάθε παράγραφο του κειμένου. Η μορφή των σημειώσεων θα είναι αυτή που σε εξυπηρετεί καλύτερα.

A3. Ποιο είναι το θέμα του κειμένου; Ποια είναι η θέση του «συγγραφέα»;

B1. Ποια είναι η νοηματική σχέση της τρίτης («Στην Ευρώπη λίγοι ... από αυτόν που βαδίζει αργά.») με την τέταρτη («Μόνο μια και μοναδική φορά ... όμως δεν ήταν ευτυχισμένος.») παράγραφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Ποια είναι η σημασία των υπογραμμισμένων διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων του κειμένου: *όπως, Επειδή, Γι' αυτό, Αν, Όταν, όμως*.

B2. Να εξηγήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στο κείμενο (δεύτερη και τέταρτη παράγραφος)

B3. Να αναπτύξεις μια παράγραφο χρησιμοποιώντας ως θεματική περίοδο την παρακάτω φράση του κειμένου: «ένας άνθρωπος που βαδίζει γρήγορα είναι πιο αξιόλογος και πιο γενναίος από αυτόν που βαδίζει αργά». Η παράγραφος θα αναπτυχθεί με τη μέθοδο της σύγκρισης - αντίθεσης.

Γ. Γράψτε ένα άρθρο (400 λέξεις) που θα δημοσιευτεί σε περιοδικό για νέους. Να αφηγηθείτε μια συνηθισμένη μέρα ενός μαθητή λυκείου. Επίσης σχολιάζετε τα συναισθήματα που του προκαλούν οι καθημερινές δραστηριότητές του και το ζήτημα του ελεύθερου χρόνου που απομένει για να διαθέσει κάθε νέος όπως θέλει.

μερικές παρατηρήσεις στην περίληψη

Ο συγγραφέας σχολιάζει τον τρόπο (με τον οποίο) που ο σύγχρονος άνθρωπος αντιμετωπίζει το χρόνο, και μας πληροφορεί ότι είναι μονίμως δυσαρεστημέ(νοι) -νος. Γι' αυτό (και) (κάθε μέρα) καθημερινά οργανώνουν το χρόνο (τους) του. Θεωρεί ανούσιο (-α), ακόμα και αρρώστια (-μενη) την εμμονή που έχουν του (οι) ανθρώπου με το χρόνο. (το πώς) ενοχλούνται όταν «σπαταλείται», και τη σημασία που δίνουν στην ηλικία τους. Μας λέει ακόμα πως σ' όλη τους τη ζωή κυριαρχεί ο χρόνος, και πως όσο πιο πολύ βιάζονται τόσο πιο αξιόλογοι νομίζουν πως είναι. (Ο συγγραφέας συνάντησε) Αναφέρει τη συνάντησή του με (έναν άνθρωπο) κάποιον που είχε πολύ χρόνο, αλλά δεν ήταν αποδεκτός και εφητησιμένος, επειδή δεν τον εκμεταλλεύτηκε σωστά. (101 λέξεις)

4. Παπαλάνγκι, για τα πολλά χαρτιά

(Παπαλάνγκι: Ο λευκός, ο ξένος, ο Ευρωπαίος, ο σύγχρονος άνθρωπος. Λόγια του φύλαρχου Τουιάβι, από το νησί Γιαβέα-Σαμόα, μετά από ένα ταξίδι του στην Ευρώπη στις αρχές του 20ου αιώνα, που τα κατέγραψε ένας ιεραπόστολος.)

Μετάφραση: Δ. Δασκόπουλος, Κ. Λιάπτη. Εκδόσεις Ύψιλον. σελ. 104-107

Επίσης και τα πολλά χαρτιά προξενούν ένα είδος μέθης και ζαλάδας στον Παπαλάνγκι. - Τι είναι αυτό, τα πολλά χαρτιά; - Φανταστείτε ένα χαλάκι λεπτό, άσπρο, διπλωμένο, χωρισμένο και ξανά διπλωμένο, όλες τις πλευρές πυκνογραμμμένες, πολύ πυκνά - αυτό είναι τα πολλά χαρτιά ή όπως τα ονομάζει ο Παπαλάνγκι, η εφημερίδα.

Μέσα σ' αυτά τα χαρτιά βρίσκεται η μεγάλη εξυπνάδα του Παπαλάνγκι. Πρέπει κάθε πρωί και κάθε βράδυ να χώνει το κεφάλι του ανάμεσα τους, για να το ξαναγεμίσει και να το χορτάσει, ώστε να σκέφτεται καλύτερα και να 'χει πολλά μέσα - όπως το άλογο που τρέχει καλύτερα, όταν έχει φάει πολλές μανάνες κι έχει γεμίσει καλά την κοιλιά του. Την ώρα που ο Άλι είναι ακόμη ξαπλωμένος στο στρώμα του, διατρέχουν οι κήρυκες τη χώρα και μοιράζουν τα πολλά χαρτιά. Είναι το πρώτο πράγμα που πιάνει ο Παπαλάνγκι στα χέρια του μόλις διώξει από πάνω του τον ύπνο. Διαβάζει. Καρφώνει τα μάτια του σ' αυτά που λένε τα πολλά χαρτιά. Κι όλοι οι Παπαλάνγκι κάνουν το ίδιο πράγμα - κι αυτοί διαβάζουν. Διαβάζουν τι είπαν οι ανώτεροι φύλαρχοι και οι ομιλητές της Ευρώπης στις Φόνος (~~συγκεντρώσεις~~) τους. Αυτά όλα είναι με ακρίβεια γραμμένα στο χαλάκι, ακόμα κι αν πρόκειται για κάτι τελείως ανόητο. Περιγράφονται επίσης με ακρίβεια τα πανιά που φορούσαν, τι έφαγαν εκείνοι οι Άλι, πως ονομάζεται το άλογο τους, αν οι ίδιοι έχουν ελεφαντίαση ή αδύνατες σκέψεις.

Αυτά που διηγούνται, στη χώρα μας θ' ακούγονταν κάπως έτσι: Ο Πούλε νούου (δικαστής) του Ματαούτου σήμερα το πρωί μετά από έναν καλό ύπνο έφαγε πρώτα ένα υπόλοιπο Τάρο από το προηγούμενο βράδυ, κατόπιν πήγε για ψάρεμα, γύρισε το μεσημέρι πίσω στην καλύβα του, ξάπλωσε στο στρώμα του και τραγουδήσε και διάβασε τη Βίβλο μέχρι το βράδυ. Η γυναίκα του η Σίνα θήλασε πρώτα το παιδί της, κατόπιν πήγε για μάνιο και στο γυρισμό βρήκε ένα ωραίο λουλούδι Πούα, με το οποίο στόλισε τα μαλλιά της και επέστρεψε πάλι στην καλύβα της. Και ούτω καθεξής.

Όλα όσα συμβαίνουν κι ό,τι κάνουν ή δεν κάνουν οι άνθρωποι δημοσιεύεται· οι κακές τους και οι καλές τους ιδέες καθώς και αν έσφαξαν ένα κοτόπουλο ή ένα γουρούνι ή αν έφτιαξαν ένα καινούργιο κανό. Τίποτε δεν συμβαίνει και δεν υπάρχει στην χώρα που να μην το γράφει αυτό το χαλάκι. Ο Παπαλάνγκι το ονομάζει: «να είσαι για όλα καλά πληροφορημένος». Θέλει να είναι πληροφορημένος για όλα όσα συμβαίνουν στη χώρα από την ανατολή μέχρι την επόμενη ανατολή του ήλιου. Αγανακτεί όταν του ξεφύγει κάτι. Ρουφάει τα πάντα λαίμαργα. Παρ' όλο που δημοσιεύονται και όλες οι κακίες και όλα όσα ένας υγιής άνθρωπος νους θα ήθελε να τα ξεχάσει το γρηγορότερο. Και μάλιστα ακριβώς αυτά τα κακά και οδυνηρά πράγματα ανακοινώνονται με ακόμη περισσότερες λεπτομέρειες παρά όλα τα καλά, σαν να μην είναι πιο σημαντικό και πιο ευχάριστο να λέει κανείς τα καλά παρά τα κακά.

Αν διαβάσεις την εφημερίδα, δεν χρειάζεται να ταξιδέψεις στην Απολίνα, στο Μαμόνο ή στη Σαβιά, για να μάθεις τι κάνουν, τι σκέφτονται και πως γιορτάζουν οι φίλοι σου. Μπορείς άνετα να μείνεις ξαπλωμένος στο στρώμα σου, τα πολλά χαρτιά σε πληροφορούν για όλα. Αυτό φαίνεται πολύ ωραίο και ευχάριστο, είναι όμως ένα απατηλό συμπέρασμα. Γιατί όταν τώρα συναντάς τον αδελφό σου και ο καθένας σας είχε χώσει το κεφάλι του ανάμεσα στα πολλά χαρτιά, τότε δεν θα 'χετε να πείτε ο ένας στον άλλον τίποτε το ιδιαίτερο ή το καινούργιο, αφού ο καθένας σας θα έχει τα ίδια πράγματα στο κεφάλι του, θα μένετε λοιπόν βουβοί ο ένας απέναντι στον άλλον ή θα επαναλαμβάνετε μόνο αυτό που είπαν οι εφημερίδες. Ωστόσο πάντα θα είναι καλύτερο να γιορτάζετε μαζί μια γιορτή ή να πενθείτε μαζί για ένα βάσανο από το να σας το λέει ξένο στόμα και να μη μπορείτε να βλέπετε στα μάτια τον άλλου.

Ωστόσο δεν είναι αυτό που κάνει την εφημερίδα τόσο βλαβερή για το πνεύμα μας, που μας λέει δηλαδή τι συμβαίνει, παρά είναι ότι μας λέει επίσης πως θα πρέπει εμείς να σκεφτόμαστε για τούτο και για κείνο, για τους μεγάλους μας φύλαρχους ή για τους φύλαρχους άλλων χωρών, για όλα τα συμβάντα και για όλες τις πράξεις των ανθρώπων. Η εφημερίδα θέλει να γίνουν όλοι οι άνθρωποι ένα κεφάλι, πολεμάει το δικό μου κεφάλι και τη δική μου σκέψη. Απαιτεί από κάθε άνθρωπο να έχει το δικό της κεφάλι και τη δική της σκέψη. Κι αυτό το πετυχαίνει. Αν διαβάσεις το πρωί τα πολλά χαρτιά, θα ξέρεις το μεσημέρι τι κουβαλάει στο κεφάλι του ο κάθε Παπαλάνγκι και τι σκέφτεται.

Και η εφημερίδα είναι ένα είδος μηχανής, παράγει καθημερινά πολλές νέες σκέψεις, πολύ περισσότερες από αυτές που μπορεί να παράγει ένα κεφάλι μόνο του. Οι περισσότερες σκέψεις όμως είναι αδύναμες, χωρίς περηφάνια και δύναμη. Γεμίζουν βέβαια το κεφάλι με πολλή τροφή, δεν το κάνουν όμως δυνατό. Θα μπορούσαμε το ίδιο καλά να γεμίσουμε το κεφάλι μας με άμμο. Ο Παπαλάνγκι παραγεμίζει το κεφάλι του με τέτοιου είδους άχρηστη χάρτινη τροφή. Πριν προφτάσει ν' αποβάλει τη μία, παίρνει κιόλας την επόμενη μέσα του. Το κεφάλι του είναι σαν τα έλη του Μαγκρόβε, που πνίγονται στον ίδιο τους το βούρκο, όπου δεν φυτρώνει πια τίποτα πράσινο και καρποφόρο όπου βγαίνουν μόνο βρωμεροί ατμοί και ζούνε έντομα που τσιμπούν.

A1. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε 80-90 λέξεις.

A2. Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A3. α) Εξηγήστε τις εκφραστικές επιλογές του κειμένου με βάση τους αποδέκτες του.

β) Ξαναγράψτε το σε 100 λέξεις περίπου απευθυνόμενοι σε έναν συνομήλικό σας.

B1. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση σε μία παράγραφο 80-90 λέξεων: Ωστόσο δεν είναι αυτό που κάνει την εφημερίδα τόσο βλαβερή για το πνεύμα μας, που μας λέει δηλαδή τι συμβαίνει, παρά είναι ότι μας λέει επίσης πως θα πρέπει εμείς να σκεφτόμαστε.

B2. Να προτείνετε έναν δικό σας τίτλο στο κείμενο με 10-15 λέξεις. Αιτιολογήστε την πρότασή σας.

B3. Να δώσετε έναν τίτλο σε κάθε παράγραφο.

B4. Το κείμενο έχει πολλά παραδείγματα. Πόσο αναγκαία είναι; Θα μπορούσε να είναι λιγότερα ή είναι όλα απαραίτητα;

B5. Νομίζετε ότι το κείμενο είναι «εύκολο» ή «δύσκολο»; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναφερόμενοι σε τρία χαρακτηριστικά: α) το θέμα του, β) τη σύνταξη και γ) το λεξιλόγιο.

B6. Να βρείτε πέντε σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Να κάνετε δικές σας προτάσεις χρησιμοποιώντας τις ίδιες σύνθετες λέξεις.

B7. Εντοπίστε στο κείμενο δύο μεταφορικές φράσεις και εξηγήστε την κυριολεκτική σημασία τους.

B8. Εντοπίστε στο κείμενο δύο παρομοιώσεις και εξηγήστε για ποιον λόγο είναι αναγκαίες.

B8. Να μετατρέψετε την σύνταξη της φράσης σε παθητική: Επίσης και τα πολλά χαρτιά προξενούν ένα είδος μέθης και ζαλάδας στον Παπαλάνγκι.

B9. Τι είδους σύνταξη έχουμε στην παρακάτω φράση; «Φανταστείτε ένα χαλάκι λεπτό, άσπρο, διπλωμένο, χωρισμένο και ξανά διπλωμένο». Γράψτε άλλα δύο παρόμοια ρήματα με το ρήμα της πρότασης.

μονάδες __

B10. Ποιος νομίζεις ότι είναι ο Άλι; αιτιολόγησε την απάντησή σου.

Γ. Προετοιμάζεσαι για τις εξετάσεις του Ιουνίου και έχεις βρει τα θέματα στην λεγόμενη τράπεζα. Ζητιέται να αναπτύξεις θέμα σχετικό με τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης (μμε) και τη θέση τους στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Επίσης θα σχολιάσεις τις επιδράσεις που έχουν στην δημόσια και στην πολιτική ζωή της χώρας. (Μπορείς να αξιοποιήσεις κάποια από τα παρακάτω ερωτήματα: Πόσο ισχύουν οι επισημάνσεις του κειμένου στην σημερινή εποχή; Ποια στοιχεία του το καθιστούν ξεπερασμένο και ποια επίκαιρο; Ποια είναι η σημασία των εφημερίδων σήμερα; Κατά πόσο η έντυπη μορφή τους συνεχίζει να κυριαρχεί; Πόσο επηρεάζουν τις πολιτικές αποφάσεις; Πόσο ελέγχουν τις πολιτικές αποφάσεις; κλπ).

5. Κοινή γνώμη, (Δημήτρης Γληνός)

Τι είναι η «Κοινή Γνώμη;» Στις στήλες των εφημερίδων παρουσιάζεται σαν μια οντότητα υπέρτατη, ο ανώτατος διαιτητής και διευθυντής για κάθε αντιγνωμία. Τη γράφουν με κεφαλαία αρχικά. Η «Κοινή Γνώμη» απαιτεί αυτό, η «Κοινή Γνώμη» φρονεί εκείνο. Για τις εφημερίδες είναι η πηγή της δύναμης. Αυτές εκπροσωπούν την «Κοινή Γνώμη». Όχι τη δική τους. Όχι τα συμφέροντα η τα πάθη των ανθρώπων που γράφουν την εφημερίδα. Όχι τις υστεροβουλίες τους, τις πονηρίες τους, τις συμπάθειες ή αντιπάθειες τους, και τις περισσότερες φορές το πλερωμένο συμφέρο τους. Και οι πιο κομματικές και φατριαστικές εφημερίδες τη θεά αυτή παρουσιάζουν στο κοινό και μιλάνε στονομά της.

Υπάρχει όμως «Κοινή» γνώμη; Λίγο αν εξετάσει κανείς βαθύτερα τα ζητήματα, θα ιδεί πως τέτιο πράμα δεν υπάρχει. Πάρετε τα πολιτειακά πρόβλημα. Κοινή Γνώμη δεν υπάρχει. Άλλοι θέλουν τη Βασιλεία, άλλοι τη Δημοκρατία, άλλοι το Σοβιετικό Σύστημα. Πάρετε τα οικονομικά πρόβλημα. Άλλοι θέλουν να φορολογιέται το κεφάλαιο, άλλοι θέλουν την έμμεση φορολογία. Άλλοι θέλουν προστατευτικό δασμολόγιο, άλλοι θέλουν ελεύθερο εμπόριο, οι ενοικιαστές θέλουν ενοικιοστάσιο, οι ιδιοκτήτες δεν το θέλουν. Άλλοι θέλουν μοιρασιά στα χτήματα χωρίς αποζημίωση, άλλοι θέλουν μεγάλα χτήματα ή μεγάλες αποζημιώσεις.

Πού είναι η Κοινή Γνώμη; Πάρετε το στρατιωτικό ζήτημα. Άλλοι θέλουν μεγάλες δαπάνες για το στρατό και το στόλο, γενική και μακρόχρονη στρατολογία. Άλλοι πάλι θέλουν κατάργηση των εξοπλισμών, εφεδρικό μόνο στρατό, μικρότατη στρατιωτική θητεία. Πού είναι η Κοινή Γνώμη; Πάρετε το εκπαιδευτικό πρόβλημα. Άλλοι θέλουν πλατιά και μακρόχρονη λαϊκή παιδεία, κοινή για όλα τα παιδιά, άλλοι πάλι θέλουν να χωρίζονται νωρίς τα παιδιά, που θα πάνε στη Μέση Παιδεία. Άλλοι θέλουν τη συντήρηση του παλιού Βαβαρικού συστήματος, και άλλοι τη ριζική αλλαγή του. Άλλοι θέλουν την καθαρέβουσα μόνο, άλλοι τη δημοτική μόνο, άλλοι και τη δημοτική και την καθαρέβουσα, και άλλοι τη μιχτή. Πού είναι η Κοινή Γνώμη; Και όχι μόνο στα γενικά, ακόμη και σε ειδικά ζητήματα είναι πολύ δύσκολο να πει κανείς πως υπάρχει «Κοινή Γνώμη.» Είναι λοιπόν φανερό, πως όσοι βάζουν μπροστά το είδωλο αυτό για να δώσουν κύρος στη δική τους γνώμη, μεταχειρίζονται ένα ψέμα, τις περισσότερες φορές συνειδητό.

Ίσως όμως θα μπορούσε να πει κανείς, πως Κοινή Γνώμη είναι η γνώμη των περισσότερων. Μα πρώτα πρώτα, αν ακριβολογήσει κανείς, και η γνώμη της πλειονοψηφίας δε μπορεί να ονομαστεί «κοινή». Και έπειτα ποιος απ' αυτούς που μεταχειρίζονται το είδωλο, εξακριβώνει πρώτα την πλειονοψηφία; Ας αφήσουμε το άλλο ζήτημα, αν δηλ. οι πολλοί στοχάζονται και σωστά ή τι θα στοχαστούν, άμα διαφωτιστούν απάνω σενα ζήτημα και δε μιλάνε πρόχειρα και με υποβολή της συνήθειας ή της αυθεντίας. Και τι υπάρχει λοιπόν, αν δεν υπάρχει Κοινή Γνώμη; Υπάρχει η γνώμη των μερίδων, των κομμάτων, των ομάδων, που στα γενικά ζητήματα ανάγονται όλες «κατ' έσχατον λόγον», σε γνώμη ή σε συμφέροντα κοινωνικών τάξεων.

Δημήτρης Γληνός, Εκλεκτές Σελίδες, τ. 3, Στοχαστής, 1972: 79-80 (για να κατανοούμε την εποχή μας, 1927)

A1. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε 80-90 λέξεις.

A2. Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1 Να αναπτύξεις την παρακάτω φράση του κειμένου σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων που θα αναπτύξεις με παραδείγματα: «παρουσιάζεται σαν μια οντότητα υπέρτατη, ο ανώτατος διαιτητής και διευθυντής για κάθε αντιγνωμία».

B2. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος; (αιτιολόγησε την απάντησή σου)

B3. Με ποιο τρόπο αναπτύσσονται η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος; (αιτιολόγησε την απάντησή σου)

B4. Ο συγγραφέας σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιεί ερωτηματικές προτάσεις, τι πετυχαίνει με αυτήν την επιλογή του; Να απαντήσετε τεκμηριώνοντας σε δύο περιπτώσεις.

B5. Να ερμηνεύσεις τις παρακάτω φράσεις της πρώτης παραγράφου: η πηγή της δύναμης, τη θεά αυτή παρουσιάζουν,

B6. Στο κείμενο έχουν διατηρηθεί στοιχεία από τη γλώσσα και τη γραφή του πρωτότυπου. Ποια πράγματα σου κάνουν εντύπωση; πώς τα εξηγείς; (εντόπισε τουλάχιστον δύο στοιχεία)

B7. Να αντικαταστήσετε τις παρακάτω λέξεις της τρίτης παραγράφου με άλλες συνώνυμες χωρίς να αλλάξει η σημασία του κειμένου: μακρόχρονη, κατάργηση, εκπαιδευτικό, συντήρηση, συνειδητό.

Γ. Εσύ και οι συμμαθητές σου αποτελείται ένα σύνολο που δεν είναι ομοιογενές και ενιαίο, αντίθετα χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία τόσο στις απόψεις όσο και σε άλλα χαρακτηριστικά. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει επίκληση στην «κοινή γνώμη» των μαθητών. Από ποιους γίνεται κάτι τέτοιο; Για ποια θέματα και σε ποιες περιπτώσεις; Σε αυτές τις περιπτώσεις που σκέφτεσαι, κατά πόσο νιώθεις ότι εκφράζεσαι μέσα από την «κοινή γνώμη»;

6. «Η Δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης»...

Διασκευασμένο και συντομευμένο άρθρο του Παντελή Μπουκαλα, Καθημερινή 10-11-2002

1. Η αξιωματική πρόταση «Η Δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης» είναι ένας λόγος του Ιωάννη-Ιάκωβου Μάγερ, του Ελβετού φιλέλληνα που εγκαινίασε τη νεοελληνική δημοσιογραφία, εκδίδοντας τα «Ελληνικά Χρονικά» στο Μεσολόγγι, από τον Ιανουάριο του 1824 έως τον Φεβρουάριο του 1826. Η ρήση του κοσμεί την αίθουσα συνελεύσεων της ΕΣΗΕΑ, αλλά οι δημοσιογράφοι δεν παρανοιαζόμαστε για συνελεύσεις και λοιπά παλιομοδίτικα πράγματα, κι ίσως να μην έχει υποπέσει στην αντίληψή μας η παρουσία της, όσο κι αν βρίσκεται στην καταλληλότερη θέση για να έλκει ακόμη και το αμήχανο ή βαριεστημένο βλέμμα, δηλαδή ακριβώς πίσω από το βήμα που προορίζεται για τους ομιλητές.

2. Είναι όμως βέβαιο ότι ο Μάγερ θα επαναλάμβανε και σήμερα την εξίσωσή του, επιμένοντας πως η Δημοσίευση είναι η ψυχή της Δικαιοσύνης; Ή μήπως, περισσότερο συγκρατημένος πια, θα διαπίστωνε ότι η «περισσότερη Δημοσίευση» δεν σημαίνει οπωσδήποτε και «περισσότερη Δικαιοσύνη», και ότι, ακόμη χειρότερα, συχνότατα η δημοσίευση εκτρέπεται σε διαπόμπευση, σε διαβολή, σε διασυρμό;

3. Βομβαρδισμένη από «συγκλονιστικά γεγονότα» και από εξίσου «συγκλονιστικές αποκαλύψεις», η μνήμη, η ατομική και η συλλογική, αδυνατεί να δει τον κόσμο ως ενιαίο και εννοματομένο και όχι κερματισμένο σε άπειρα κομμάτια που καμία λογική και κανένας ειρμός δεν τα συνδέει. Ακόμη κι έτσι δεν θα δυσκολευτεί κανείς να θυμηθεί πόσοι άνθρωποι τσαλαπατήθηκαν από την τηλεοπτική βαρβαρότητα, εν ονόματι μάλιστα της «αλήθειας», και πόσοι αλέστηκαν, εν ονόματι φυσικά της «ελευθεροτυπίας». Δεν θα δυσκολευτεί επίσης να αντιληφθεί ότι στους φανατικότερους υπερασπιστές μιας προσχηματικής ελευθεροτυπίας περιλαμβάνονται και όσοι τη διαβάλλουν με τον συστηματικό αμοραλισμό τους, όσοι χλευάζουν οποιονδήποτε κώδικα δεοντολογίας ή νόμο προστατεύει την προσωπικότητα των «ανωνύμων».

4. Δεν έχει ιδιαίτερη σημασία ποιος είναι ο πατέρας της διάσημης φράσης «στην Ελλάδα δεν χρειάζονται άλλοι νέοι νόμοι· χρειάζεται απλώς ένας νόμος που να επιβάλει επιτέλους την εφαρμογή των νόμων που ήδη υπάρχουν». Το σημαντικό είναι ότι αυτή η πικρόχολη διάγνωση έχει ηλικία πολλών δεκαετιών, κι ωστόσο παραμένει ταυτισμένη με την αλήθεια. Και για την οδηγική συμπεριφορά υπάρχουν νόμοι και διατάξεις, και για το «πόθεν έσχες» βουλευτών και λοιπών επαγγελματιών κλάδων, και για την προστασία των ακτών ή των δασών από την καταπάτηση, και για τις τιμές των οπωροκηπευτικών, και για την αποφυγή της ρύπανσης «κατά ξηράν, θάλασσαν και αέρα», και για τους ορόφους που δικαιούται να χτίσει κανείς. Και λοιπόν; Τα παραθυράκια των νόμων είναι πιο παλιά και πιο δημοφιλή κι από τα παράθυρα της τηλεόρασης.

5. Μα βέβαια, και για την τηλεόραση υπάρχουν νόμοι και διατάξεις, για τη λειτουργία των μέσων ενημέρωσης εν γένει. Υπάρχει το Σύνταγμα, υπάρχει ο ποινικός κώδικας, υπάρχουν οι κώδικες. «Και λοιπόν;» θα επαναλάμβανε το (αυτο)σαρκαστικό ερώτημα ο κακεντρεχής. Ποια από τις εμπλεκόμενες εξουσίες –από την πρώτη ως την τέταρτη– συνυπολογίζει τις θεσμοθετημένες δεσμεύσεις κατά την άσκησή της; Το κράτος επί παραδείγματι, στην ευθύνη του οποίου υπάγεται το συλλογικό αγαθό των συχνοτήτων, παρέστη δώδεκα χρόνια πριν στα εγκαίνια των πρώτων τηλεοπτικών σταθμών, και σφαγίασε, δίκην πετεινού, την ευθύνη του ακριβώς, ώστε να συμβάλει στη στερέωση των νέων «ιδρυμάτων», που από «ναοί της πολυφωνίας», όπως σεμνά είχαν αυτοπαρουσιαστεί, μετατράπηκαν ταχύτατα σε μικρές αυτοκρατορίες, υπέρτερες των γραφτών και άγραφων νόμων. Τόσα χρόνια έπειτα, οι σταθμοί συνεχίζουν να προβάλλουν το πρόγραμμά τους χωρίς άδεια.

6. Μια χαριτωμένη πινελιά σε όλη αυτήν την παρωδία νομιμότητας, αποτελούν οι απανταχούσες που εξαπολύει το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο κάθε άνοιξη, οπότε, αποκωδικοποιώντας προφανώς το μήνυμα των χελιδονιών, ανακοινώνει ότι αποφάσισε να «επιβάλει την τάξη εδώ και τώρα». Πανικόβλητοι οι σταθμοί συμπληρώνουν τους φακέλους τους για να λάβουν την πολυπόθητη άδεια, τους καταθέτουν όλο αγωνία περί τα μέσα Ιουλίου, ε, ώσπου να πρωτοκολληθούν, εισβάλλει ο αυτοκράτωρ Αύγουστος, και, ως γνωστόν, αν έχει σωθεί αλώβητη μία νομοτέλεια, είναι η νομοτέλεια της αυγουστιάτικης απραξίας. Κι από Αύγουστο σε Αύγουστο, η άνευ αδείας «ενημέρωση του λαού», καθώς και η συνοδός κερδοφορία, καλά κρατεί.

7. Αυτή λοιπόν η πολιτεία, που με τη σύμφωνη γνώμη όλων των κομμάτων (πλην της ΔΗΑΝΑ) επέτρεψε τη θεμελίωση και τη μακροήμερευση της παρανομίας, και η οποία δεν διαθέτει την παραμικρή έξωθεν καλή μαρτυρία, δηλώνει τώρα έτοιμη να πατάξει την παραδημοσιογραφία, την οποία εξέθρεψε ή και εκμεταλλεύτηκε, και να ρυθμίσει το ραδιοτηλεοπτικό χάος. Συνταγμένοι με την πονηρία μιας ασάφειας που ευνοεί τη λογοκρισία και με το υπερκανονιστικό πάθος που διακρίνει κάθε εξουσία, οι κώδικες επιβεβαιώνουν ότι πίσω από την ομίχλη των αγαθών προθέσεων, το κρατικό περί ενημερώσεως δόγμα παραμένει όπως το είχε συνοψίσει με στιχουργημένο καγχασμό πολλές δεκαετίες πριν ο Αλέξανδρος

Σούτσος: «Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μη βλάψεις / της Αρχής τους υπαλλήλους, / τους κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους. / Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μη γράψεις»...

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Με μια φράση δεκαπέντε περίπου λέξεων αποδώστε το περιεχόμενο κάθε μιας από τις εφτά παραγράφους.

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A3. Ποια είναι η άποψη του αρθρογράφου για την ελευθερία του τύπου; (η απάντησή σας να βασιστεί στην τρίτη και στην έβδομη παράγραφο).

B1. «Η Δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης». Σε ένα κείμενο να αναπτύξετε πώς καταλαβαίνετε το νόημα της φράσης. (150 λέξεις)

B2. Σε μια παράγραφο με 80-100 λέξεις να εξηγήσετε τους στίχους: «Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μη βλάψεις/ της Αρχής τους υπαλλήλους,/ τους κριτάς, τους Υπουργούς μας και των Υπουργών τους φίλους./ Είν' ελεύθερος ο Τύπος, φθάνει μόνον να μη γράψεις»...

B3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων σε παθητική:

- α. «Η ρήση του κοσμή την αίθουσα συνελεύσεων της ΕΣΗΕΑ,»
- β. «ο Μάγερ θα επαναλάμβανε και σήμερα την εξίσωσή του,»
- γ. «οι σταθμοί συνεχίζουν να προβάλλουν το πρόγραμμά τους χωρίς άδεια.»
- δ. «Πανικόβλητοι οι σταθμοί συμπληρώνουν τους φακέλους τους για να λάβουν την πολυπόθητη άδεια»
- ε. «η πολιτεία επέτρεψε τη θεμελίωση και τη μακροημέρευση της παρανομίας»

B4. Να μετατρέψετε τη σύνταξη της παρακάτω πρότασης σε ενεργητική:

«πόσοι άνθρωποι τσαλαπατήθηκαν από την τηλεοπτική βαρβαρότητα»

B5. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επίθετα του κειμένου σε δικές σας φράσεις με τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία τους: αξιωματική, νεοελληνική, παλιομοδίτικα, αμήχανο, βαριεστημένο. (μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όποιον τύπο της λέξης θέλετε. Προσοχή όμως, σαν επίθετα).

B6. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω ρήματα του κειμένου σε δικές σας φράσεις με τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία τους: εγκαινίασε, κοσμή υποπέσει, έλκει, προορίζεται. (μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όποιον τύπο της λέξης θέλετε).

B7. Ποιο τρόπο ανάπτυξης διακρίνετε στην τέταρτη παράγραφο; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (Δεν έχει ιδιαίτερη... παράθυρα της τηλεόρασης).

Γ. Γράψετε κείμενο σχετικό με την τηλεόραση και ακολουθείτε τις παρακάτω οδηγίες:

α. να σκεφτείτε παραδείγματα που δείχνουν ότι η τηλεόραση [όχι η συσκευή J] δε λειτουργεί όπως θα έπρεπε. (1-2 παράγραφοι)

β. να εξηγήσετε για ποιο λόγο η τηλεόραση δε λειτουργεί όπως θα έπρεπε. (1 παράγραφος)

γ. να σκεφτείτε παραδείγματα που δείχνουν ότι η τηλεόραση λειτουργεί όπως θα έπρεπε. (1-2 παράγραφοι)

δ. να διαπιστώσετε τι προσφέρει η «σωστή» λειτουργία της τηλεόρασης. (1 παράγραφος)

ε. να αποτιμήσετε γενικότερα τη λειτουργία και τον ρόλο της τηλεόρασης. (1 παράγραφος)

7. Αυτοί είναι οι δημοσιογράφοι του αύριο...

Διασκευασμένο κείμενο που «κυκλοφορεί» στο Διαδίκτυο.

Άφωνοι έμειναν ενενήντα περίπου φοιτητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος «Ειδικά Ρεπορτάζ» στο τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου της Αθήνας όταν ο καθηγητής τους Λ. Τ. κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας σήκωσε μια φοιτήτρια που καθόταν στην πρώτη σειρά του αμφιθεάτρου και τη φίλησε στο στόμα. Ακολούθως ζήτησε απ' τους φοιτητές να καταγράψουν το **περιστατικό** και να το στείλουν άμεσα ως **ρεπορτάζ** στο μέσο που υποτίθεται ότι εργάζονταν. Μόλις είχε ολοκληρωθεί συζήτηση με θέμα «Ηθικοί κανόνες στο ρεπορτάζ, ηθικά διλήμματα, εισβολή στην ιδιωτική ζωή» και είχε αναλυθεί η ανάγκη να ερευνούν σοβαρά και να ψάχνουν σε βάθος οποιοδήποτε θέμα πριν το καταγράψουν για το μέσον όπου μελλοντικά θα εργάζονται.

Οι φοιτητές **όντως** κατέγραψαν αυτό που είδαν και με οξύ τρόπο κατηρίασαν την πράξη του καθηγητή τους. Ένας μάλιστα... αποχώρησε επιδεικτικά από το αμφιθέατρο σε ένδειξη διαμαρτυρίας γι' αυτό που συνέβη στη συμφοιτητριά του. «ΗΡΘΕ ΝΑ ΛΥΤΡΩΣΕΙ τα σεξουαλικά του βίτσια», έγραψε ο ένας, «σεξουαλική επίθεση σε φοιτήτρια την ώρα του μαθήματος», έγραψε ο άλλος, «πείραμα με σεξουαλικές προεκτάσεις», έγραψε ο τρίτος.

Η συνέχεια έχει ακόμη πιο μεγάλο ενδιαφέρον. Ο καθηγητής άκουγε όλο το φρικτό κατηγορητήριο **ατάραχος**. «Σας έχω βγάλει και φωτογραφία με το κινητό μου» φώναξε ένας φοιτητής, «δεν φοβόσαστε ότι αύριο θα είστε πρωτοσέλιδο;» τον ρώτησε... Ο καθηγητής σηκώθηκε κι αφού ευχαρίστησε τους φοιτητές του για την συνεργασία, τους ανακοίνωσε ότι, αν δεν είναι εξαιρετικά προσεκτικοί και δεν ερευνούν αυτό που πρόκειται να γράψουν, πέρα απ' το γεγονός ότι δεν θα περάσουν ποτέ το μάθημά του, δεν θα γίνουν ποτέ καλοί δημοσιογράφοι. Και αμέσως άρχισε να τους απαριθμεί τα λάθη τους:

1. Κανείς από τους φοιτητές-ρεπόρτερ δεν έκανε ρεπορτάζ.
 2. Κανείς δεν σηκώθηκε από τη θέση του να ρωτήσει το «θύμα» αν είχε κάποια σχέση με τον κ. καθηγητή, αν είχε προηγηθεί κάτι μεταξύ τους, αν είχε προκληθεί ή είχε προκαλέσει τον καθηγητή.
 3. Κανείς φοιτητής δεν παρατήρησε ότι η φοιτήτρια «θύμα» ήταν τελείως άγνωστο σ' αυτούς πρόσωπο και προφανώς δεν την είχαν ξαναδεί ποτέ στο αμφιθέατρο της σχολής.
 4. Κανείς φοιτητής δεν πρόσεξε ότι αυτή η φοιτήτρια ήταν τουλάχιστον δέκα χρόνια μεγαλύτερή τους.
 5. Επειδή η φοιτήτρια «θύμα» δεν γνώριζε κανέναν, δεν μιλούσε και με κανέναν, πράγμα **ασύνηθες** για φοιτητικό αμφιθέατρο.
 6. Κανείς δεν ρώτησε τη συμφοιτητριά που καθόταν δίπλα στο «θύμα» αν πρόσεξε κάτι ιδιαίτερο στη συμπεριφορά του «θύματος» ή τη συμπεριφορά του καθηγητή.
- Τέλος, κανείς δεν φρόντισε να μάθει γιατί διάλεξε αυτή τη φοιτήτρια κι όχι μια άλλη... και, εν πάση περιπτώσει, αφού επρόκειτο να τον κάνουν πρωτοσέλιδο να του ζητήσουν να πει κι αυτός την άποψή του.
- Το μάθημα τελείωσε.
- Οι φοιτητές συζητούσαν μεγαλόφωνα για το περιστατικό. Ο καθηγητής έπρεπε να αποχωρήσει από την αίθουσα γιατί το δώρο της διδασκαλίας είχε τελειώσει. Σηκώθηκε, μάζεψε τα πράγματά του, ζήτησε από τους φοιτητές ένα λεπτό ησυχία για να τους συστήσει τη γυναίκα του, που πρώτη φορά παρακολούθησε μάθημά του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις.
- B1. Ποιο είναι το θέμα του κειμένου; / δώστε έναν κυριολεκτικό τίτλο ο οποίος θα αποδίδει το περιεχόμενό του. Ποια είναι η θέση του συγγραφέα;
- B2. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος («Οι φοιτητές **όντως** ... έγραψε ο τρίτος.»); Εντοπίστε τα κύρια συστατικά της.
- B3. Η πρώτη παράγραφος («Άφωνοι έμειναν ενενήντα ... μελλοντικά θα εργάζονται.») περιέχει κυρίως γεγονότα, η δεύτερη («Οι φοιτητές **όντως** ... έγραψε ο τρίτος.») σχόλια. Τι εξυπηρετεί αυτό στην εξέλιξη του κειμένου;
- B4. Με ποιο τρόπο προβάλλεται η είδηση στην αρχή του κειμένου; («Άφωνοι έμειναν ενενήντα περίπου ... τη φίλησε στο στόμα.») Τι εξυπηρετεί ο συγκεκριμένος τρόπος.
- B5. Στα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου να μετατρέψετε τη σύνταξη σε παθητική. Στη συνέχεια να συγκρίνετε τους δύο τρόπους σύνταξης ως προς τη σκοπιμότητα και το ύφος.

A. Κανείς από τους φοιτητές – ρεπόρτερ δεν έκανε ρεπορτάζ.

B. Κανείς δεν σηκώθηκε από τη θέση του να ρωτήσει το «θύμα» αν είχε κάποια σχέση με τον κ. καθηγητή

γ. Κανείς φοιτητής δεν παρατήρησε ότι η φοιτήτρια «θύμα» ήταν τελείως άγνωστο σ' αυτούς πρόσωπο.

B6. Γιατί στα παρακάτω αποσπάσματα η στίξη είναι σχόλιο;

A. Ένας μάλιστα ... αποχώρησε επιδεικτικά από το αμφιθέατρο

β. Κανείς δεν σηκώθηκε από τη θέση του να ρωτήσει το «θύμα»

γ. Κανείς από τους φοιτητές – ρεπόρτερ δεν έκανε ρεπορτάζ

B7. Να βρεις συνώνυμες λέξεις με τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: περιστατικό, ρεπορτάζ, όντως, ατάραχος, ασύνηθες.

Γ. «*Ηθικοί κανόνες στο ρεπορτάζ, ηθικά διλήμματα, εισβολή στην ιδιωτική ζωή*» και είχε αναλυθεί η ανάγκη να ερευνούν σοβαρά και να ψάχνουν σε βάθος οποιοδήποτε θέμα πριν το καταγράψουν για το μέσον όπου μελλοντικά θα εργάζονται.

Να αναπτύξετε με παραδείγματα και να σχολιάσετε περιπτώσεις όπου η δημοσιογραφία δε σέβεται τους κανόνες που αναφέρει το απόσπασμα. Γράψετε ένα κείμενο, τετρακοσίων (400) περίπου λέξεων, διαμαρτυρίας που απευθύνεται σε εφημερίδα.

8. ο ρόλος των ΜΜΕ και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την γλώσσα

(τρεις απαντήσεις από συνέντευξη του Α.-Φ. Χριστίδη στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία, Τρίτη 3 Δεκεμβρίου 1996)

Ερ. Ποιος διαμορφώνει σήμερα γλώσσα. Τα ΜΜΕ ή η λογοτεχνία;

* Ένας άλλος μύθος είναι, ότι η λογοτεχνία διαμορφώνει τον καθημερινό λόγο. Ποτέ η λογοτεχνία δεν διαμόρφωσε τον καθημερινό λόγο και ποτέ δεν ήταν αυτός ο ρόλος της. Δηλαδή, αυτό είναι πάλι μια προκατάληψη. Η λογοτεχνία έχει τη δική της λειτουργία κι ο καθένας μας έχει ή δεν έχει τη σχέση του με τη λογοτεχνία, αλλά η καθημερινή ζωή δεν λειτουργεί με λογοτεχνικά πρότυπα.

Ερ. Ο ρόλος των ΜΜΕ στη γλώσσα, ποιος είναι;

* Ως προς τα ακούσματα που διαμορφώνουν τον λόγο μας, σημαντικό ρόλο παίζουν και τα ΜΜΕ, τα οποία έχουν πλέον ένα πολύ κυρίαρχο ρόλο στη ζωή μας. Κι εδώ θέλω να πω ότι είναι λάθος να μιλάει κανένας για τα ΜΜΕ σε σχέση με τη γλώσσα, με όρους ενός γλωσσικού προβλήματος. Επειδή το πρόβλημα με τα ΜΜΕ δεν είναι γλωσσικό. Δηλαδή, κυκλοφορεί ευρέως η άποψη ότι η χρήση της γλώσσας από τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα τα ιδιωτικά κανάλια κάνει κακό στη γλώσσα. Διότι είναι πρόχειρη, διότι είναι ατημέλητη, διότι κάνουν λάθη και τα λοιπά. Αισθάνομαι ότι αυτό δεν είναι το βασικό ζήτημα. Το βασικό ζήτημα δεν είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται από τα ΜΜΕ κι εδώ μπαίνει ένα ζήτημα υποκειμενικής εκτίμησης και προτύπων. Το πρόβλημα είναι τα περιεχόμενα που μεταδίδουν τα ΜΜΕ και τα μεταδίδουν βέβαια με γλώσσα. Μιλώ για τη γλώσσα ως φορέα περιεχομένου κι επομένως δεν μιλάω για καλή-κακή γλώσσα. Λέω ότι το κρίσιμο πρόβλημα που τίθεται σήμερα σε σχέση με τα ΜΜΕ δεν είναι ζήτημα γλωσσικής μορφής, αλλά ζήτημα περιεχομένου. Τι μεταφέρεται ως μήνυμα.

Ερ. Πώς τελικά διαμορφώνεται η γλώσσα σήμερα;

* Η γλώσσα διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή χρήση της. Συμβάλλουν βέβαια κι άλλες παράμετροι. Το σχολείο διαμορφώνει γλώσσα, διότι αξιολογεί γλωσσικές χρήσεις. Προφανώς, τα ακούσματα στην τηλεόραση κι αυτά δημιουργούν κάποιου είδους γλωσσικά πρότυπα με την έννοια ότι πριμοδοτούν κάποιου είδους εκφραστικά μέσα. Π.χ. «Κι άλλα όχι». Το ότι όλα τα ιδιωτικά κανάλια έχουν ξένα ονόματα, αυτό αυτομάτως σημαίνει μια πριμοδότηση της ξένης λέξης. Η, αν θέλετε, μια μυθοποίηση της ξένης λέξης. Αυτό δεν είναι χωρίς επίδραση στην ευρύτερη γλωσσική πραγματικότητα. Και με αυτό δεν υπονοώ ότι κινδυνεύει να καταστραφεί η ελληνική γλώσσα από ξένες λέξεις.

A1. Διασαφηνίζει ο Χριστίδης τη λειτουργία της λογοτεχνίας; Ποια είναι η επίδραση της λογοτεχνίας στη γλώσσα; (1η απάντηση)

A2. Ποια είναι η άποψη του Χριστίδη για τη γλώσσα των ΜΜΕ; (2η απάντηση)

A3. Ποιο είναι το πρόβλημα σχετικά με τα ΜΜΕ σύμφωνα με την απάντηση του Χριστίδη; (2η απάντηση)

A4. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη γλώσσα; Με ποια σειρά σπουδαιότητας; (3η απάντηση)

A5. Με ποιον τρόπο τα ΜΜΕ επηρεάζουν τη γλώσσα; (3η απάντηση)

A6. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Αναπτύξτε σε μία παράγραφο με παραδείγματα την παρακάτω φράση που θα την θεωρήσετε θεματική περίοδο: «Το πρόβλημα είναι τα περιεχόμενα που μεταδίδουν τα ΜΜΕ». (η φράση βρίσκεται στη 2η απάντηση)

B2. Εξηγήστε πώς καταλαβαίνετε την παρακάτω φράση του κειμένου: Μιλώ για τη γλώσσα ως φορέα περιεχομένου κι επομένως δεν μιλάω για καλή-κακή γλώσσα. (η φράση βρίσκεται στη 2η απάντηση)

B3. Να διατυπώσετε και να τεκμηριώσετε την άποψή σας για την παρακάτω κρίση: «Το σχολείο διαμορφώνει γλώσσα, διότι αξιολογεί γλωσσικές χρήσεις». (η φράση βρίσκεται στην 3η απάντηση)

B4. Να διατυπώσετε και να τεκμηριώσετε την άποψή σας για την παρακάτω κρίση: «Η γλώσσα διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή χρήση της». (η φράση βρίσκεται στην 3η απάντηση)

B5. Να διατυπώσετε και να τεκμηριώσετε την άποψή σας για την παρακάτω κρίση: «δεν υπονοώ ότι κινδυνεύει να καταστραφεί η ελληνική γλώσσα από ξένες λέξεις». (η φράση βρίσκεται στην 3η απάντηση)

B6. Να βρείτε στο κείμενο στοιχεία προφορικού λόγου.

B7. Εξηγήστε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου: Δηλαδή, αλλά, Επειδή, Διότι, Προφανώς.

B8. α. Να εξηγήσετε σύντομα τις φράσεις: «γλωσσικά πρότυπα», «πριμοδότηση της ξένης λέξης».

β. Να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις πρότυπο και πριμοδότηση σε δικές σας φράσεις.

γ. Ποια είναι η σημασία της λέξης «ιδιωτικά» στο λεκτικό σύνολο «τα ιδιωτικά κανάλια»; Να χρησιμοποιήσετε την ίδια λέξη με διαφορετική σημασία σε μία δική σας φράση.

Γ1. «Το κρίσιμο πρόβλημα που τίθεται σήμερα σε σχέση με τα ΜΜΕ δεν είναι ζήτημα γλωσσικής μορφής, αλλά ζήτημα περιεχομένου». Σύμφωνα με την προηγούμενη κρίση του Α.-Φ. Χριστίδη πρέπει να εστιάσουμε το πρόβλημα στο περιεχόμενο όσων μεταδίδουν τα ΜΜΕ. Ποια μπορεί να είναι αυτά τα προβλήματα; Να γράψετε ένα κείμενο περίπου 400 λέξεις που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.

Γ2. Οι σχολικές εφημερίδες σε πολλές περιπτώσεις προσπαθούν να μιμηθούν τις «κανονικές» εφημερίδες. Μπορείτε να βρείτε στοιχεία μίμησης και στοιχεία πρωτοτυπίας που τις διαφοροποιούν; Ποια από αυτά έχουν περισσότερο ενδιαφέρον για σας; Η γλώσσα της σχολικής εφημερίδας θα πρέπει να προσαρμόζεται στη γλώσσα διδασκαλίας ή να είναι πιο κοντά στους εκφραστικούς τρόπους του διαλέκτου; Το κείμενό σας θα αξιοποιηθεί από τους συντάκτες της σχολικής εφημερίδας για να βελτιωθεί το περιεχόμενό της. (400 λέξεις)

9. γλωσσικά θέματα στο ραδιόφωνο

A.B. Μουμιτζάκης, Πρόλογος στο «Η γλώσσα μας και τα προβλήματά της», Δράμα, χ.χ.

Από το Νοέμβριο του 1991 ως τις αρχές του 1994 είχα την ευκαιρία ύστερα από τις ευγενικές προσκλήσεις των υπευθύνων του ραδιοφωνικού σταθμού της Δράμας «ΡΑΔΙΟ ΗΧΩ», να γράφω και να παρουσιάζω κάθε Κυριακή στις 12 το μεσημέρι την εκπομπή «Η γλώσσα μας και τα προβλήματά της». Η εκπομπή, διάρκειας 5-10 λεπτών, αναφερόταν σε θέματα και προβλήματα σχετικά με τις λέξεις και φράσεις, τη γραμματική, τη σύνταξη και την ορθογραφία της νεοελληνικής γλώσσας.

Η επιλογή του γλωσσικού υλικού – ένα πραγματικό πρόβλημα για μια ραδιοφωνική εκπομπή με τέτοια θέματα – τελικά είχε προκριθεί να έχει, με τις αναπόφευκτες αποκλίσεις, τη μορφή μιας συνεξέτασης σε ευρύτερες ενότητες των διάφορων γλωσσικών φαινομένων, όσο φυσικά το επιτρέπουν αυτό ο ραδιοφωνικός χρόνος και οι άλλες συνθήκες και απαιτήσεις του ραδιοφωνικού μέσου, όπως: η ακρόαση χωρίς οπτική στήριξη, η πρόσληψη γνώσεων που συνηθίσαμε πιο πολύ να τις παίρνουμε από τα βιβλία, η ανάγκη για σύντομα και απλουστευμένα κείμενα κτλ.

Η ανάλυση λοιπόν των γλωσσικών στοιχείων δε γινόταν διεξοδική και πλήρης, όπως θα περίμενε ο ειδικός ακροατής. Αλλά αυτό δεν ήταν μόνο το εφικτό αλλά και το χρήσιμο. Η σειρά αυτή έπρεπε να απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό που, ανεξάρτητα από τις όποιες άλλες γνώσεις του, δεν ήταν υποχρεωμένο να ασχολείται ιδιαίτερα με τη γλώσσα και να διαθέτει μια πλήρη ενημέρωση. Άλλωστε τα τελευταία χρόνια συχνά ακούμε για τα προβλήματα της γλώσσας μας, δικαιολογημένα κάποτε για μια «νέα» – στην ευρεία χρήση της – γλώσσα, όπως είναι η νεοελληνική, η «δημοτική», γλώσσα.

Η παρουσίαση λοιπόν απέβλεπε σε μιαν απλή και, κατά το δυνατόν, ξεκάθαρη αναφορά βασικών θεμάτων της γλώσσας μας, με πολλά παραδείγματα αλλά όχι και με πολλές θεωρητικές λεπτομέρειες. Οι τελευταίες αν δε θα ήταν πάντοτε κουραστικές, ίσως όμως θα συνέβαλλαν σε μιαν αυταπάτη επάρκειας, έναν κίνδυνο, που περιορίζει το ενδιαφέρον του ακροατή για πληρέστερη ενημέρωση από τα βασικά βιβλία της γλώσσας μας – αν δεν αποτρέπει κιόλας τον ακροατή από αυτά. Και οι εκπομπές αυτού του είδους δεν μπορεί να μην έχουν στους βασικούς στόχους τους την αποφυγή ενός τέτοιου κινδύνου. Έτσι η ραδιοφωνική σειρά έπρεπε να αποβλέπει επίσης στο να γίνει για πολλούς και μια αφορμή για πληρέστερη γνωριμία, ή και μελέτη, των βασικών βιβλίων της νεοελληνικής γλώσσας, όπως της Γραμματικής και της Σύνταξης. Να οδηγήσει τους ακροατές αποτελεσματικότερα ίσως προς εκείνα, μετά από κάποιους νέους προβληματισμούς, απορίες ή και αντιρρήσεις. Τελικά να αναπτύξει περισσότερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα.

Οι εκπομπές μας λοιπόν προϋπέθεταν ακροατές που η αγάπη τους για τη γλώσσα, υπάρχουσα ή αναπτυσσόμενη, θα ήταν πάντοτε μεγαλύτερη από την ενημέρωσή τους στα προβλήματα της. Στις εκπομπές, όχι πολύ σπάνια, γινόταν λόγος και για διάφορα λάθη που συναντούμε πολλές φορές στην προφορική ή γραπτή χρήση της γλώσσας μας. Αυτό ασφαλώς δεν αποτελούσε στόχο, αλλά έναν τρόπο που βοηθάει αμεσότερα και πρακτικότερα στη σωστή χρήση της γλώσσας. Επιδιώχτηκε πάντως να παρουσιαστούν, με πολλές βέβαια επιλογές, σχεδόν όλα τα στοιχεία του λόγου, που έχουν σχέση με την πρακτική και λιγότερο με τη θεωρητική γνώση της γλώσσας. Ασφαλώς όμως η διαπραγμάτευση όλων αυτών των γλωσσικών στοιχείων πολύ απέχει από το να παρουσιάζει μια πληρότητα ενός βιβλίου γραμματικής ή σύνταξης.

[...]

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

A1. Να αποδώσεις το κείμενο σε περίληψη 100 – 120 λέξεων.

A2. Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις προφορικά στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Το κείμενο αναφέρετε στην επιλογή, ανάλυση και παρουσίαση γλωσσικών στοιχείων από το ραδιόφωνο. Νομίζετε ότι η τηλεόραση θα ήταν πιο πρόσφορο μέσο για μια προσπάθεια όπως αυτή που περιγράφεται στο κείμενο;

B2. Εξηγήστε σύντομα (20 – 30 λέξεις) την παρακάτω φράση: «η διαπραγμάτευση όλων αυτών των γλωσσικών στοιχείων πολύ απέχει από το να παρουσιάζει μια πληρότητα ενός βιβλίου γραμματικής ή σύνταξης». Εάν ισχύει, τότε ποιο νόημα έχουν οι ραδιοφωνικές εκπομπές για τα γλωσσικά θέματα; (30 – 40 λέξεις)

B3. Ποιαν επιφύλαξη / κίνδυνο που σχετίζεται με τις εκπομπές, εκφράζει ο συγγραφέας στην 4η παράγραφο («Η παρουσίαση λοιπόν απέβλεπε... για τη γλώσσα»);

B4. Ξαναγράψτε την παρακάτω περίοδο απαλείφοντας τους ομοιόπτωτους προσδιορισμούς προσδιορισμούς: «Η παρουσίαση λοιπόν απέβλεπε σε μian απλή και, κατά το δυνατόν, ξεκάθαρη αναφορά βασικών θεμάτων της γλώσσας μας, με πολλά παραδείγματα αλλά όχι και με πολλές θεωρητικές λεπτομέρειες». Συγκρίνετε τις δυο περιόδους. Πετυχαίνουν το ίδιο αποτέλεσμα;

B5. Μπορείτε να τεκμηριώσετε την άποψη ότι η 4η παράγραφος («Η παρουσίαση λοιπόν απέβλεπε... για τη γλώσσα») αναπτύσσεται με τη μέθοδο αίτιο – αποτέλεσμα; [η συγκεκριμένη μέθοδος δε διδάσκεται, αλλά αναφέρεται στο βιβλίο της γ' λυκείου]

B6. Οι παρακάτω λέξεις του κειμένου είμαι μεταφραστικά και σημασιολογικά δάνεια*. Να βρεις σε καθεμιά ένα συνθετικό-λέξη της και να φτιάξεις με αυτό μια πρόταση που θα δείχνει τη σημασία του: παρουσίαση, αυταπάτη, επάρκεια, ενδιαφέρον, εκπομπή

Γ. Το κείμενο έχει θέμα ραδιοφωνικές εκπομπές για γλωσσικά θέματα. Ποια είναι η άποψή σας για εκπομπές που σχετίζονται με τα γράμματα και τις τέχνες; Νομίζετε ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (μ.μ.ε) θα πρέπει να περιλαμβάνουν τέτοιες εκπομπές στο πρόγραμμά τους; Ποια είναι η απήχησή τους στο κοινό; Το κείμενο που γράφετε (περίπου 500 λέξεις) απευθύνετε προς το ραδιοφωνικό σταθμό, που ζήτησε τη γνώμη των ακροατών του.

* *μετάφραση ξένων λέξεων, έτσι ώστε να μη διακρίνεται εύκολα η ξένη προέλευση = μεταφραστικά δάνεια (μτφρδ.) με περισσότερο ή λιγότερο πιστή αντιστοίχιση των επί μέρους λεξικών στοιχείων (π.χ. ανυψωτήρας, αυτοκινητόδρομος, γραμματοκιβώτιο, ηφαίστειο, θερμίδα, θεριζοαλωνιστικός, ουρανοξύστης)· αλλαγή εν μέρει ή και τελείως της σημασίας μιας προϋπάρχουσας λέξης από ξένη επίδραση = σημασιολογικός δανεισμός (σημδ., π.χ. έντοπος, εντύπωση, ημιαθής, ιός). http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_16/03.html*

συγκεκριμένα, με βάση το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής

(http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html):

παρουσίαση [λόγ. παρουσία- (παρουσιάζω) -σις > -ση μτφρδ. γαλλ. présentation]

αυταπάτη [λόγ. αυτ(ο)- + απάτη μτφρδ. αγγλ. self-deception]

επάρκεια [λόγ. < ελνστ. επάρκεια 'βοήθεια' σημδ. γαλλ. suffisance]

ενδιαφέρον [λόγ. ουσιαστικοπ. ουδ. της μεε. ενδιαφέρον σημδ. γαλλ. intérêt]

εκπομπή [λόγ. < αρχ. έκπομπή 'αποστολή προς τα έξω' σημδ. γαλλ. émission]

*A. Β. Μουμτζάκης (1929 – 2009)**

Ο Α.Β. Μουμτζάκης ήταν φιλόλογος, πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και διδάκτωρ του ίδιου Πανεπιστημίου. Δίδαξε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. ως δάσκαλος της Νεοελληνικής Γλώσσας, και από το 1984 ως το 1995 εργάστηκε ως σχολικός σύμβουλος των φιλολόγων στο Νομό Δράμας. Καταγόταν από τη Δράμα όπου και έζησε τα περισσότερα χρόνια.

Ασχολήθηκε κυρίως με την αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα. Εκτός από τις διάφορες εργασίες του που έχουν δημοσιευθεί σε εκπαιδευτικά και φιλολογικά περιοδικά, επτά από τα βιβλία του, που έγραψε μόνος του ή με συνεργασία, είχαν εκδοθεί από τον ΟΕΔΒ και χρησιμοποιήθηκαν ως σχολικά βιβλία γυμνασίου και λυκείου σε όλα τα σχολεία της χώρας (το πρώτο από το 1979). Τα βιβλία αυτά είναι: Αρχαία Ελληνικά για την Α' Λυκείου, Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής για το Λύκειο (χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα, 2011-12), Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, Νεοελληνική Γλώσσα για την Α' τη Β' και την Γ Γυμνασίου, βιβλία για το μαθητή και τον καθηγητή. Είχε λάβει μέρος ως εισηγητής σε πολλά σεμινάρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και σε επιτροπές μελέτης και προγραμματισμού εκπαιδευτικών θεμάτων.

Δίδαξε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ, στις Σχολές Επιμόρφωσης καθηγητών (ΠΕΚ και παλαιότερα ΣΕΑΜΕ) Καβάλας και Αλεξανδρούπολης.

** με βάση το βιογραφικό σημείωμα που περιλαμβάνεται στο βιβλίο Α. Β. Μουμτζάκης, Η γλώσσα μας και τα προβλήματά της, Ηχώ της Δράμας, 1994*

10. Η υψηλή εγκληματοφοβία και η στάση των ΜΜΕ

Καθημερινή, Κυριακή, 13 Νοεμβρίου 2005

Σύμφωνα με έρευνα της VPRC με τίτλο «Η εγκληματικότητα στους νομούς της Ελλάδας και σε χώρες της Ευρώπης», με εξαίρεση τις ανθρωποκτονίες –στις οποίες η Ελλάδα κατέχει την πέμπτη θέση– η χώρα βρίσκεται στην τελευταία θέση όσον αφορά τα άλλα βίαια εγκλήματα και στην προτελευταία στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (διαρρήξεις και κλοπές αυτοκινήτων).

Ο μέσος όρος συνολικής εγκληματικότητας στην Ελλάδα είναι πολύ μικρότερος απ' ό,τι στα άλλα κράτη - μέλη. Παρ' όλα αυτά, οι Έλληνες (μαζί με τους Ισπανούς) παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά εγκληματοφοβίας. Αιτία για το οξύμωρο; Οι εγκληματολόγοι αποδίδουν μεγάλη ευθύνη στη στάση των ΜΜΕ. Όπως σημειώνει η κ. Μοσχοπούλου, από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων αποκαλύπτεται ότι:

1. Η εγκληματικότητα των μεταναστών υπερ-προβάλλεται σε σχέση με την πραγματικότητα. Σύμφωνα με την εικόνα που αποτυπώνεται στις εφημερίδες, δύο στους τρεις δράστες εγκλημάτων είναι αλλοδαποί.

2. Η εγκληματικότητα των μεταναστών αναπαρίσταται δυσμενέστερα απ' ό,τι εκείνη των Ελλήνων. Οι συντάκτες των ειδήσεων αντιμετωπίζουν τους μετανάστες δράστες περισσότερο αρνητικά (58,8%) απ' ό,τι τους Έλληνες δράστες (45%). Μόλις το 35% των αναφορών είναι ουδέτερο για τους αλλοδαπούς μετανάστες, έναντι του 51% για τους Έλληνες δράστες.

3. Οι ομογενείς αντιμετωπίζονται από τις εφημερίδες με εξίσου αρνητικό τρόπο με τους αλλοδαπούς.

4. Η ενασχόληση των εφημερίδων με την εγκληματικότητα γενικά –και των μεταναστών ιδιαίτερω– έχει ενταθεί από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Από την αρχή έως το τέλος της δεκαετίας η ενασχόληση του ημερήσιου Τύπου έχει διπλασιασθεί, τη στιγμή που ο αριθμός των εγκληματικών πράξεων –σύμφωνα με την ετήσια Στατιστική Επετηρίδα της Αστυνομίας– έχει αυξηθεί μόλις κατά 12%.

1. Τι δείχνει η απόδοση του αρκτικόλεξου μ.μ.ε με κεφαλαία γράμματα; Γιατί όχι με μικρά;
2. Η σύνταξη του δημοσιεύματος ακολουθεί ή όχι τη δομή της ανάποδης πυραμίδας;
3. Ποιο είναι το οξύμωρο σχήμα που εντοπίζει ο δημοσιογράφος;
4. Πόσο συμφωνείτε με τους τέσσερις λόγους που σημειώνει η κυρία Μ. για την καλλιέργεια της εγκληματοφοβίας;
5. Ποιον από τους τέσσερις λόγους που σημειώνει η κυρία Μ. για την καλλιέργεια της εγκληματοφοβίας θεωρείται τον πιο σημαντικό; Να εξηγήσετε την επιλογή σας γράφοντας μία παράγραφο 100-120 λέξεων.
6. Μπορείτε να σκεφτείτε συγκεκριμένα παραδείγματα διατύπωσης στην περιγραφή εγκλημάτων, ώστε να κάνετε πιο παραστατική τη δεύτερη (2η) διαπίστωση;
7. Πώς καταλαβαίνετε την παρακάτω φράση στην τέταρτη διαπίστωση: «Η ενασχόληση των εφημερίδων με την εγκληματικότητα... έχει ενταθεί». Να γράψετε παράγραφο με 80-100 λέξεις.

11. Η επίδραση της τηλεόρασης στα παιδιά

[...] Στη διάρκεια μιας ημέρας είκοσι τεσσάρων ωρών τα παιδιά είναι ξύπνια, κατά μέσο όρο, δεκαέξι ώρες. Έχουμε, επομένως, στη διάθεσή μας εκατόν δώδεκα ώρες εβδομαδιαίως στις οποίες μπορούμε να βασίσουμε την έρευνά μας. Με τι ασχολιούνται τα παιδιά την Αμερική σήμερα, ιδιαίτερα αυτά που είναι μεταξύ τριών και έντεκα ετών, στη διάρκεια αυτών των εκατόν δώδεκα ωρών;

Μέχρι τις αρχές του αιώνα μας τα περισσότερα παιδιά περνούσαν αυτό το χρόνο στις κοινότητες και στα χωριά που είχαν γεννηθεί, παρατηρώντας τους ενήλικους στις καθημερινές δραστηριότητές τους. Τα παιδιά αποκτούσαν, με αυτό τον τρόπο, τις ικανότητες και τις μορφές συμπεριφοράς που θα τους επέτρεπαν, στη συνέχεια, να προσαρμοστούν στην κοινωνία όπου και ζούσαν. Όταν ενηλικιώνονταν, αυτές οι ικανότητες και μορφές συμπεριφοράς, που είχαν αναπτυχθεί στην παιδική ηλικία, ετίθεντο σ' εφαρμογή. Επομένως, ό,τι μάθαινε μέσα στην οικογένεια η μία γενιά χρησίμευε ως πρότυπο για την επόμενη. Το παιδί προετοιμαζόταν, με αυτό τον τρόπο, για την εργασία και για τη ζωή· μάθαινε να γνωρίζει τον κόσμο όπως αυτός υπήρχε για την οικογένεια και την κοινότητα.

Τα πράγματα άρχισαν ν' αλλάζουν με τη βιομηχανική επανάσταση. Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι άρχισαν να εγκαταλείπουν τις κοινότητες, στους κόλπους των οποίων είχαν μέχρι τότε ζήσει, πηγαίνοντας στις πόλεις, παλιές και καινούριες, με σκοπό να βρουν καλύτερες συνθήκες ζωής. Σε αυτό τον αστικό και βιομηχανικό κόσμο τα παιδιά πραγματοποιούν τη μαθητεία τους μ' έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο. Τα σχολεία συμπλήρωσαν την εκπαίδευση που αποκτιόταν με την καθημερινή παρατήρηση.

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών η κατάσταση εξελίχθηκε με ακόμα πιο θεαματικό τρόπο. Γνωρίζουμε ότι το παιδί στην Αμερική περνάει, κατά μέσο όρο, σαράντα ώρες την εβδομάδα παρακολουθώντας τηλεόραση ή παίζοντας βιντεοπαιχνίδια. Αν προσθέσουμε τις σαράντα ώρες που περνάει στο σχολείο, υπολογίζοντας τον αναγκαίο χρόνο για τις μετακινήσεις και τη μελέτη των μαθημάτων, δεν του απομένουν παρά τριάντα δύο ώρες για να είναι με τους φίλους και την οικογένειά του. Για να σχηματίσουμε μία ιδέα για το τι μαθαίνουν σχετικά με τον κόσμο που τα περιστοιχίζει και τους εαυτούς τους, πρέπει να εξετάσουμε όλα όσα αποτελούν το περιβάλλον τους: δηλαδή την οικογένεια, το σχολείο, τους γείτονες και, με ιδιαίτερη προσοχή, την τηλεόραση. Η επίδραση αυτής της τελευταίας στο περιβάλλον και επομένως στην κοινωνικοποίηση των παιδιών πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά.

(απόσπασμα από το «Karl Popper – John Condry, Τηλεόραση, κίνδυνος για τη δημοκρατία, Νέα Σύνορα – Α.Α. Λιβάνη, σ. 45-46)

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να συντάξετε περίληψη εκατό (100) περίπου λέξεων.

B1. Να μετατραπεί η σύνταξη των παρακάτω φράσεων σε παθητική: «*Τα σχολεία συμπλήρωσαν την εκπαίδευση που αποκτιόταν με την καθημερινή παρατήρηση.*», «*τα παιδιά αποκτούσαν, με αυτό τον τρόπο, τις ικανότητες και τις μορφές συμπεριφοράς*»

B2. Στις δύο πρώτες περιόδους της τέταρτης / τελευταίας παραγράφου ποια αποτελεί γεγονός και ποια σχόλιο; (Στη διάρκεια των τελευταίων ετών η κατάσταση εξελίχθηκε με ακόμα πιο θεαματικό τρόπο. Γνωρίζουμε ότι το παιδί στην Αμερική περνάει, κατά μέσο όρο, σαράντα ώρες την εβδομάδα παρακολουθώντας τηλεόραση ή παίζοντας βιντεοπαιχνίδια.)

μονάδες 10/100

B3. Ποια είναι η νοηματική σχέση της δεύτερης με την τρίτη παράγραφο;

μονάδες 15/100

B4. Συνεχίστε το κείμενο στο ίδιο ύφος καταγράφοντας την επίδραση που έχει η τηλεόραση, ως μέσο κοινωνικοποίησης, στα παιδιά.

μονάδες 40/100

επιπλέον ερωτήσεις

1. ποιος είναι ο ρόλος του ερωτήματος στην πρώτη παράγραφο;
2. ποια είναι η σημασία των διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων της δεύτερης παραγράφου: Μέχρι, στη συνέχεια, Όταν, Επομένως.

3. Ποια είναι η δομή της τρίτης (*Τα πράγματα άρχισαν... την καθημερινή παρατήρηση.*) και της τέταρτης παραγράφου (*Στη διάρκεια των... να εξεταστεί προσεκτικά.*);

4. Ο τίτλος του κειμένου δίνει την πραγματική εικόνα για το περιεχόμενό του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας και αν διαφωνείτε προτείνετε έναν δικό σας τίτλο.

5. Να κάνετε ραβδόγραμμα που θα αναπαριστά την εβδομαδιαία κατανομή του χρόνου των παιδιών στην Αμερική, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο. Στη συνέχεια κάντε παρόμοιο ραβδόγραμμα που θα αναπαριστά την κατανομή του δικού σας εβδομαδιαίου χρόνου.

12. Υπάρχει κόσμος όταν είναι σβηστή η τηλεόραση;

συντομευμένο και διασκευασμένο κείμενο 2005, Διόδωρος Κυψελιώτης, Το ΒΗΜΑ,

Όταν μετά από πολλές γενιές κάποιος ιστοριοδίφης θα σε ανακαλύψει, ημερολόγιό μου, σε κάποιο παλιατζίδικο και σκεφθεί «μα αυτό μοιάζει με κείμενο» και ανακαλύψει πως αυτά τα σημεία που έχει μπροστά του είναι παλιό σύστημα γραφής, που το έλεγαν «ελληνικά», και προσφύγει σε κάποιον ειδικό γραμματολόγο ειδικευμένο να του το διαβάσει και αυτός καταφέρει να φθάσει ως εδώ - του ανακοινώνω του λόγιου γραμματολόγου, τώρα που διαβάζει, πως όσα αναφέρονται εδώ δεν έχουν καμιά απολύτως σχέση με την πραγματικότητα· και σας προειδοποιώ, ιστοριοδίφη και γραμματολόγε, ας μην προσπαθήσετε να τα συγκρίνετε με άλλες πηγές των αρχών του 21ου αιώνα που αναφέρονται στον τόπο που τότε ονομαζόταν Ελλάδα: δεν θα βγάλετε άκρη.

Δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα διότι ο συγγραφέας αυτών των κειμένων, αγαπητός ιστοριοδίφη και γραμματολόγε, δεν ανοίγει ποτέ του, μα ποτέ του, το παράθυρο στον πραγματικό κόσμο που λέγεται τηλεόραση· όσα αναφέρει εδώ δεν είναι παρά αμυδρές αντανakλάσεις του πραγματικού κόσμου σε εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, ιστοσελίδες - και λίγο ραδιόφωνο, το πρωί, όταν επιτελεί το βαρύ καθήκον να ξυρίζεται.

Αλλά όλα συμβαίνουν στην τηλεόραση τούτη την εποχή: διοικητές οργανισμών απολύονται, βουλευτές παραιτούνται, πολιτικοί μαλλιοτραβιούνται, πανέμορφες κυρίες βεργολυγούνται - στην τηλεόραση. Έτσι τουλάχιστον ισχυρίζονται οι πηγές μου. Σε τέτοιο βαθμό, ώστε δημιουργείται το οντολογικό ερώτημα: υπάρχει κόσμος όταν είναι σβηστή η τηλεόραση; (...)

Ο κόσμος ως τηλεοπτικό απείκασμα

Ούτε μπιγκμπάνγκ υπήρξε ούτε «γεννηθήτω φως» ούτε άλλα τέτοια παραμύθια για μικρά παιδιά: κάποια στιγμή άρχισε να εκπέμπει η τηλεόραση και όσα γίνονταν στο επίπεδο γυαλί της άρχισαν να αντανakλώνται στις τρεις διαστάσεις του αέρα που το περιέβαλλε και να σχηματίζεται ο κόσμος - αυτή είναι η αλήθεια.

Όλα όσα διαβάζω στην τηλεόραση αναφέρονται· οι συζητήσεις γύρω μου στην τηλεόραση αναφέρονται· η μισή τελευταία αναθεώρηση του συντάγματος στην τηλεόραση αναφέρεται· ο πρώτος νόμος που ανακοίνωσε από τηλεοράσεως η νέα διακυβέρνηση με την τηλεόραση είχε σχέση. (...) Είμαι απολύτως σίγουρος πλέον πως όλα υπάρχουν στον έξω κόσμο μόνο και μόνο επειδή τα έφτιαξε η τηλεόραση. (...)

Και οι εφημερίδες, επίπεδες αντανakλάσεις της τηλεόρασης είναι και αυτές - μειονεκτούν όμως επειδή δεν έχουν ήχο και κίνηση. Για τούτο όλο και περισσότεροι, αντί να παρηγορούνται με τη φτώχη έντυπη προσομοίωση που αγωνίζεται να γίνει οθόνη, καταφεύγουν στον πραγματικό κόσμο της οθόνης και σταματάνε να τις ξεφυλλίζουν. Αν βρίσκουν σε αυτές dvd, τότε βεβαίως αλλάζει το πράγμα.

Η γνώση της αλήθειας και οι συνέπειές της

Ας πούμε, το ότι στραμπούλιξα το πόδι μου στο πεζοδρόμιο είναι δημιούργημα της φαντασίας μου, διότι αποκλείεται να υπάρχουν τρύπες στα πεζοδρόμια και περίπτερα πάνω σε διαβάσεις: για να υπάρχουν, θα έπρεπε να τα έχει δείξει η τηλεόραση· αλλά αν τα είχε δείξει, θα είχαν επέμβει οι τηλεοπτικοί δήμαρχοι, άρα δεν θα υπήρχαν. Όπως και να το δεις το πράγμα, αποκλείεται να συνέβη κάτι τέτοιο και αντιμετωπίζω τον κίνδυνο να κατηγορηθώ πως ισχυρίζομαι ότι υπάρχουν πράγματα που δεν υπάρχουν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100 περίπου λέξεις (μπορείτε να αναφέρετε ότι πρόκειται για αποσπάσματα)

A2. Πριν γράψετε την περίληψη φροντίστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κειμένου είναι;

A1. Σε ποιο κειμενικό είδος (κειμενικές ποικιλίες) ανήκει το παραπάνω κείμενο;

A2. Τι ύφος δημιουργεί η παρατακτική σύνταξη στην πρώτη παράγραφο;

A3. Η δεύτερη παράγραφος (Δεν έχει καμιά... καθήκον να ξυρίζεται) αναπτύσσεται με αιτιολόγηση. Μπορείτε να τεκμηριώσετε γιατί (να προσέξετε το νόημα της παραγράφου και τη διατύπωση);

A4. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η πέμπτη παράγραφος (Όλα όσα διαβάζω ... τα έφτιαξε η τηλεόραση).

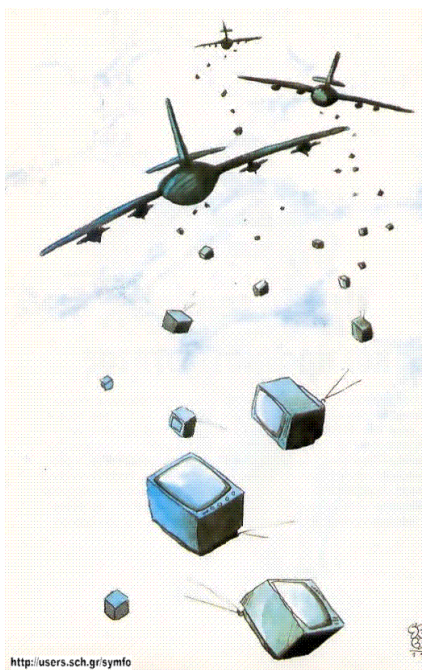
A5. Ποιος είναι ο ρόλος των υπογραμμισμένων διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου (Όταν, ώστε, Αν, Ας);

A6. Μπορείτε να εξηγήσετε τους τίτλους του δεύτερου και του τρίτου μέρους του κειμένου; Να τους αντικαταστήσετε με μεταφορικούς τίτλους.

A7. Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα για τις εφημερίδες;

A8. «όλα υπάρχουν στον έξω κόσμο μόνο και μόνο επειδή τα έφτιαξε η τηλεόραση». Χρησιμοποιήστε την προηγούμενη φράση σε θεματική περίοδο και γράψτε μία παράγραφο που θα αναπτύσσεται με δικά σας παραδείγματα.

A9. «Και οι εφημερίδες, επίπεδες αντανάκλασεις της τηλεόρασης είναι και αυτές». Χρησιμοποιήστε την προηγούμενη φράση σε θεματική περίοδο και γράψτε μία παράγραφο που θα αναπτύσσεται με αναλογία.

Να σχολιάσεις το σκίτσο σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων

13. Επίπεδη οθόνη, επίπεδη ζωή;

Της Μαριάννας Τζιαντζή, Καθημερινή 13-07-08

Πιο κομψές και λεπτές γίνονται οι τηλεοράσεις με μεγάλη επίπεδη οθόνη που αντικαθιστούν τα ογκώδη κουτιά που κάποτε δέσποζαν στο «καλό» δωμάτιο του σπιτιού. Σχεδόν οι μισές τηλεοράσεις που πωλούνται τώρα σε όλο τον κόσμο είναι με οθόνη πλάσμα ή υγρών κρυστάλλων (LCD).

Μια τηλεόραση με επίπεδη οθόνη καταναλώνει το ένα τρίτο του ρεύματος που θα ξόδευε ένας συμβατικός δέκτης. Ωστόσο, αρκετοί επιστήμονες ανησυχούν για την επιβάρυνση που προκαλούν στο περιβάλλον αυτές οι συσκευές όχι όμως στο στάδιο της λειτουργίας τους, αλλά και της παραγωγής τους. Ενώ μέχρι τώρα οι συσκευές επιβάρυναν το περιβάλλον κυρίως κατά τη λειτουργία τους, τώρα πρέπει να συνυπολογιστεί η κρυφή επιβάρυνση, που συντελείται σε διαδοχικά στάδια και σε διάφορα μέρη του κόσμου: από την εξόρυξη και την επεξεργασία της πρώτης ύλης που χρησιμοποιείται στην κατασκευή των μικροσκοπικών εξαρτημάτων τους μέχρι τη μεταφορά τους στο εργοστάσιο συναρμολόγησης και στα σημεία πώλησης. Για την κατασκευή ενός μικροτσίπ δύο γραμμαρίων μπορεί να απαιτηθεί ενέργεια για την οποία ξοδεύτηκαν ορυκτά καύσιμα εκατονταπλάσιου βάρους, λέει ένας Αμερικανός ερευνητής. Έτσι, παρατηρείται το ακόλουθο παράδοξο: στην ψηφιακή εποχή, στην εποχή της απο-υλοποίησης, η πρώτη ύλη και ο έλεγχός της αποκτούν όλο και πιο καθοριστική σημασία.

Όσο πιο ελαφριές γίνονται οι ηλεκτρονικές συσκευές, όπως κομπιούτερ, κινητά, τηλεοράσεις, τόσο πιο μικρά και περίπλοκα γίνονται τα εξαρτήματά τους (που συνήθως προέρχονται από ασιατικές χώρες όπου δεν ισχύουν οι ευρωπαϊκές οικολογικές ευαισθησίες) και επομένως τόσο πιο βαριές μπορεί να είναι οι επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

Για κάθε προϊόν υπάρχει ένα «μαύρο κουτί», η Ανάλυση του Κύκλου Ζωής, όπου καταγράφονται όλες οι διαδρομές του συνόλου και των συστατικών μερών, όλες οι ροές ενέργειας και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε όλα τα στάδια της παραγωγής και της λειτουργίας τους. Ωστόσο, οι μεγάλες βιομηχανίες ηλεκτρονικών είναι απρόθυμες να ανοίξουν το μαύρο κουτί των προϊόντων τους και μόνο μία παραδέχτηκε ότι η επίπεδη οθόνη έχει τη μισή διάρκεια ζωής μιας οθόνης συμβατικής τεχνολογίας. Ταυτόχρονα, πληθαίνουν οι επιστημονικές δημοσιεύσεις για το τριφθοριούχο άζωτο, ένα αέριο του «θερμοκηπίου» που θεωρείται πολύ πιο επικίνδυνο από το διοξείδιο του άνθρακα και παράγεται κατά την κατασκευή μιας επίπεδης οθόνης. Ίσως η συγκέντρωση στην ατμόσφαιρα αυτού του αερίου, το οποίο βρίσκεται «κάτω από το ραντάρ του Κιότο», να είναι πολύ χαμηλή και η συμβολή του στην υπερθέρμανση του πλανήτη να αποδειχτεί μηδαμινή, όμως η ανάγκη της μέτρησής του είναι σήμερα επιτακτική.

Κάποτε μια ομπρέλα, ένα έπιπλο, ένα παλτό, ένα ακριβό αλλά καλοφτιαγμένο προϊόν, μπορούσε να κρατήσει μια ολόκληρη ζωή. Τώρα τα περισσότερα είδη γίνονται όλο και πιο φτηνά και αναλώσιμα και, κυρίως, δεν επιδέχονται επιδιόρθωση. Ποιος πλανόδιος καρεκλάς ή μάλλον ποιος πολυθρονάς να επιδιορθώσει τα πλαστικά καθίσματα που έχουν κατακλύσει την οικουμένη; Τα πράγματα που «πρέπει» να αποκτήσουμε για να μη νιώθουμε ότι ζούμε στην εποχή των σπηλαίων όχι μόνον πληθαίνουν, αλλά και γερνούν με αστρική ταχύτητα ή μάλλον η τεχνολογία τους χαρακτηρίζεται ξεπερασμένη, άρα ξεπερασμένη, «φλαταδούρα» και «μη ζωή» κρίνεται και η ζωή που ακόμα έχουν μέσα τους.

A. Να συντάξεις περίληψη εκατό (100) περίπου λέξεων.

B1. Ποιο είναι το θέμα του κειμένου; ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;

B2. Ποιος είναι ο ρόλος/ σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου; Ωστόσο, Ενώ, Έτσι, Όσο ... τόσο, όμως, αλλά και, άρα.

B3. Να εξηγήσεις τη χρήση των εισαγωγικών σε κάθε περίπτωση.

B4. Να βρεις σε ποιες παραγράφους η συγγραφέας χρησιμοποιεί τους παρακάτω τρόπους ανάπτυξης (παραγράφων): σύγκριση-αντίθεση, παραδείγματα, αναλογία. Αιτιολόγησε την απάντησή σου με σαφείς αναφορές στο κείμενο.

B5. Ο τίτλος αποδίδει το περιεχόμενο του κειμένου; Αιτιολόγησε την απάντησή σας.

B6. Να βρείτε ξένες λέξεις που δανείστηκε πρόσφατα η νεοελληνική από άλλες γλώσσες. Πώς κρίνεται το γεγονός ότι αποδίδονται με το ελληνικό αλφάβητο;

B7. Να βρείτε λέξεις/ φράσεις που αποτελούν ειδικό λεξιλόγιο.

B8. Για ποιο σκοπό γράφει η συγγραφέας το κείμενο; Θέλει να μας πείσει για την άποψή του ή απλώς την εκθέτει;

B9. Πώς φαίνεται ο δημοσιογραφικός χαρακτήρας του κειμένου;

B10. Στο τέλος της δεύτερης παραγράφου («Μια τηλεόραση... καθοριστική σημασία») υπάρχει η μέθοδος ανάπτυξης παραγράφου αίτιο – αποτέλεσμα. Μπορείτε να την εντοπίσετε;

Γ. Γράψτε άρθρο για τη σχολική εφημερίδα για τη σχέση των νέων με τα τεχνολογικά προϊόντα, όπως είναι οι συσκευές των κινητών τηλεφώνων, οι τηλεοράσεις και οι υπολογιστές. Κατά πόσο η αγορά τέτοιων προϊόντων εξαρτάται από τις ανάγκες χρήσης και πόσο από άλλους παράγοντες; (500 λέξεις)

Να σχολιάσεις το σκίτσο σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων

14. Πλούσιοι, φτωχοί και μεσαία τάξη

Μια έρευνα για τη νέα διαστρωμάτωση της υπερχρεωμένης ελληνικής κοινωνίας

Πόσοι είναι οι πλούσιοι και πόσοι οι φτωχοί στην Ελλάδα; Πόσο μεγάλη είναι η μεσαία τάξη; Τι έχει αλλάξει στην τυπική ελληνική κοινωνική διαστρωμάτωση; Μάλλον αρκετά.

Στα άλλοτε πλατιά μεσαία στρώματα πλέον ανήκει μόνο το 30% των Ελλήνων, ενώ το φτωχότερο 50% του ελληνικού πληθυσμού κατέχει μικρότερο εισόδημα από όσο κατέχει το πλουσιότερο 10% του πληθυσμού. Οι μισοί Έλληνες καταφεύγουν στο πλαστικό χρήμα και τα καταναλωτικά δάνεια (το 16% του πληθυσμού δεν έχει καν πιστοληπτική ικανότητα) για να ψωνίσουν τα δώρα, να πληρώσουν το φροντιστήριο των παιδιών, να πάνε διακοπές ή να αποπληρώσουν προηγούμενα χρέη... Μια άλλη Ελλάδα, η Ελλάδα της υπερκατανάλωσης, της προκλητικής χλιδής, αλλά και της ασφυκτικής υπερχρέωσης, της κατ' ευφημισμόν άνετης ζωής, της οικονομικής δυσπραγίας, αλλά και της απόλυτης ένδειας αναδεικνύεται μέσα από τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών.

Καθημερινή, Κυριακή, 19 Δεκεμβρίου 2004

1. Διακρίνετε τη δομή της ανεστραμμένης πυραμίδας; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας;
2. Πώς νομίζεται ότι συνεχίζεται η είδηση;
3. Πώς αποδίδει ο τίτλος το περιεχόμενο του κειμένου (κυριολεκτικά ή μεταφορικά, περιέχει σχόλιο ή όχι);
4. Γιατί ο δημοσιογράφος ξεκινά το κείμενο προτάσσοντας ερωτήματα;
5. Να δικαιολογήσετε την χρήση των αποσιωπητικών στην συγκεκριμένη περίπτωση: «ή να αποπληρώσουν προηγούμενα χρέη...».
6. Να εξηγήσετε τη σημασία των παρακάτω λέξεων:
πιστοληπτική, χλιδή, ευφημισμός, δυσπραγία, ένδεια.
7. Να μετατρέψετε την σύνταξη σε ενεργητική:
«Μια άλλη Ελλάδα, η Ελλάδα της υπερκατανάλωσης, της προκλητικής χλιδής, αλλά και της ασφυκτικής υπερχρέωσης, της κατ' ευφημισμόν άνετης ζωής, της οικονομικής δυσπραγίας, αλλά και της απόλυτης ένδειας αναδεικνύεται μέσα από τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών».
8. Να προσθέσετε σχόλια ώστε να φαίνεται καθαρά ότι αποδοκιμάζετε την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία.

15. Διασκευασμένο απόσπασμα από επιφυλλίδα του Χρήστου Γιανναρά

Κυριακή, Καθημερινή, 20 Φεβρουαρίου 2005

[...] Η έρευνα βεβαιώνει ότι ο μισός πληθυσμός της Ελλάδας σήμερα (το 43,8% – ένας στους δύο Έλληνες) δεν διαβάζει ούτε ένα βιβλίο τον χρόνο και σχεδόν το ίδιο ποσοστό (το 39% του πληθυσμού) δεν διαβάζει ποτέ ούτε εφημερίδα. Όμως οι Έλληνες, κατά μέσον όρο, βλέπουμε τηλεόραση κάθε μέρα επί τρεισήμισι ώρες (204-209 λεπτά).

Είναι περισσότερο από φανερό ότι, με τέτοια δεδομένα, η ελληνική κοινωνία δεν έχει τις δυνατότητες να αντιληφθεί και να αντιμετωπίσει κρίσιμα προβλήματα που την απειλούν. Ίσως σε άλλες εποχές η έλλειψη μόρφωσης να μην καταργούσε την κριτική σκέψη, τον έλεγχο της πληροφόρησης, όσο λειτουργούσε η προφορική ανταλλαγή συμπερασμάτων της πείρας. Σήμερα, η μικρή οθόνη ποδηγεται το κοπάδι με τον επιστημονικό ολοκληρωτισμό των «επικοινωνιακών» μεθοδεύσεων. Υποχρεώνεται ο λαός (χωρίς να το αντιλαμβάνεται) σε πειθήνια υποταγή, σε εθελόδουλες συμπεριφορές.

Ασήμαντη μειοψηφία οι επαρκείς πολίτες, συντριπτική πλειονότητα οι άσκεπτοι, άκριτοι, άβουλοι τηλεθεατές. Με θρασύτατη αυτοπεποίθηση οι τηλεθεατές, τα ξέρουν όλα, για όλα αποφαίνονται – η εικόνα κάνει πανίσχυρη την ψευδαίσθηση της «πληροφόρησης». Ο εγωτικός πρωτογονισμός (ένστικτο αυτοσυντήρησης) δεν επιτρέπει κριτική αμφιβολία, ούτε την αυτεπίγνωση της μαριονέτας που την κινούν με νήματα οι ατσίδες της εμπορικής διαφήμισης. Τηλεθέαση σημαίνει ανήκεστο εθισμό στην κοινοτοπία, στην κενολογία της ασημαντότητας, στη μικρόνοια και ψυχοπαθολογία των τηλεοπτικών «παραθύρων» και «πάνελ».

Βολεύει τους πολιτικούς ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, η αποχαυνωτική τηλεθέαση, η ευτελισμένη εκπαίδευση, τα διαλυμένα Πανεπιστήμια. Βολεύει, γιατί μπορούν να κατακτούν την εξουσία όχι με τους απαιτητικούς όρους της πολιτικής, αλλά με τους όρους της αγοράς: Κερδίζει τις εκλογές όποιος έχει τα περισσότερα χρήματα, δηλαδή τους αποτελεσματικότερους διαφημιστές, τα εντυπωσιακότερα μέσα πλύσης εγκεφάλου της αποχαυνωμένης μάζας.

1. Το κείμενο συνδυάζει τις έννοιες: τηλεθέαση, κριτική σκέψη και πολιτική. Ποια είναι η σχέση των τριών εννοιών;

2. Να αντικατασταθούν οι παρακάτω λέξεις του κειμένου με συνώνυμες (σύμφωνα με τη σημασία που έχουν στο κείμενο): ποδηγεται, πειθήνια, αποφαίνονται, ανήκεστο, κενολογία.

3. Να μετατρέψετε την σύνταξη των παρακάτω φράσεων σε παθητική: α) Σήμερα, η μικρή οθόνη ποδηγεται το κοπάδι με τον επιστημονικό ολοκληρωτισμό των «επικοινωνιακών» μεθοδεύσεων, β) Βολεύει τους πολιτικούς ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, γ) Κερδίζει τις εκλογές όποιος έχει τα περισσότερα χρήματα.

4. Πώς εξηγείτε και πώς κρίνετε το φαινόμενο που διαπιστώνεται στην πρώτη παράγραφο; (ο μισός πληθυσμός της Ελλάδας δεν διαβάζει. Όμως βλέπουμε τηλεόραση κάθε μέρα επί τρεισήμισι ώρες).

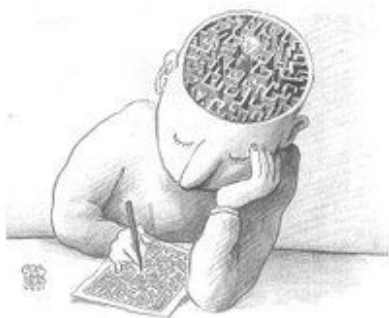
5. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100 περίπου λέξεις.

16. Γιαννάκου: Όχι εξετάσεις στο δημοτικό
Δημοσίευμα στην Ελευθεροτυπία - 10/09/2004

Εκτός των ανακεφαλαιωτικών εξετάσεων στις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου, που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας για την παιδεία, για τις οποίες ωστόσο δεν έχουν ακόμη ληφθεί οι σχετικές αποφάσεις, δεν πρόκειται να επιβληθούν νέες δοκιμασίες για τους μαθητές είτε στην πρωτοβάθμια είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το ξεκαθάρισε κατηγορηματικά χθες η υπουργός Παιδείας Μαριέττα Γιαννάκου σε συνέντευξή της στην εκπομπή «Στα Μέσα και στα Έξω» του ραδιοφωνικού σταθμού NET 105,8 σχολιάζοντας χθεσινό δημοσίευμα στα «ΝΕΑ». Η κ. Γιαννάκου διέψευσε τις σχετικές πληροφορίες υποστηρίζοντας χαρακτηριστικά: «Αυτά όλα είναι μυθεύματα. Το πρόγραμμα της Ν.Δ. μιλούσε για ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις στην παιδεία στην πέμπτη και στην έκτη δημοτικού. Δεν πρόκειται να υπάρξουν εξετάσεις στο δημοτικό που να κόβουν την πορεία των παιδιών. Το ότι πρόκειται να βάλουμε καινούργιες εξετάσεις και καταγιδα εξετάσεων, αυτά είναι απόλυτες σκοπιμότητες της εφημερίδας».

1. Το κείμενο έχει τη μορφή της ανεστραμμένης πυραμίδας;
2. Υπάρχει διάθεση του δημοσιογράφου να σχολιάσει την είδηση;
3. Κρίνετε την επιλογή του δημοσιογράφου να χρησιμοποιήσει παθητική σύνταξη: «δεν πρόκειται να επιβληθούν νέες δοκιμασίες για τους μαθητές είτε στην πρωτοβάθμια είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση».
4. ανακεφαλαιωτικών, δύο τελευταίες, Ποιο θα ήταν το νόημα της πρώτης παραγράφου αν έλλειπαν οι δυο προσδιορισμοί;
5. Να αναλυθούν οι παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους: επιβληθούν, δευτεροβάθμια, ραδιοφωνικού, καταγιδα, εφημερίδα
6. Πως εξηγείτε το δημοσίευμα της εφημερίδας, τη διάψευση της υπουργού από το ραδιόφωνο και τη δημοσίευση της συγκεκριμένης είδησης από άλλη εφημερίδα; Ποιος είναι ο ρόλος των τριών μέσων ενημέρωσης;

**Υπομονή . . .
Έρχονται διακοπές**

17. «Το σχολείο προετοιμάζει για την εργασία, όχι για τη ζωή»

καθημερινή, 14/01/2001

«Το σχολείο ανέκαθεν προετοίμαζε τα παιδιά για την ένταξή τους στην κοινωνία. Σε μια κοινωνία που τώρα πια αναζητεί τη μέγιστη αποδοτικότητα», αναφέρει η κ. Αλεξάνδρα Κορωναίου, επίκουρος καθηγήτρια στο τμήμα ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, σχετικά με την εντατικοποίηση που επιβάλλει το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα στις μικρές ηλικίες. «Ο στόχος της κοινωνίας μας είναι οικονομικός, καθώς υπερτιμά τον οικονομικό παράγοντα, δηλαδή το κέρδος, το οποίο συνδέει με την επιτυχία. Εποχή της παγκοσμιοποίησης σημαίνει ισχυρός ανταγωνισμός, κυριαρχία της λογικής του κέρδους, της αποδοτικότητας και της εντατικοποίησης των ρυθμών εργασίας.

Το σχολείο εντατικοποιεί προετοιμάζοντας για την εντατικοποίηση που περιμένει τους ανθρώπους στην αγορά εργασίας. Το σύστημα αυτό, όμως, είναι καταδικασμένο να αποτύχει γιατί προετοιμάζει τα παιδιά μόνο σαν άτομα, τα οποία έχουν να εργαστούν στη ζωή τους παραβλέποντας το γεγονός ότι αυτό που ουσιαστικά έχουν να κάνουν είναι να ζήσουν. Υπάρχουν μαθήματα που δεν σχετίζονται άμεσα με τη μεταφορά μιας συγκεκριμένης γνώσης, δεν προετοιμάζουν για την αγορά εργασίας, προετοιμάζουν, όμως, για τη ζωή. Το να θέλεις, για παράδειγμα, σε όλη σου τη ζωή να ασκείσαι είναι σημαντικό• αυτά τα μαθήματα είναι στο περιθώριο του σχολικού προγράμματος.

Η μεγαλύτερη πειθαρχία που διδάσκει το σχολείο είναι η πειθαρχία του καταναγκασμού και μεγαλύτερος καταναγκασμός είναι ο χρόνος εργασίας. Τα παιδιά ξυπνάνε από τις 6.00 και τρέχουν αχχωμένα όλη τη μέρα. Αυτές είναι ώρες εργασίας. Οι εξαντλητικοί ρυθμοί με τους οποίους δουλεύουν προκαλούν μια πολύ μεγάλη ψυχοβιολογική ανισορροπία. Σε μικρές ηλικίες έχουμε πολύ συχνά συμπτώματα που εμφανίζονται στους ενήλικες, πόνους, άγχη, διαταραχές στον ύπνο.

Κατά την προσωπική μου εκτίμηση, το σύστημα αυτό είναι απαράδεκτο από άποψη ψυχοβιολογικής ισορροπίας. Όπως απαράδεκτη είναι και η ανισορροπία που υπάρχει ανάμεσα στο σχολικό και τον εξωσχολικό χρόνο. Τα παιδιά στερούνται το παιχνίδι γιατί έχουμε ξεχάσει ότι και το παιχνίδι είναι προετοιμασία για τη ζωή. Στερούνται τις φιλικές σχέσεις και την επαφή με άλλα παιδιά, στερούνται δραστηριότητες εξωσχολικές και εκτός σπιτιού, στερούνται τη δυνατότητα να πάνε σε ένα μουσείο ή σε ένα θέατρο. Ο δικός τους ελεύθερος χρόνος είναι αντιγραφή του χρόνου των μεγάλων, συρρικνώνεται στην τηλεόραση, τα βιντεοπαιχνίδια και μέσα στο σπίτι. Η εποχή μας έχει υπερτιμήσει μια οικονομική ανάπτυξη, η οποία δεν συνοδεύεται από μια κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Έρχεται έπειτα και ο ανταγωνισμός, που έχει ως αποτέλεσμα τις ανολοκλήρωτες προσωπικότητες. Όταν ο στόχος είναι η καλύτερη δυνατή απόδοση, η πρωτιά και η επιτυχία, οι άνθρωποι γίνονται μηχανές και εντάσσουν όλες τις σχέσεις τους σε μια ωφελμιστική λογική, θέλουν πάντα να κερδίζουν κάτω».

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να γράψετε περίληψη εκατό (100) περίπου λέξεων.
Μονάδες 25/100

B1. Να μετατραπεί η σύνταξη σε παθητική στις παρακάτω φράσεις:

«Το σχολείο ανέκαθεν προετοίμαζε τα παιδιά για την ένταξή τους στην κοινωνία». «Η μεγαλύτερη πειθαρχία που διδάσκει το σχολείο είναι η πειθαρχία του καταναγκασμού».

Μονάδες 10/100

B2. Να θεωρήσετε την παρακάτω πρόταση θεματική μιας παραγράφου που θα αναπτύξετε με παραδείγματα: *«Η μεγαλύτερη πειθαρχία που διδάσκει το σχολείο είναι η πειθαρχία του καταναγκασμού και μεγαλύτερος καταναγκασμός είναι ο χρόνος εργασίας»*

μονάδες 15/100

B3. Να αναλυθούν οι παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους: *ψυχολογίας, παγκοσμιοποίησης, πειθαρχία, ανισορροπία.*

Μονάδες 10/100

Γ. Γράψτε ένα κείμενο που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα με τίτλο: *«Με ποιους τρόπους θα μπορούσε το σχολείο να προετοιμάζει για τη ζωή και όχι μόνο για την εργασία»* (400 λέξεις)

μονάδες 40/100

18. Ο καφές έχει ηλικία στη Λάρισα!

(είδηση στον ημερήσιο τύπο, 21/05/2004)

Όσοι πλησιάζουν τα εξήντα, από ότι φαίνεται, στη Λάρισα δεν μπορούν πλέον να απολαύσουν το καφέ τους στην πλατεία. Αναστατωμένοι είναι πολλοί ηλικιωμένοι, καθώς οι ιδιοκτήτες τους απαγορεύουν να καθίσουν στα τραπέζια των καταστημάτων τους, μόνο και μόνο εξαιτίας της ηλικίας τους.

Ο κοινωνικός και ηλικιακός ρατσισμός και η τακτική ορισμένων μαγαζιών να μη σερβίρουν καφέ από μια ορισμένη ώρα και μετά προκείμενου να υποχρεώσουν έμμεσα τους πελάτες να αγοράσουν αλκοολούχα ποτά, προκάλεσε την παρέμβαση του εισαγγελέα Πρωτοδικών Λάρισας έπειτα από τις καταγγελίες των ηλικιωμένων για την απαγόρευση της εισόδου τους στις καφετέριες.

Οι ιδιοκτήτες των καφετεριών φαίνεται όμως πως τόσο καιρό ενεργούσαν χωρίς να λάβουν υπόψη τους τον εισαγγελέα που τώρα εξετάζει εάν πράττουν κάποιο αδίκημα, όπως την άρνηση εκτέλεσης παραγγελιάς και σερβιρίσματος αλλά και εξύβρισης, εφόσον η άρνηση αυτή συνοδεύεται και από ανάρμοστη συμπεριφορά.

A1. Εντοπίστε τον τρόπο που είναι οργανωμένη η είδηση.

A2. Πώς λειτουργεί η γλώσσα (ποιητικά, αναφορικά) στον τίτλο;

A3. «οι ιδιοκτήτες τους απαγορεύουν να καθίσουν στα τραπέζια των καταστημάτων τους» μετατρέψτε την σύνταξη σε παθητική.
μονάδες 15(3x15)

B1. Εντοπίστε σημεία που αποτελούν είδηση και άλλα που είναι σχόλια.

B2. Ποια είναι η οπτική γωνία του δημοσιογράφου; φαίνεται η θέση του σχετικά με το θέμα;
μονάδες 20(2x10)

B3. Συγκρίνετε τα λεκτικά σύνολα και τη σειρά τους στην πρώτη και την τελευταία παράγραφο.

B4. καταστημάτων, προκείμενου, έμμεσα, αλκοολούχα, ιδιοκτήτες: με το δεύτερο συνθετικό των προηγούμενων λέξεων να παράγετε νέες λέξεις της νεοελληνικής(μία για κάθε περίπτωση).
μονάδες 15(3x5)

Γ. Πώς αντιμετωπίζονται οι νέοι και πως οι ηλικιωμένοι σ' ένα σύγχρονο μοντέρνο café; Αναπτύξτε τις σκέψεις σας σ' ένα κείμενο δύο παραγράφων που θα αποκτούν συνοχή καθώς θα είναι αντίθετες νοηματικά.
μονάδες 40

19. Ρατσισμός: από τη φυλή στην κουλτούρα

Οι Άραβες έδωσαν το όνομα και ο Γάλλος βιολόγος Gobineau μετατόπισε τη χρήση του όρου από τη γλωσσολογία στη φυσιολογία

Του Νίκου Δεμερτζή

Ετυμολογικά ο «ρατσισμός» προέρχεται από την ισπανική λέξη *raza* και την πορτογαλική *raça*, που χρονολογούνται από το 13ο αιώνα. Και στις δύο αυτές γλώσσες η λέξη σχηματίστηκε από τα αραβικά, στα οποία *ras* σημαίνει κεφάλι. Οι Άραβες παλιά ήταν νομάδες και χωρισμένοι σε διαφορετικές φυλές. Στο πλαίσιο της φυλής του, ο καθένας έδινε μεγάλη σημασία στη γνώση-επίγνωση της γενεαλογικής του καταγωγής βάσει της οποίας αποκτούσε και διατηρούσε προνόμια και υποχρεώσεις. Η καταγωγή, δηλαδή, προσδιόριζε την κοινωνική θέση του καθενός. Η γνώση όμως της καταγωγής μεταβιβαζόταν προφορικά, από στόμα σε στόμα. Έτσι, ο καθένας όφειλε να τη συγκρατεί στη μνήμη του, να την έχει μέσα στο «κεφάλι» του.

Με το αρχικό αυτό νόημα της φυλετικής και κοινωνικής καταγωγής, η λέξη «ράτσα» πέρασε και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες. Από το 16ο αιώνα χρησιμοποιούνταν στα αγγλικά και τα γαλλικά για να σημαίνει: προέλευση, καταγωγή, και ταξινόμηση. Στην επιστήμη της βιολογίας χρησιμοποιούνταν εναλλακτικά με τους όρους «γένος» και «είδος», προκειμένου να ταξινομηθούν διαφορετικές ομάδες ή οικογένειες οργανισμών. Περί τα τέλη του 18ου αιώνα αναπτύχθηκε η επιστήμη της φυσικής ανθρωπολογίας. Με περίπλοκες μετρήσεις και ταξινομήσεις, επιστήμονες της εποχής εκείνης προσπάθησαν να προσδιορίσουν την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και να το ομαδοποιήσουν με βάση ορισμένα βιολογικά χαρακτηριστικά (χρώμα και αποχρώσεις του δέρματος, των μαλλιών, σωματότυποι, μορφολογικά χαρακτηριστικά κ.λπ.).

Στα μέσα του 19ου αιώνα η σοβαρή αυτή επιστημονική προσπάθεια παραθάρηκε από το έργο του Γάλλου βιολόγου Gobineau, ο οποίος σκεπτόμενος ιδεολογικά πρότεινε το μύθο της «Άριας Φυλής-Ράτσας». Το «άρια» προέρχεται από τη σανσκριτική λέξη *Aryan*, που σήμαινε «ευγενής». Ο όρος αυτός χρησιμοποιούνταν ευρέως από τις αρχές του 19ου αιώνα στην επιστήμη της συγκριτικής γλωσσολογίας για την ταξινομική περιγραφή της οικογένειας των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών. Ο Gobineau, όμως, παραβιάζοντας την επιστημονική δεοντολογία, μετατόπισε τη χρήση του όρου από τη γλωσσολογία στη φυσιολογία. Έτσι, από την τεχνική και ταξινομική περιγραφή των «ευγενών» γλωσσών, η ανάλυση μετατοπίστηκε στο επίπεδο της φυλετικής ανωτερότητας, εγκαινιάζοντας ένα ρεύμα ιδεών που είναι γνωστό ως «κοινωνικός δαρβινισμός»: η εξέλιξη μέσω του ανταγωνισμού ανάμεσα στα διάφορα είδη, που για τον Δαρβίνο είχε καθαρά βιολογικό χαρακτήρα, στο έργο του Gobineau μετετρέπη σε ανταγωνισμό εντός ενός είδους, του ανθρώπου. Υποτίθεται ότι η καλύτερη και καθαρότερη ανθρώπινη ράτσα θα επικρατήσει όλων των άλλων. Είναι σαφές ότι το πέρασμα από την επιστημονική - βιολογική σημασία στη μυθική σημασία της «ράτσας» γίνεται με την οικοδόμηση του ρατσισμού ως τρόπου σκέψης. Είναι, δηλαδή, ο ρατσισμός που ορίζει και επινοεί τη «ράτσα» και όχι το αντίστροφο.

Ο ρατσισμός δεν είναι ένας και ενιαίος. Υπάρχουν όμως ορισμένα δομικά χαρακτηριστικά κοινά σε όλους τους ρατσισμούς. Έτσι, κάθε ρατσισμός στηρίζεται σε αρνητικά στερεότυπα, δηλαδή σε προκαταλήψεις απέναντι στις άλλες, στις ξένες φυλές. Ο ρατσιστής γνωρίζει ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς και τις επιμέρους κοινωνικές ομάδες. Τις διαφορές αυτές όμως τις απολυτοποιεί, τις θεωρεί αναλλοίωτες και αιώνιες. Τη δική του φυλή θεωρεί ανώτερη από όλες τις άλλες. Επιπλέον, θεωρεί ότι τα χαρακτηριστικά μιας ορισμένης ομάδας είναι ομοιογενή για όλα τα μέλη της. Δεν αναγνωρίζει, δηλαδή, ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα μέλη ακόμα και της δικής του ομάδας-φυλής. Πρόκειται βεβαίως για πίστη και όχι για γνώση.

Είναι αλήθεια ότι στο πλαίσιο των ομάδων οι πάντες σχηματίζουν θετικά στερεότυπα για τους δικούς τους (έσω ομάδα) και προκαταλήψεις για τους τρίτους (την έξω ομάδα). Προκαταλήψεις διαμορφώνουμε όλοι από τα πρώτα στάδια της ανατροφής μας, εφόσον δεν μπορούμε να σχηματίσουμε ταυτότητα χωρίς τη διάκριση «εμείς - αυτοί». Αυτό συμβαίνει ανέκαθεν. Εκείνο όμως που δεν είναι αναπόφευκτο, είναι η διά παντός εμμονή και καθήλωση κάποιου στις κληρονομημένες από το κοινωνικό του περιβάλλον προκαταλήψεις. Ρατσιστής, ακριβώς, είναι εκείνος που δεν δέχεται ποτέ να υποβάλει σε κριτική συζήτηση τις προκαταλήψεις του. Ο ρατσιστής δεν είναι απλώς δύσπιστος στο ένα ή το άλλο επίχειρημα. Απορρίπτει την ίδια τη χρήση του λόγου. Αυτό συμβαίνει γιατί δίπλα στις υπαρκτές διαφορές προσαρτά ο ίδιος ορισμένες φαντασιακές διαφορές, έτσι ώστε οι πρώτες να αποτελούν άλλοθι για τις δεύτερες.

Ουσιαστικά, ο ρατσισμός δεν αποτελεί μια στάση που προέρχεται από μια πραγματική διαφορά με τους άλλους. Απεναντίας, ο ρατσισμός δημιουργεί μια αιτία προκειμένου να εκδηλωθεί. Ακόμα κι αν δεν υπάρχει πραγματικά η αιτία, θα εφευρεθεί. Η πίστη στην πρόταση «οι Εβραίοι σφάζουν παιδιά Χριστιανών» ή «όλοι οι Αλβανοί είναι εγκληματίες» είναι από λογική άποψη αστήρικτη. Από ψυχολογική άποψη, όμως, εξηγείται γιατί προσφέρει άλλοθι για την εκδήλωση επιθετικότητας απέναντι στις ομάδες-θύματα. Η υπερβολική έξαψη, η «υπερ-αντίδραση» με την οποία ένας ρατσιστής απορρίπτει τον άλλον, δεν έχει καμιά σχέση με την εκάστοτε πραγματική αφορμή, όποτε κι αν αυτή ποτέ δοθεί.

Φυσικά, ο ρατσισμός συγγενεύει με την ξενοφοβία και τον εθνοκεντρισμό. Πολλές φορές συνυπάρχει μαζί τους, διαμορφώνοντας μια κατάσταση συγκοινωνούντων δοχείων.

Ωστόσο, η ξενοφοβία μπορεί να μη στηρίζεται σε μια ανορθολογική πίστη στη βιολογική ανωτερότητα της φυλής, αλλά σε απλή άγνοια. Επίσης, ένας εθνικιστής μπορεί να υποτιμά τα άλλα έθνη, πλην όμως δεν είναι απαραίτητο να επιθυμεί την εξαφάνισή τους. Η ιδιαιτερότητα του ρατσιστή έγκειται στο ότι εκτός από την πίστη του στη διαφορά της δικής του ανώτερης, καλής και καθαρής φυλής επιθυμεί την εξαφάνιση των άλλων, επιθυμεί την εξαφάνιση των διαφορών (ανεξάρτητα από το αν πραγματοποιεί την επιθυμία αυτή).

Επιπλέον, στις μέρες μας έχει αλλάξει και το περιεχόμενο του ρατσισμού. Σήμερα η έννοια της ράτσας έχει περιθωριοποιηθεί, μια και αποδείχθηκε το αντιεπιστημονικό του υπόβαθρο. Στο πλαίσιο των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών ο ρατσισμός εκφράζεται με διαφορετικό τρόπο: αντί να διατυμπανίζει την ανωτερότητα της φυλής και την απόρριψη των άλλων, ο ρατσισμός εκφράζεται κυρίως με την απόλυτη αποδοχή των πολιτισμικών διαφορών. Η ανισότητα του ανώτερου και του κατώτερου αντικαθίσταται από την απόλυτη διάκριση ανάμεσα σε ανόμιους και αναφομοίωτους, υποτίθεται, πολιτισμούς. Πυρήνας του ρατσισμού πλέον είναι η φοβία της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Η επιδεικτική περιφρόνηση για τους κατώτερους παραχωρεί τη θέση της στην έμμονη αποφυγή της επαφής με τους άλλους. Εξαιτίας της μετατόπισης από τη «φυλή» στην «κουλτούρα» γίνεται λόγος πλέον για «νεο-ρατσισμό».

Για την εκδήλωση ρατσιστικών συμπεριφορών απαιτείται κατάλληλο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, διεθνών ανακατατάξεων, αυξάνουν οι ρατσιστικές συμπεριφορές εις βάρος ευπαθών κοινωνικών ομάδων (μετανάστες, πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες, ομοφυλόφιλοι, μαύροι κ.λπ.). Οι ομάδες αυτές καθίστανται αντικείμενο ηθικού πανικού, δυσμενών διακρίσεων, καθίστανται το «κακό» αντικείμενο επί του οποίου διοχετεύονται το άγχος, ο φθόνος, η μνησικακία και η καταπιεσμένη επιθετικότητα της πλειοψηφίας. Δυσμενείς διακρίσεις όμως δεν κάνουν μόνον οι πλειοψηφίες προς τις μειοψηφίες, αλλά και οι μειοψηφίες μεταξύ τους (π.χ. Τσιγγάνοι εναντίον Αλβανών). Πρόκειται για έναν διασπαστικό ρατσισμό που διευκολύνει την κυριαρχία των ελίτ εξουσίας μέσω της τακτικής του «διαίρει και βασίλευε».

Ο κ. Ν. Δεμερτζής είναι αναπλ. καθηγητής στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών

Να σχολιάσεις το σκίτσο σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων

Να μη σχολιάσεις το σκίτσο.

20. Κατέλαβαν το σχολείο για να μη γραφτούν Τσιγγανόπουλα

δημοσίευμα στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ , 03-06-2004

Το Δημοτικό Σχολείο στα Σαγαίικα Αχαΐας κατέλαβαν χθες το πρωί γονείς μαθητών, προκειμένου να εμποδίσουν την εγγραφή Τσιγγανόπουλων για την ερχόμενη σχολική χρονιά. Όπως μάλιστα ισχυρίστηκαν, η παρουσία των παιδιών των Τσιγγάνων δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία του σχολείου και την εκπαίδευση των παιδιών τους.

Σύμφωνα με τους γονείς που προχώρησαν στην κατάληψη του σχολείου, θα πρέπει να δημιουργηθούν ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις για να προετοιμάζονται τα παιδιά των τσιγγάνικων οικογενειών, ώστε να μπορούν στη συνέχεια ομαλά να εντάσσονται στις τάξεις, ανάλογα με την ηλικία και το επίπεδο των γνώσεών τους. Η πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων κ. Ελένη Σαλομαλίδη, μάλιστα, ισχυρίστηκε ότι «οι γονείς των Τσιγγάνων δεν ενδιαφέρονται να μάθουν γράμματα τα παιδιά τους και τα έγγραψαν στο σχολείο για να εισπράξουν τη σχετική επιδότηση που χορηγεί το κράτος».

Το Δημοτικό Σχολείο στα Σαγαίικα είναι ενταγμένο σε πιλοτικό πρόγραμμα που συντονίζουν τα Πανεπιστήμια Ιωαννίνων και Πατρών. Από τα 120 παιδιά του Δημοτικού τα 70 είναι Τσιγγανόπουλα. Η κατάληψη έληξε με παρέμβαση του δημάρχου της περιοχής Ανδρέα Παναγιωτόπουλου, ο οποίος ζήτησε να λειτουργήσει στην περιοχή ειδικό σχολείο μόνο για τα παιδιά των Τσιγγάνων με ειδικευμένο προσωπικό και ανάλογο πρόγραμμα εκπαίδευσης, ώστε να μπορούν στη συνέχεια να παρακολουθούν ομαλά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Εντοπίστε στην είδηση τη δομή της αντεστραμμένης πυραμίδας.
2. Τι θα άλλαζε στην είδηση αν τα λεκτικά σύνολα είχαν την παρακάτω σειρά: «Γονείς μαθητών, προκειμένου να εμποδίσουν την εγγραφή Τσιγγανόπουλων, κατέλαβαν χθες το πρωί το Δημοτικό Σχολείο στα Σαγαίικα Αχαΐας.»
3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη της προηγούμενης φράσης σε παθητική.
4. Η είδηση περιέχει ξένο σχόλιο. Να το εντοπίσετε και να σχολιάσετε το νόημά του.
5. Ποια είναι η οπτική γωνία του δημοσιογράφου; Ποια είναι η προσωπική του άποψη;
6. «Από τα 120 παιδιά του Δημοτικού τα 70 είναι Τσιγγανόπουλα». Τι θα άλλαζε στην είδηση αν έλλειπε η παραπάνω φράση;
7. Γιατί νομίζετε ότι το κράτος χορηγεί επιδότηση ώστε οι Τσιγγάνοι να στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο;

21. [οι Άραβες καπνίζουν στα λεωφορεία]

«Γιατί τα λεωφορεία, καλύτερα να τα αποφεύγει κανείς. Εμένα, η κόρη μου μπαίνει στα λεωφορεία κάθε μέρα, επειδή πρέπει να πάει στη δουλειά της. Αλλά οι Άραβες καπνίζουν στα λεωφορεία. Ενοχλούν όλο τον κόσμο, και τα λεωφορεία είναι γεμάτα από Άραβες».

Ο Αλεσσάντρο, στριφογυρίζει στο κάθισμα του για να μου δείξει πως γίνεται το στρίμωγμα στο λεωφορείο. Το μουστάκι του, αν δεν ήταν τόσο κοντό, θα είχε πεταχτεί σαν κεντρί μέλισσας. Το αναγκαστικό στρίμωγμα στα λεωφορεία τον αηδιάζει. Και καταλήγει μιλώντας μόνος του: «Οι Άραβες είναι βάνδαλοι, είναι λεχρίτες, είναι ελεεινοί».

Τα λόγια τους αρχίζουν να με επηρεάζουν. Καμιά φορά πάνω τον εαυτό μου, στο λεωφορείο, να κοιτάζει με τα δικά τους μάτια το χρώμα της επιδερμίδας των επιβατών. Μια μέρα ανέβηκε στο λεωφορείο ένας Άραβας, με ένα μπουκάλι ούισκι κάτω από τη μασχάλη. Δείχνει γεμάτος αυτοπεποίθηση. Ο συνταξιούχος μπροστά μου γυρίζει το κεφάλι για να μην τον βλέπει. Το λεωφορείο συνεχίζει την πορεία του ξεφυσώντας πάνω σε πλακόστρωτους δρόμους, γεμάτους λακκούβες... Στα βόρεια δεν γίνεται καλή συντήρηση στους δρόμους. Καινούρια στάση. Ένα απότομο φρενάρισμα με πετάει από τη θέση μου. Καμιά εικοσαριά νέοι επιβάτες μπαίνουν μέσα στο λεωφορείο ορμητικά, κι ανάμεσα τους μερικοί Άραβες, που πιάνουν αμέσως την κουβέντα με το νεαρό με το ούισκι. Πίσω τους, ένας ξανθούλης έφηβος, χτεσινό παιδί, στηρίζεται με το ένα χέρι και με το άλλο ανάβει ένα τσιγάρο. Έκπληξη: είναι ο ξανθός νεαρός που παραβιάζει την απαγόρευση του καπνίσματος. Πρώτη ρουφηξιά, κανείς δεν λέει κουβέντα, δεύτερη ρουφηξιά, ο καπνός από τα ρουθούνια του ξανθούλη περνάει εμπρός από τη μύτη του συνταξιούχου, που σίγουρα θα πει κάτι. Ξαφνικά, όλα εξελίσσονται εντελώς διαφορετικά από ό,τι θα περίμενε κανείς. Ο Άραβας με το ούισκι γυρίζει στο νεαρό και με πατρικό ύφος του λέει ότι ενοχλεί όλο τον κόσμο, ενώ συνάμα κάνει κακό στην υγεία του. Ο πιτσιρικός κοκκινίζει και στην επόμενη στάση κατεβαίνει τρέχοντας.

Τώρα ξέρω ότι αν ο Αλεσσάντρο ήταν μαζί μου στο λεωφορείο, δεν θα έβλεπε το επεισόδιο. Δεν είναι σε θέση να δει αυτό που έρχεται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις του. Κι αν του έλεγα αυτά που είδα, θα μου απαντούσε ότι οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Άννα Τριστάν, Στο μέτωπο, Αθήνα, Στάχυ, 1989, σελ. 66-67

A1. Το κείμενο είναι περίπου 350 λέξεις. Να το πυκνώσεις σε λιγότερες από 80. μονάδες __

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

μονάδες __

A3. Ποιος είναι ο ρόλος της αφήγησης στην τρίτη παράγραφο; Τι σχέση έχει με όσα προηγούνται; («Τα λόγια τους... κατεβαίνει τρέχοντας»).

μονάδες __

A4. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο με αιτιολόγηση τη φράση του κειμένου: «Δεν είναι σε θέση να δει αυτό που έρχεται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις του».

μονάδες __

A5. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο με δικό σας παράδειγμα τη φράση του κειμένου: «Δεν είναι σε θέση να δει αυτό που έρχεται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις του».

μονάδες __

A6. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο με αιτιολόγηση τη φράση του κειμένου: «Κι αν του έλεγα αυτά που είδα, θα μου απαντούσε ότι οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα».

μονάδες __

B1. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου να εντοπίσετε ένα σχόλιο και να εξηγήσετε σε τι διαφέρει από την ειδηση: «Γιατί τα λεωφορεία, καλύτερα να τα αποφεύγει κανείς. Εμένα, η κόρη μου μπαίνει στα λεωφορεία κάθε μέρα, επειδή πρέπει να πάει στη δουλειά της. Αλλά οι Άραβες καπνίζουν στα λεωφορεία. Ενοχλούν όλο τον κόσμο, και τα λεωφορεία είναι γεμάτα από Άραβες».

μονάδες __

B2. Να τρέψετε την σύνταξη των παρακάτω προτάσεων σε παθητική

α) Τα λόγια τους αρχίζουν να με επηρεάζουν

β) Ο ξανθός νεαρός παραβιάζει την απαγόρευση του καπνίσματος
μονάδες __

B3. λεωφορείο, συνταξιούχος, απαγόρευση, εξαίρεση, συντήρηση, απότομος.

α) Μπορείτε να βρείτε τα συνθετικά των παραπάνω λέξεων; β) Μπορείτε να τις χρησιμοποιήσετε σε δικές σας φράσεις με τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία τους; γ) Πώς εξηγείτε ότι μπορείτε να απαντήσετε τη β' ερώτηση χωρίς να γνωρίζετε την ετυμολογία των λέξεων;

μονάδες __

B4. «Καμιά φορά πιάνω τον εαυτό μου, στο λεωφορείο, να κοιτάζει με τα δικά τους μάτια».

α) Να εξηγήσετε τη μεταφορική σημασία της φράσης. β) Πώς εξηγείτε ότι η λέξη «καμιά» δεν έχει αρνητική σημασία;

μονάδες __

B5. Να βρείτε δυο σημεία του κειμένου που υπάρχουν διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις και δείχνουν αιτιολόγηση και δυο σημεία που υπάρχουν διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις που δείχνουν υπόθεση.

μονάδες __

Γ1. Γράψτε ένα κείμενο 400 περίπου λέξεων για την σχολική εφημερίδα. Αναφέρετε και σχολιάζετε ένα περιστατικό που δείχνει ότι τα στερεότυπα που αφορούν ορισμένες μειονότητες είναι πολύ ισχυρά.

μονάδες __

Άσχετη ερώτηση: Ξέρετε σε ποια σημερινά κράτη ζουν κυρίως οι Άραβες;

22. [θα χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα]

Στη συνέχεια, ο ομιλητής αναφέρεται στην πλημμυρίδα των λαθρομεταναστών, που, κατά τη γνώμη του, διαβρώνει ολόκληρη τη χώρα. Καταγγέλλει την περίπτωση ενός νομού, όπου κάθε βδομάδα εγκαθίστανται κρυφά περίπου δυο χιλιάδες άτομα. Πολλαπλασιάζει τον αριθμό αυτό με το σύνολο των νομών των συνόρων, κι έπειτα επί 52, καταλήγοντας σε ένα αστρονομικό ποσό. Το κοινό μένει κατάπληκτο: «Υπάρχουν λοιπόν τόσοι πολλοί!» Μένω κι εγώ κατάπληκτη με τη σειρά μου, πιστεύοντας ότι στο Πολυτεχνείο διδάσκεται κανείς σοβαρότερα τη στατιστική.

Ο Μεγκρέ συνεχίζει ζωγραφίζοντας το πορτρέτο των «Αφρικανών» που παραβιάζουν καθημερινά τα σύνορα μας, μιμούμενος την αδέξια προφορά τους, όπως ακριβώς κι οι οπαδοί του 15ου τομέα. Όλοι τον ακούνε ικανοποιημένοι. Ο Μεγκρέ διαλέγει προσεχτικά τη στιγμή για να τους φοβίσει:

«Αν λοιπόν η κατάσταση αυτή συνεχιστεί, τότε θα χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα, μαζί με την πολιτική μας ηρεμία, και θα γίνουμε ένας γαλλικός... Λίβανος».

Άννα Τριστάν, Στο μέτωπο, Αθήνα, Στάχν, 1989, σελ. 80-81

A1. Το κείμενο είναι περίπου 140 λέξεις. Να το πυκνώσεις σε λιγότερες από 40 μονάδες ___

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

μονάδες ___

A3. «Ο Μεγκρέ διαλέγει προσεχτικά τη στιγμή για να τους φοβίσει». Ποια σκοπιμότητα φανερώνει η παραπάνω φράση του κειμένου; Τι οφέλη μπορεί να έχει ο Μεγκρέ από τον εκφοβισμό του ακροατηρίου;

μονάδες ___

A4. Ποια είναι η οπτική της αφηγήτριας σε σχέση με τα γεγονότα που παρουσιάζει; Να βρείτε δυο σημεία που τεκμηριώνουν την απάντησή σας.

μονάδες ___

A5. Σε ποια χώρα αναφέρεται το κείμενο; Από πού προέρχονται οι «λαθρομετανάστες»;

μονάδες ___

A6. «τότε θα χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα». Από ποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα αποτελείται η εθνική ταυτότητα; Νομίζετε ότι είναι κάτι στατικό ή κάτι που αλλάζει και εξελίσσεται; Αναπτύσσετε μια παράγραφο στην οποία αιτιολογείτε την άποψή σας. [μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά αντί για τη Γ]

μονάδες ___

B1. Να βρεις και να εξηγήσεις δυο διαφορετικές χρήσεις των εισαγωγικών.

μονάδες ___

B2. «θα γίνουμε ένας γαλλικός... Λίβανος». Πώς λέγεται το σημείο στίξης στην προηγούμενη φράση; Ποιος είναι ο ρόλος του;

μονάδες ___

B3. Να εξηγήσεις της κυριολεκτική σημασία των παρακάτω μεταφορικών φράσεων του κειμένου: α) πλημμυρίδα των λαθρομεταναστών και β) συνεχίζει ζωγραφίζοντας το πορτρέτο.

μονάδες ___

B4. Να μετατρέψετε τις ενεργητικές συντάξεις της παρακάτω φράσης σε παθητικές: «Ο Μεγκρέ διαλέγει προσεχτικά τη στιγμή για να τους φοβίσει»

μονάδες ___

B5. Διαβάστε το κείμενο β' και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

«Περί της παρανόμου μεταφοράς προσώπων ομαδόν ερχομένων εις Ελληνικούς λιμένας εκ της αλλοδαπής».

«1ον. Απαγορεύεται η εν Ελλάδα απόβασις αλλοδαπών εφ' όσον ούτοι δεν είναι εφωδιασμένοι δια τακτικών διαβατηρίων, νομίμως τεθεωρημένων ή δια των εγγράφων των εκάστοτε οριζομένων δια Β.Δ. εκδιδόμενων προτάσει των επί των Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Περιθάλψεως υπουργών.

2ον. Πας πλοιοκτήτης, πράκτωρ ή πλοίαρχος ή άλλο οιονδήποτε μέλος πληρώματος πλοίου τινός, όστις ήθελεν αναλάβει, όπως διευκολύνη ή δεχθή την εις Ελλάδα μεταφοράν των περιών η εν άρθρω 1 απαγόρευσις προσώπων, τιμωρείται δια φυλακίσεως εξ τουλάχιστον μηνών και χρηματικής ποινής από τρισχιλίων μέχρι δεκακισχιλίων δραχμών δι' έκαστον, κατά παράβασιν του παρόντος νόμου, μεταφερόμενον πρόσωπον...».

ΦΕΚ 1922/Α/119, Ν.2870 της 16.7.1922

B5α. Ποιος είναι ο σκοπός του παραπάνω νόμου;

B5β. Με ποια μέτρα προσπαθεί να πετύχει το σκοπό;

B5γ. Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι αλλοδαποί των οποίων «απαγορεύεται η εν Ελλάδα απόβασις»;

B5δ. Ξέρετε αν εφαρμόστηκε και γιατί;

μονάδες ___

Γ. «τότε θα χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα». Από ποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα αποτελείται η εθνική ταυτότητα; Νομίζετε ότι είναι κάτι στατικό ή κάτι που αλλάζει και εξελίσσεται; Η έλευση αλλοδαπών επηρεάζει τα χαρακτηριστικά της; Γνωρίζετε παραδείγματα από τον κόσμο και από την ιστορία; Αναπτύσσετε κείμενο στο οποίο αιτιολογείτε την άποψή σας.

μονάδες ___

A1. παρουσίαση πλαστών στοιχείων σχετικών με την έλευση μεταναστών τα οποία εντυπωσιάζουν το ακροατήριο. Η συγγραφέας εκπλήσσεται

Κορύφωση της περιγραφής με υποτιμητικό τρόπο για το προφίλ των μεταναστών, έτσι ώστε να πετύχει η κινδυνολογία για την εθνική ταυτότητα

A2α. κίνδυνος από την έλευση ξένων σε μια χώρα

A2β. αμφισβητεί τα στοιχεία και κρίνει την σκοπιμότητα του Μεγκρέ

A2γ. κριτική

A2δ. αφήγηση γεγονότων και σχολιασμός

A3. δεν φαίνεται στο κείμενο, ίσως επειδή είναι απόσπασμα

A4. στατιστική στο πολυτεχνείο και διαλέγει τη στιγμή

A5. Γαλλία, Λίβανος, Αφρική

A6. σύμφωνα με το κείμενο ως βασικό στοιχείο της εθνικής ταυτότητας υπονοείται η γλώσσα. Τόσο η εθνική ταυτότητα όσο και η γλώσσα εξελίσσονται. Υπάρχει ζήτημα αν συνδέονται ανατίρρητα.

B1. ευθύς λόγος, δεν είναι όλοι οι Άραβες Αφρικανοί

B2. αποσιωπητικά, αφήνουν περιθώριο να συμπληρώσουμε εμείς και προετοιμάζουν την έκπληξη.

B3. μεγάλο πλήθος που έρχεται μαζικά, δίνει περισσότερα χαρακτηριστικά

B5α. να εμποδίσει την έλευση ξένων στην Ελλάδα

B5β. ποινές για όσους βοηθούν ξένους να έρθουν στην Ελλάδα

B5γ. οι πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής

B5δ. η πραγματικότητα σε πολλές περιπτώσεις είναι πιο ισχυρή και διαφορετική από τους νόμους.

23. «Όλοι σας θα περάσετε από την καμινάδα»

ΧΑΪΝΤΣ ΣΑΛΒΑΔΟΡ ΚΟΥΝΙΟ

Παρασκευή 12 Μαρτίου 1943, Θεσσαλονίκη. Το πρωί ήρθε στο σπίτι μια ομάδα από πολιτοφύλακες. Μας διέταξαν να ετοιμάσουμε τα πράγματά μας και να πάμε στο στρατόπεδο του βαρόνου Χιρς. Την Κυριακή αναχωρήσαμε για το Άουσβιτς. Ήμουν δεκαπεντέμισι ετών. Μαζί μας πήραμε μία κουβέρτα, ένα κουτάλι, ένα πιρούνι. Σε κάθε βαγόνι έβαλαν 60 άτομα. Κινητές φυλακές, δεν υπήρχε χώρος, πείνα, ζέστη ανυπόφορη και κάτι χειρότερο. Το βαγόνι μας, αναγκαστικά, είχε μετατραπεί και σε τουαλέτα. Έξι ημέρες κράτησε τούτη η πικρή διαδρομή.

23 Μαρτίου 1943, 11.00 μ.μ. Φθάσαμε στο Άουσβιτς. «Τούτο το στρατόπεδο έχει μονάχα μία έξοδο: την ψηλή μαύρη καμινάδα απ' όπου βγαίνει ο πηχτός εκείνος καπνός. Όλοι σας θα περάσετε από κει...» ήταν το...«καλωσόρισμα» του αξιωματικού των Ες Ες. Η διαλογή γινόταν σύμφωνα με την ηλικία, τη σωματική ακεραιότητα και την υγεία μας. Οι περισσότεροι πίστευαν, και όχι άδικα, πως δεν θα ξαναέβλεπαν τους δικούς τους. Τέτοια εντύπωση έδινε ο διαχωρισμός. Η αίσθηση της πραγματικότητας είχε μονομιάς χαθεί σαν να 'σκασε δίπλα μας μια βόμβα. Έγινε ο αριθμός 109.565. Η αγωνία ήταν το χαρακτηριστικό της εκεί ζωής μας. Κάθε ημέρα διάλεγαν τους πιο αδύνατους για το κρεματόριο. Υπήρχαν μήνες που τα θύματα ξεπερνούσαν τις 3.000-4.000. Πέρασα από επτά διαλογές. Στο Άουσβιτς η πειθαρχία ήταν σκληρή. Μιλούσαμε όσο γινόταν λιγότερο, υπολογίζαμε τις συνέπειες κάθε πράξης μας, είχαμε μάτια για ό,τι μας αφορούσε και γίναμε τυφλοί για όλους τους άλλους. Στο Άουσβιτς μόνο δύο φορές τολμήθηκε εξέγερση, η δεύτερη από Έλληνες και Ρώσους. Προτού πεθάνουν ανατίναξαν τα κρεματόρια II και III στο Μπιρκενάου. Ως Έλληνας αισθάνθηκα πολύ περήφανος.

Στα μέσα Ιανουαρίου του 1945 έγιναν διαλογές για το εσωτερικό της Γερμανίας. Γκρος Ρόζεν, Μαουτχάουζεν, Μελκ. Τον Απρίλιο, 1.411 άτομα μεταφερθήκαμε με τρένο στο στρατόπεδο Εμπενζεε. Στις 6 Μαΐου 1944 μας απελευθέρωσαν οι Αμερικανοί. Οι Έλληνες φτιάξαμε μια σημαία από κάτι βρώμικα σεντόνια και τα μπλε ρούχα των ηλεκτρολόγων και είπαμε τον εθνικό ύμνο. Πέρασαμε το βράδυ με την αμφιβολία αν ήμασταν στ' αλήθεια ελεύθεροι ή αν θα ξαναγύριζαν οι Γερμανοί. Με την πρώτη ευκαιρία επιστρέψαμε στη Θεσσαλονίκη.

Ερωτήσεις για προφορική επεξεργασία του κειμένου.

1. Η αφήγηση γίνεται με μικρές προτάσεις και σε πρώτο πρόσωπο. Τι ύφος διαμορφώνει αυτό; (Να αξιοποιηθούν τα θεωρητικά της αφήγησης, Ε-Ε α' λυκείου.)

2. Πώς νιώθει ο αφηγητής στη διαδρομή προς το Άουσβιτς;

3. Ποια είναι η υποδοχή στο Άουσβιτς; Πώς εξηγείται η χρήση των εισαγωγικών στην πρώτη και στη δεύτερη περίπτωση;

4. Τι ακολουθεί μετά τη διαδικασία υποδοχής; Ποια είναι η βαθύτερη σημασία της φράσης: «Έγινε ο αριθμός 109.565»

5. Από τη χαρακτηριζόταν η καθημερινότητα στο Άουσβιτς; Πόση σημασία έχει το γεγονός ότι δύο φορές έγινε εξέγερση;

6. Πώς κρίνετε το γεγονός ότι ένας Εβραίος νιώθει Έλληνας;

Το κείμενο είναι δύσκολο εξαιτίας των εξωκειμενικών ιστορικών γνώσεων που προϋποθέτει

24. Εμμανουήλ Κριαράς, η ζωή και το έργο του

Φιλολόγος, νεοελληνιστής, ομότιμος καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μετά τις σπουδές του στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, παρακολούθησε στο Μόναχο μαθήματα βυζαντινολογίας και παράλληλα ασκήθηκε σε θέματα λεξικογραφίας ως συνεργάτης στο Θησαυρό της λατινικής γλώσσας. Το 1938 έγινε διδάκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στα 1938 -39 και 1945-48 παρακολούθησε στο Παρίσι μαθήματα βυζαντινής φιλολογίας και ιστορίας, νεοελληνικής γλώσσας και φιλολογίας και συγκριτικής γραμματολογίας. Στην Κατοχή κλείστηκε σε γερμανικό στρατόπεδο συγκεντρώσεως (Μάιος-Σεπτ. 1944) για τη συμμετοχή του στην Αντίσταση. Από το 1930 και ως το 1950 εργάστηκε στο Μεσαιωνικό Αρχείο της Ακαδημίας Αθηνών, στην αρχή ως συντάκτης και από το 1939 ως διευθυντής του.

Το 1950 ο Κριαράς διορίστηκε τακτικός καθηγητής της Μεσαιωνικής Ελληνικής Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου δίδαξε επίσης (κατ' εντολήν) Βυζαντινή Ιστορία, Γενική Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία και Γενική και Συγκριτική Γραμματολογία. Διατέλεσε επίσης γενικός γραμματέας του διοικητικού συμβουλίου του Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη και πρόεδρος του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών. Κατά τη διάρκεια της Απριλιανής δικτατορίας απολύθηκε (1968). Τον ίδιο χρόνο διορίστηκε από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας στο Παρίσι «professeur associé»*, για το μάθημα της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας. Η χούντα όμως του απαγόρευσε την έξοδο από την Ελλάδα. Μετά τη Μεταπολίτευση έδωσε διαλέξεις και δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Είναι μέλος πολλών φιλολογικών εταιρειών και ξένος εταίρος των Ακαδημιών Ρώμης και Παλέρμου, αντεπιστέλλον* μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και κάτοχος πολλών ελληνικών και ξένων τιμητικών διακρίσεων.

Σε όλο το διάστημα της σταδιοδρομίας του ο Κριαράς αγωνίστηκε για την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας και του μονοτονικού συστήματος. Υπήρξε μέλος της επιτροπής για την τελική έγκριση της σχολικής γραμματικής (1976), πρόεδρος της επιτροπής για τον καθορισμό του είδους του μονοτονικού που θα εφαρμοζόταν, πρόεδρος της επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τη μεταγλώττιση των δικαστικών κωδικών και μέλος της επιτροπής για την επιμέλεια της γλώσσας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση).

Στο ευρύ φάσμα των ερευνητικών ενδιαφερόντων του Κριαρά ξεχωρίζει η ενασχόληση του με κείμενα της μεσαιωνικής δημόδους καθώς και της κρητικής λογοτεχνίας (14ος-17ος αι.), όπως και το ενδιαφέρον του για νεότερες μεγάλες μορφές της λογοτεχνίας μας και του δημοτικισμού (19ος αι.). Από το πλούσιο συγγραφικό του έργο (που τιμήθηκε κατά καιρούς με τα βραβεία: «Zappas», «Γουλιανδρή», «Γεωργίου Φωτεινού», «Herder», «Desrousseaux») διακρίνονται τα αυτοτελή δημοσιεύματα: Μελετήματα περί τας πηγάς του Ερωτοκρίτου (1938), Ο Γύπαρις (1940), Κατσαίτης (1950), Βυζαντινά ιπποτικά μυθιστορήματα (1955), Το ανακάλημα της Κωνσταντινόπολης (1956 και 1965), Διονύσιος Σολωμός (1957 και 1970), Ψυχάρης (1959 και 1981), Γεωργίου Χορτάτη, Πανώρα (1975), Άρθρα και σημειώματα ενός δημοτικιστή (1979), Φιλολογικά μελετήματα (1979), Η σημερινή μας γλώσσα (1984), καθώς και το Μεγάλο Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας.

(Καραγιάννη, Ιωάννα. "Κριαράς, Εμμανουήλ". Παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό από το <http://www.haef.gr/libraries/biographies/kriarasf.php>)

* professeur associé: αναπληρωτής καθηγητής

* αντεπιστέλλον -ουσα -ον [anderpistélon]: (λόγ.) Αντεπιστέλλον μέλος, το μέλος επιστημονικού, ακαδημαϊκού ιδρύματος κτλ. το οποίο διαμένει μακριά από την έδρα: Αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

[λόγ. μεε. < ελνστ. άντεπιστέλλω `γράφω σε απάντηση` μτφρδ. γαλλ. membre correspondant]

(από το λεξικό της κοινής νεοελληνικής

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html)

A1. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε εκατό (περίπου) λέξεις.

A2. Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κειμένου είναι;

B1. Να ελέγξεις το δομή του βιογραφικού σημειώματος. Σκέψου αν θα πρόσθετες ή αν θα αφαιρούσες κάποιες πληροφορίες. Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

B2. Να μετατρέψεις τη σύνταξη σε ενεργητική: «Στην Κατοχή κλείστηκε σε γερμανικό στρατόπεδο συγκεντρώσεως (Μάιος-Σεπτ. 1944) για τη συμμετοχή του στην Αντίσταση». Τι προβλήματα αντιμετωπίζεις στην μετατροπή;

B3. Να μετατρέψεις τη σύνταξη σε παθητική: «Η χούντα όμως του απαγόρευσε την έξοδο από την Ελλάδα».

B4. Υπάρχουν σχόλια στο βιογραφικό που διάβασες; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

B5. Να βρεις λέξεις που μπορούν να αντικαταστήσουν τις παρακάτω λέξεις χωρίς να αλλοιώνεται η σημασία του κειμένου: παράλληλα, κλείστηκε, τελική, επιμέλεια, ευρύ.

Γ. Ο Εμμανουήλ Κριαράς εργάστηκε ως δάσκαλος, ερευνητής, επιστήμονας. Ποια χαρακτηριστικά θα πρέπει να έχει ένας νέος που επιλέγει ως επάγγελμα κάτι σχετικό με τα γράμματα και τις τέχνες; Μπορείς να σκεφτείς εσύ το επάγγελμα όπου θα αναφερθείς ανάλογα με τα δικά σου ενδιαφέροντα. (400-500 λέξεις)

επιπλέον δραστηριότητα

Μπορείς να βρεις άλλα στοιχεία (βιογραφικά και εργογραφικά) για τον Εμ. Κριαρά;

Προφορική και ουσιαστική άσκηση:

να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (σύνταξη, λεξιλόγιο, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε δύο χαρακτηριστικά στοιχεία που σας αρέσουν (π.χ. λόγιο λεξιλόγιο, χρήση επιθέτων, κλπ) και στοιχεία που δε σας αρέσουν (π.χ. δομή του κειμένου, παράγραφοι, κλπ).

25. Η νεολαία μεγάλο θύμα της ανεργίας

απόσπασμα από κείμενο του Γιάννη Ελαφρού, Καθημερινή 25-03-06

Στην Ελλάδα οι νέοι βρίσκονται σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση, αφού αντιμετωπίζουν διπλάσια ποσοστά ανεργίας, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού. Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, ένας στους πέντε νέους που αναζητούν εργασία είναι άνεργος. Σε ακόμη χειρότερη θέση είναι οι γυναίκες. Μία στις τέσσερις, ηλικίας από 15-29 ετών, είναι άνεργη. Ένας στους δύο άνεργους στη χώρα μας είναι νέος. Πάνω από 204.000 άνεργοι νέοι καταγράφηκαν το 2005. Βέβαια, στατιστικά τουλάχιστον, καταγράφεται μείωση, καθώς το 1999 οι άνεργοι νέοι έφταναν σχεδόν τους 300.000.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η ανεργία πλήττει τους νέους όλων των μορφωτικών επιπέδων. Το 2005, 27.000 απόφοιτοι ΑΕΙ και 48.000 απόφοιτοι ΤΕΙ ήταν άνεργοι. Το 1988 οι άνεργοι νέοι ήταν 188.334, αλλά είχαν άλλη μορφωτική σύνθεση. Κυριαρχούσαν οι άνεργοι με εφόδια μόλις δημοτικού (29.529) ή έστω γυμνασίου (25.856), ενώ οι πτυχιούχοι ΑΕΙ (19.187) και ΤΕΙ (16.193) είχαν καλύτερη τύχη. Σήμερα, φαίνεται ότι ούτε οι μεγάλοι κόποι και τα τεράστια έξοδα για εκπαίδευση μπορούν να εξασφαλίσουν δουλειά.

Το χειρότερο όμως είναι ότι οι περισσότερες θέσεις εργασίας που προσφέρονται είναι χαμηλότερης ποιότητας απ' ό,τι παλαιότερα. Καταρχήν, μεγάλο ποσοστό των νέων εργάζονται σε κακοπληρωμένες δουλειές, πολλοί είναι ανασφάλιστοι, άλλοι πληρώνονται «μαύρα». Δεν είναι μόνο ότι βασικά οι νέοι απαρτίζουν τη στρατιά των κακοπληρωμένων δουλειών του ποδαριού (π.χ. διανομείς), αλλά ότι και δίπλα σε θέσεις εργασίας που θεωρούνται αξιοπρεπείς και ασφαλείς, όπως τραπεζοϋπάλληλος, μηχανικός, εργαζόμενος σε ΔΕΚΟ, πληθαίνουν οι μορφές επισφαλών εργασιών, είτε μέσω γραφείων επικοινωνίας εργαζομένων, είτε μέσω εργολάβων, είτε μέσω πληρωμής με το μπλοκάκι. Οι νέοι, που κατά κύριο λόγο απασχολούνται με αυτό τον τρόπο, δεν έχουν βασικά δικαιώματα των προηγούμενων γενιών. Οι σταθερές θέσεις εργασίας, οι συμβάσεις αορίστου χρόνου λιγοστεύουν διαρκώς, ενώ αυξάνονται οι προσλήψεις ορισμένου χρόνου, οι συμβασιούχοι, οι προσωρινοί. Ασφαλιστικά δικαιώματα, αξιοπρεπείς μισθοί, προστασία απέναντι στην αυθαίρετη απόλυση, όλα αυτά μοιάζουν παρωχημένα.

Αξιοσημείωτο είναι και το ποσοστό μερικής απασχόλησης των νέων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, 63.500 νέοι ηλικίας 15-29 ετών έχουν μερική απασχόληση. Στις ηλικίες 20-24 ετών η μερική απασχόληση ξεπερνάει το 9%. Πάνω από 37.000 (η πλειοψηφία των μερικών απασχολούμενων) δηλώνει καθαρά ότι ήθελε πλήρη απασχόληση αλλά δεν βρήκε. Δεν σημαίνει όμως ότι και οι υπόλοιποι δεν θα προτιμούσαν πλήρη απασχόληση, κάτω από άλλες συνθήκες.

Δεν φαίνεται να βοηθούν τους νέους το καθεστώς μαθητείας και πρακτικής άσκησης. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως μας λέει ο κ. Γιάννης Κουζής, επίκουρος καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και συνεργάτης του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ «καταγράφονται αυθαιρεσίες στη μαθητεία». Πολλοί νέοι γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης χωρίς προοπτική. Το ίδιο συμβαίνει και με τα προγράμματα για άνεργους, όπως τα Stage. Συχνά προσφέρουν απλά φθηνή εργατική δύναμη σε εργοδότες, χωρίς ο νέος να λαμβάνει κάποια ουσιαστική εκπαίδευση και να βρίσκει ένα δρόμο προς τη σταθερή εργασία. Επιπλέον, «οι νέοι εργαζόμενοι βρίσκονται πιο συχνά αντιμέτωποι με παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας», σύμφωνα με τον κ. Κουζή.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να γράψετε περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις.

Πριν γράψετε την περίληψη φροντίστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει;

B1. Γιατί στο κείμενο χρησιμοποιούνται πολλά στατιστικά στοιχεία;

B2. Γιατί στην τελευταία παράγραφο γίνεται αναφορά στην άποψη πανεπιστημιακού καθηγητή; Ποια άλλη αναφορά, μέσα στο κείμενο, λειτουργεί με παρόμοιο τρόπο;

B3. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τρίτη παράγραφος (Το χειρότερο όμως αυτά μοιάζουν παρωχημένα.) του κειμένου; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

B4. Παρατηρήστε τις υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις του κειμένου (Βέβαια, Σήμερα, όμως, Καταρχήν, αλλά ότι, ενώ, Σε πολλές περιπτώσεις, Επιπλέον). Ποιος είναι ο ρόλος τους; Πώς χρησιμοποιείται η στίξη, όταν αυτές είναι στην αρχή της περιόδου;

B5. Από το δεύτερο συνθετικό των παρακάτω λέξεων του κειμένου να φτιάξετε μία λέξη για κάθε περίπτωση (απλή ή σύνθετη) και να τη χρησιμοποιήσετε σε μια σύντομη φράση, ώστε να φαίνεται η σημασία της: πτυχιούχοι, εργολάβων, πλειοψηφία, συνθήκες, εργοδότες.

Γ. Γράψτε κείμενο για να συμμετέχετε σε συζήτηση για τον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων. Εξετάζετε τα κριτήρια που κυριαρχούν στην επιλογή του επαγγέλματος. ποια θέσει έχουν οι προσωπικές προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των νέων; Πόσο μπορεί να τους βοηθήσει και να τους συμβουλευτεί στην επιλογή τους το σχολείο, η οικογένεια ή άλλοι φορείς; (550 λέξεις)

26. «Να είσαι ο εαυτός σου» - ή ο εαυτούλης σου

απόσπασμα από άρθρο του Παντελή Μπουκάλα στον ημερήσιο τύπο Κυριακή, 23 Ιουνίου 2002

[...] «Περνάς καλά» όταν (ιδού το δεύτερο άρθρο του συμβόλου της νέας πίστεως) «είσαι ο εαυτός σου». Αλλά το θέμα είναι πώς ακριβώς εννοείται ο «εαυτός» στον κόσμο αυτής της πρωτότυπης «κατηγορικής προσταγής», πόσες ελευθερίες τού αναγνωρίζονται και πόσες κρίνονται απαράδεκτες για τους άλλους, μιας και εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με τίποτε χαριτωμένες διακηρύξεις υπέρ του αυθορμητισμού, της ειλικρίνειας ή της αφέλειας, αλλά με το σλόγκαν μιας κοινωνιοβόρου εγωπάθειας. «Να είσαι ο εαυτός σου», στο συγκεκριμένο «σύστημα» δοξασιών και αξιών, σημαίνει να είσαι ο εαυτούλης σου, «ελεύθερος κι ωραίος», χαλαρός, αδιάφορος για ό,τι μπορεί να χαλάσει την αμεριμνησία σου, ζωσμένος με όλα τα δίκια σου και με καμία κοινωνικού τύπου υποχρέωση να μη βαραίνει το πέταγμά σου.

Ο εαυτός σου, αυθéntης απόλυτος, είσαι όταν περνάς αγέρωχα με κόκκινο, επειδή «βιάζεσαι», πάντοτε βιάζεσαι, ή επειδή απλώς σου ήρθε ξαφνικά η χαριτωμένη ιδέα να τρομοκρατήσεις τη γερόντισσα που εμπιστεύτηκε το δικό της πράσινο και διανύει τον δρόμο. Ο εαυτός σου, αχαλίνωτος, είσαι όταν αφήνεις στην παραλία τα πλαστικά που αποδεικνύουν ότι «πέρασες καλά», φροντίζοντας πρώτα να στολίσεις φωναχτά τον δήμαρχο που «δεν έβαλε κάδους». Ο εαυτός σου είσαι όποτε συναλλάσσεσαι με οποιαδήποτε υπηρεσία, επιθετικός, βέβαιος ότι απέναντί σου «είναι όλοι λωποδύτες». Ο εαυτός σου είσαι, φυσικότατος, όταν στα φανάρια κάνεις νόημα στον Πακιστανό ή στο Αλβανάκι να σου καθαρίσει το παρμπρίζ και, μόλις ανάβει το πράσινο, πατάς το γκάζι για να γλιτώσεις το τριαντάλεπτο, γελώντας βέβαια με τον «βλαμμένο». Ο εαυτός σου είσαι όταν διπλοπαρκάρεις το γιωταχί σου (με τα αλάρμ αναμμένα, τάχα νόμιμος), κλείνεις τον δρόμο και προτρέπεις τους εμποδιζόμενους να πάνε να κόψουν το λαιμό τους. Αν βέβαια τύχαινε στη μεγαλειότητά σου τέτοιο εμπόδιο, θα έβρισκες μια πρώτης τάξεως αιτία για να βρίσεις τους «λεχρίτες που μόνο τον εαυτούλη τους κοιτάνε». Χονδρικώς, με τον ίδιο τρόπο φέρεσαι κι όταν ξεσπαθώνεις εναντίον των αναιδέστατων που κλείνουν τους δρόμους με τις διαδηλώσεις τους ή απεργούν όταν εσύ τους έχεις ανάγκη, κι ας κάνεις ακριβώς το ίδιο όταν διακυβεύονται τα δικά σου συμφέροντα.[...]

A1. Να συνταχθεί περίληψη σαράντα (40) λέξεων.

B1. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος;

B2. Χαρακτηρίστε τεκμηριωμένα το ύφος της δεύτερης παραγράφου.

B3. Πώς εξηγείτε τη συχνή χρήση των εισαγωγικών στη δεύτερη παράγραφο;

B4. «κοινωνικού τύπου υποχρέωση να μη βαραίνει το πέταγμά σου». Να ερμηνεύσετε την μεταφορική έκφραση.

B5. «σλόγκαν μιας κοινωνιοβόρου εγωπάθειας». Πώς καταλαβαίνετε το νόημα της φράσης;

B6. Να βρείτε αντώνυμα των λέξεων: πρωτότυπης, αδιάφορος, φροντίζοντας, μεγαλειότητά, αιτία.

B7. Να βρείτε συνώνυμα των λέξεων: απαράδεκτες, αμεριμνησία, αυθéntης, αγέρωχα, αποδεικνύουν.

Γ. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο (70 λέξεις) με δικά σας παραδείγματα την παρακάτω φράση: «Να είσαι ο εαυτός σου», στο συγκεκριμένο «σύστημα» δοξασιών και αξιών, σημαίνει να είσαι ο εαυτούλης σου.

27. «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ ρε!»

του Παντελή Μπουκάλα

Κάθε φορά που κάποιος από τη χορεία των «επωνύμων» γίνεται ήρωας αλγεινών επεισοδίων (πότε γιατί περιφέρεται ένοπλος στη Βουλή, πότε γιατί προσποιείται αμνησία για να κατευνάσει τις Ερινύες, πότε γιατί «κανονίζει σαν άντρας» τα ερωτικά του, κτλ) δεν χάνουμε την ευκαιρία της ομαδικής ψυχανάλυσης / ψυχοθεραπείας, την ευκαιρία δηλαδή να θεωρήσουμε την παραβατική συμπεριφορά αποκλειστικό γνώρισμα του ψυχισμού των συγκεκριμένων ανομούντων.

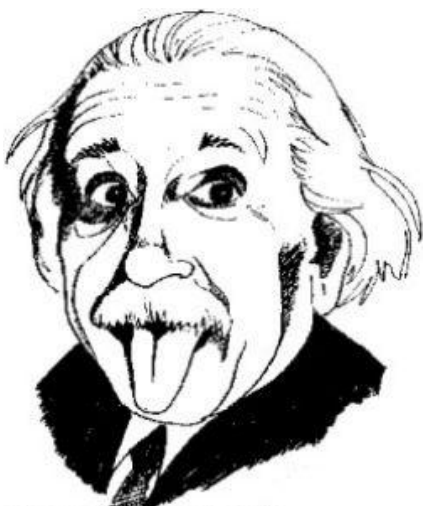
Ενώσω δακτυλοδεικτούμε αυστηρότατοι τους «κακούς» κερδίζουμε (έτσι νομίζουμε δηλαδή) τη διαφορά μας, τη λευκότητά μας, την αγιοσύνη μας. Κι ωστόσο, Ο κ. Κ., ο κ. Γ., ο κ. Γ., ο κ. Τ., ο κ. Εξουσία τυγχάνουν εκπρόσωποί μας και ως προς αυτό, ως προς την ωμότητα δηλαδή και τη μαγκιά, με την οποία όλο και συχνότερα ταυτίζεται το θρυλικό «ελληνικό φιλότιμο».

Η πολεμική κραυγή «ξέρεις ποιος είμαι εγώ, ρε;» - μια κραυγή που για την εκφορά της αρκούν τα δόντια και περιττεύει η γλώσσα- δεν εκστομίζεται μόνο από τους διάσημους, τους εξουσιούχους, τους κατέχοντες. Είναι ένα εμβατήριο γραμμένο στη μαγνητοταινία που παίζει η μηχανική ψυχή όλων μας. Με την ευκολία που έχουμε να αναβαθμίζουμε σε μείζον το παντελώς ασήμαντο, το τιποτένιο, μπορούμε να σφαχτούμε(κι όχι μόνο στα λόγια) για οτιδήποτε θα μας φαινόταν καταγέλαστο αν δεν είχε θολώσει ο νους και το βλέμμα μας: Για την προτεραιότητα ή για μια θέση παρκαρίσματος (άλλωστε ο εγωισμός μας όταν κυκλοφορεί εποχούμενος, όταν προστατεύεται από το τετράτροχο άρμα του, συντρίβει όλα τα δεσμά του λεγόμενου πολιτισμού), για μια καρέκλα στην πολυσύχναστη ταβέρνα που την πρόλαβε κάποιος άλλος, για τα νερά που τρέχουν από το μπαλκόνι του γείτονα, για το μωρό που γκρινιάζει μεσημεριάτικα (θαρρείς κι είναι μαγνητόφωνο και μπορείς να του πατήσεις το στοπ), για τη μπαλιά του πιτσιρικά που λάβηψε στην αμμουδιά και πέτυχε κάποιον λουόμενο ή ηλιοθεραπευόμενο (δεν γεννήθηκαν δα Ρονάλντο όλοι οι μπόμπιρες), για την απύθμενη αναίδεια του προκαθημένου μας στον θερινό κινηματογράφο που δεν λέει να σκύψει καίτοι ψηλέας η, ακόμη καλλίτερα να φύγει, για την ουρά στο λεωφορείο, στο φερί-μποτ, στα διόδια, στο σούπερ μάρκετ, στο φούρνο, στο περίπτερο. Πιστόλια ευτυχώς δεν κουβαλάμε ακόμη (ή μάλλον δεν κουβαλάμε όλοι μας, γιατί με το πρόσχημα των κλοπών όλο και περισσότεροι φροντίζουν να εξοπλίσουν την εκβιασμένη ανασφάλειά τους), αλλά και τα χέρια αρκούν, κι ύστερα, φονικότερο όπλο από τη γλώσσα και το βλέμμα δεν έχει ακόμη κατασκευαστεί, κι ούτε θα βρεθεί ποτέ.

Κι αλίμονο αν η αφέλειά σου ή η όψιμη, οικολογική σου ευαισθησία διανοηθεί να συστήσει σε κάποιον, με τον κομψότερο (ή και δουλικότερο) τρόπο, να μην πετάει με ανάλαφρη μαγκιά αναμμένο τσιγάρο από το παράθυρο του αυτοκινήτου του, κυρίως όταν διασχίζει τον Παρνασσό ή τον Ταΰγετο, η την αδειασμένη φιάλη του νερού, το οποίο έχει φτάσει να μας κοστίζει όσο σχεδόν και η τροφή. Αλίμονο αν παραπονεθείς για την καπνούρα που φεύγει από την εξάτμιση του προπορευόμενου οχήματος, ή αν θυμίσεις ευγενικά σε κάποιον οδηγό ότι ειθισται να μην περνάμε με κόκκινο και να ανάβουμε το φλασάκι μας πριν στρίψουμε αριστερά η δεξιά, για τον απλούστατο λόγο ότι τα θανατηφόρα τροχαία δεν επιλύουν το δημογραφικό μας πρόβλημα. Τότε ο «θιγμένος ανδρισμός μας» (επιχείρημα που μάλλον έχει αντίκρισμα και στα δικαστήρια) απαιτεί να πάρει το αίμα του πίσω, προπαντός αν η «προσβολή» ετελέσθη παρουσία τρίτων. Και ξεθηκαρόνουμε τότε το φανατισμό μας, κλειδαμπάρωνουμε την ψυχραιμία μας, στήνουμε μια γκιλοτίνα για το χιούμور μας, κι ορμάμε Ακάθεκτοι.

«Ξέρεις ποιος είμαι εγώ, ρε;»... Βεβαίως και ξέρω, και ξέρεις, και ξέρουμε. Ξέρω πως είσαι όμοιος μου στα καλά και στα κακά ετοιμοπαράδοτος του θυμού, μονίμως με την αίσθηση του «αδικημένου», άρα και μονίμως οργισμένος. Ξέρω, και ξέρεις, ότι μοιάζουμε στο χαώδες βάθος μας, όσες όποιες πανοπλίες κι αν φρόντισε να φορτωθεί ο καθένας μας για να ελέγξει την ευκολία του ενστίκτου. Όλοι μας είμαστε κάτι, είμαστε κάποιοι, έστω κι αν ο χρόνος επιμένει αγέλαστος πως είμαστε κάτι λιγότερο από το τίποτε. Μόνο που δεν μπορούμε να τα βολέψουμε αυτά τα διαφορετικά «κάτι», να τα πείσουμε να συνυπάρξουν, να αλληλοαναγνωριστούν, να αποδεχθεί το ένα τη μοναδικότητα του άλλου. Εισερχόμαστε στην κοινωνία, (στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στη δουλειά, στο «λειτουργήμα», στο γήπεδο, ως και στην εκκλησία την ώρα του «Δεύτε λάβετε φως!») σαν φορείς μιας παράδοσης που τιμά την αντιπαράθεση, τη φιλοποψία, την ξινή ψυχή, η οποία εγγράφεται πάραυτα και στα αναλόγως ξινισμένα μούτρα μας. Είμαστε προετοιμασμένοι, εκπαιδευμένοι να βρίσκουμε παντού (και μόνο) εχθρούς, διαβολείς, κακότερους που μας φθονούν και σκωμοτούν εις βάρος μας. Την πραότητα, την όρεξη της κουβέντας, της παρέας ακόμη (της τόσο μυθολογημένης), πρέπει να την επινοήσουμε με πολύ κόπο (γιατί χρειάζεται να υπολογίσουμε σωστά τις βαθύτατες ανάγκες μας και ταυτόχρονα να τιθασέψουμε τον έρωτά μας για την μονήρη διαδρομή της εχθρευόμενης αυτάρκειας), ή πρέπει να μας έχουν ευλογήσει πλούσια οι περιστάσεις, μια ήσυχη ακρογιαλιά

ας πούμε, η θερινή χαλάρωση ώρα νυκτός κτλ. Φυσικότερη μας φαίνεται η συμπεριφορά που (μάλλον άδικά κατά τους φυσιοδίφες) αποδίδεται στον λύκο μονιά. Γιατί; Γιατί «μας πνίγει το δίκιο». Κι επειδή όλους μάς πνίγει το δίκιο, επειδή δηλαδή έτσι αισθανόμαστε, ευκόλως τεκμαίρεται ότι η Ελλάδα είναι ένα απέραντο πέλαγος, το Εγαίον πέλαγος, με έψιλον κι όχι με άλφα γιώτα, γιατί βαφτίστηκε έτσι προς τιμήν του Εγώ, του θηριώδους Εγώ και όχι του Αιγέα, όπως ισχυρίζονταν οι μύθοι.

<http://users.sch.gr/symfo/>

28. Α. Β. Μουμτζάκης (1929 – 2009)¹

Ο Α.Β. Μουμτζάκης ήταν φιλόλογος, πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και διδάκτωρ του ίδιου Πανεπιστημίου. Δίδαξε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. ως δάσκαλος της Νεοελληνικής Γλώσσας, και από το 1984 ως το 1995 εργάστηκε ως σχολικός σύμβουλος των φιλόλογων στο Νομό Δράμας. Καταγόταν από τη Δράμα όπου και έζησε τα περισσότερα χρόνια.

Ασχολήθηκε κυρίως με την αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα. Εκτός από τις διάφορες εργασίες του που έχουν δημοσιευθεί σε εκπαιδευτικά και φιλολογικά περιοδικά, επτά από τα βιβλία του, που έγραψε μόνος του ή με συνεργασία, είχαν εκδοθεί από τον ΟΕΔΒ και χρησιμοποιήθηκαν ως σχολικά βιβλία γυμνασίου και λυκείου σε όλα τα σχολεία της χώρας (το πρώτο από το 1979). Τα βιβλία αυτά είναι: Αρχαία Ελληνικά για την Α' Λυκείου, Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής για το Λύκειο (χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα, 2011-12), Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, Νεοελληνική Γλώσσα για την Α' τη Β' και την Γ' Γυμνασίου, βιβλία για το μαθητή και τον καθηγητή. Είχε λάβει μέρος ως εισηγητής σε πολλά σεμινάρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και σε επιτροπές μελέτης και προγραμματισμού εκπαιδευτικών θεμάτων.

Δίδαξε στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ, στις Σχολές Επιμόρφωσης καθηγητών (ΠΕΚ και παλαιότερα ΣΕΛΜΕ) Καβάλας και Αλεξανδρούπολης.

Απόσπασμα από βιογραφικό²

Παιδί φτωχής προσφυγικής οικογένειας ο αλησμόνητος Τάσος κατόρθωσε, χάρις στα πολλά πνευματικά και ψυχικά του προτερήματα, να ξεπεράσει τις δυσκολίες του κοινωνικού του περιγύρου και να μορφωθεί, σημειώνοντας αξιόλογες επιδόσεις. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές, γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, από το κλασικό τμήμα της οποίας και αποφοίτησε. Όπως και πολλοί από εμάς τους παλαιότερους, είχε την τύχη να παρακολουθήσει τα μαθήματα σοφών και εμπνευσμένων καθηγητών, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται ο Ιωάννης Κακριδής, ο Στυλιανός Καψωμένος, ο Νικόλαος Ανδριώτης, ο Εμμανουήλ Κριαράς, ο Αγαπητός Τσοπανάκης, ο Λίνος Πολίτης. Από το πνεύμα εκείνων των φωτισμένων δασκάλων άντλησε ο νεαρός τότε φοιτητής κι εδραίωσε μέσα του την αγάπη του για τη γλώσσα μας, αρχαία και νέα, και τις διαχρονικές αξίες του ελληνικού πολιτισμού. Αυτές τις αξίες προσπάθησε στη συνέχεια να τις μεταδώσει στους μαθητές του, όταν διορίστηκε στη Μέση Εκπαίδευση και υπηρέτησε σε διάφορα σχολεία της γενέθλιας πόλης του. Στα μέσα της δεκαετίας του 60, ανταποδίδοντας τα τροφεία, υπηρέτησε με απόσπασση στην κοινή μας *alma mater*^{*}, τη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ, ως δάσκαλος της νεοελληνικής γλώσσας. Από το 1983 ως και το 1995 άσκησε, με ζήλο και επιτυχία, τα καθήκοντα σχολικού συμβούλου φιλόλογων στο νομό Δράμας. Όλες οι μαρτυρίες που έχουν κατατεθεί από μαθητές και συναδέλφους του συγκλίνουν στην εκτίμηση ότι κύριες αρετές του ήταν η ευγένεια, η αγάπη, η κατανόηση, η υψηλή αίσθηση του ωραίου και του αγαθού. Εφαρμόζοντας στον εαυτό του την αρχή της διά βίου μορφώσεως, βρισκόταν σε μια διαδικασία συνεχούς μάθησης όχι μόνο στο χώρο της επιστημονικής του ειδίκευσης αλλά και στον τομέα της παιδαγωγικής και διδακτικής ανάπτυξης. Σαν γνήσιος γεννημένος δάσκαλος, ήθελε να μοιράζεται τους καρπούς αυτής της αδιάλειπτης προσπάθειας, προσφέροντας απλόχερα τους θησαυρούς της γνώσης και της εμπειρίας του. Μολονότι η Δράμα παρέμεινε το σταθερό κέντρο της εκπαιδευτικής του επενέργειας, η Θεσσαλονίκη αλλά και ολόκληρη σχεδόν η Ελλάδα, ακόμη και η Κύπρος δέχθηκαν τα δώρα της δημιουργικής του παρουσίας. Αμέτρητες είναι οι εισηγήσεις και παρεμβάσεις του σε σεμινάρια, συνέδρια και επιμορφωτικές ημερίδες. Η δραστηριότητα αυτή δείχνει το μέτρο της αγάπης του για την Παιδεία του τόπου μας και αγγίζει τα όρια της αυτοθυσίας, γιατί δεν ήταν χωρίς κόστος, φυσικό, ψυχικό και πνευματικό.

^{*}*alma mater*: το πανεπιστήμιο στο οποίο φοίτησε κάποιος, «η θρέφουσα μητέρα»

1. με βάση το βιογραφικό σημείωμα που περιλαμβάνεται στο βιβλίο Α. Β. Μουμτζάκης, *Η γλώσσα μας και τα προβλήματά της, Ηχώ της Δράμας, 1994*

2. δημοσίευση στο περιοδικό *Φιλολόγος* τ. 138, Δεκέμβριος 2009

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα των κειμένων (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

A1. Να αποδώσεις το δεύτερο κείμενο σε περίληψη 80 λέξεων.

A2. Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις προφορικά στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
 - β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
 - γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
 - δ) τι είδος κείμενο είναι;
- μονάδες 25

B1. Σχολιάστε (δηλαδή πείτε τη γνώμη σας) την παρακάτω φράση του δεύτερου κειμένου: «είχε την τύχη να παρακολουθήσει τα μαθήματα σοφών και εμπνευσμένων καθηγητών». (60-80 λέξεις)
μονάδες __

B2. Σχολιάστε (δηλαδή πείτε τη γνώμη σας) την παρακάτω φράση του δεύτερου κειμένου: «βρισκόταν σε μια διαδικασία συνεχούς μάθησης όχι μόνο στο χώρο της επιστημονικής του ειδίκευσης αλλά και στον τομέα της παιδαγωγικής και διδακτικής ανάπτυξης». (60-80 λέξεις)
μονάδες __

B3. Να συγκρίνετε τα δύο βιογραφικά. Ποιο από τα δύο περιέχει σχόλια; Εντοπίστε σχετικά σημεία που τεκμηριώνουν την απάντησή σας.
μονάδες __

B4. Ποια είναι η δομή του πρώτου βιογραφικού σημειώματος;
μονάδες __

B5. Εξηγήστε το ρόλο των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων του δεύτερου κειμένου: Μετά, Όπως και, όταν, Σαν, Μολονότι, αλλά και, ακόμη και, γιατί.
μονάδες __

B6. Οι παρακάτω λέξεις του πρώτου κειμένου είμαι μεταφραστικά και σημασιολογικά δάνεια*. Να βρεις σε καθεμιά ένα συνθετικό-λέξη της και να φτιάξεις με αυτό μια πρόταση που θα δείχνει τη σημασία του: σύμβουλος, συνεργασία, καθηγητής, επιτροπή, προγραμματισμός.
μονάδες __

Γ. Είστε στη Β' Λυκείου και έχετε ήδη διαλέξει την κατεύθυνση σπουδών που παρακολουθείτε. Μπορείτε να σκεφτείτε τη σημασία που είχαν για τη σχέση σας με τα γράμματα οι δάσκαλοι του δημοτικού, οι καθηγητές του γυμνασίου, πιθανοί φροντιστές κλπ. Επίσης να αποτιμήσετε το ρόλο που έπαιζαν οι φίλοι και το συγγενικό περιβάλλον σας. Το κείμενό σας απευθύνεται σε φίλο που γνωρίσατε σε κοινωνικό δίκτυο του Ίντερνετ (περίπου 500 λέξεις).

* *μετάφραση ξένων λέξεων, έτσι ώστε να μη διακρίνεται εύκολα η ξένη προέλευση = μεταφραστικά δάνεια (μτφρδ.) με περισσότερο ή λιγότερο πιστή αντιστοίχιση των επί μέρους λεξικών στοιχείων (π.χ. ανυψωτήρας, αυτοκινητόδρομος, γραμματοκιβώτιο, ηφαίστειο, θερμίδα, θεριζοαλωνιστικός, ουρανοξύστης)· αλλαγή εν μέρει ή και τελείως της σημασίας μιας προϋπάρχουσας λέξης από ξένη επίδραση = σημασιολογικός δανεισμός (σημδ., π.χ. έντοπος, εντόπωση, ημιαθής, ιός). http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_16/03.html συγκεκριμένα, με βάση το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html: σύμβουλος, [λόγ. < αρχ. σύμβουλος 'που δίνει συμβουλές' & σημδ. γαλλ. conseiller· λόγ. θηλ. χωρίς διάκρ. γένους]*

*συνεργασία, [λόγ. < ελνστ. συνεργασία 'συντεχνία' σημδ. γαλλ. collaboration, coopération]
καθηγητής, [λόγ. < ελνστ. καθηγητής 'δάσκαλος', αρχική σημ.: 'οδηγός' & σημδ. γαλλ. professeur]
επιτροπή, [λόγ. < αρχ. επιτροπή 'δυνατότητα απόφασης, κηδεμονία' σημδ. γαλλ. commission]
προγραμματισμός, [λόγ. προγραμματισ- (προγραμματίζω) -μός μτφρδ. γαλλ. programmation] [λόγ. < αρχ. πρόγραμμα 'ημερήσια διάταξη της βουλής ή της εκκλησίας' σημδ. γαλλ. & αγγλ. programme < υστλατ. programma 'δημόσια αναρτημένο διάταγμα' < αρχ. πρόγραμμα]*

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η περίληψη δεν είναι ξεχωριστό γραμματειακό είδος αλλά ένας τρόπος συνοπτικής απόδοσης προϋπάρχοντος κειμένου δια της οποίας επιδιώκεται:

- α) Η κατανόηση του κειμένου.
- β) Η πληροφόρηση των άλλων με λιτό και σαφή τρόπο για το περιεχόμενο του κειμένου.
- γ) Η διάκριση του αναγκαίου από το περιττό τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη γλώσσα του κειμένου.
- δ) Η δόμηση ενός νέου κειμένου με συνοχή και συνεκτικότητα.

Άρα η αξιολόγηση της περίληψης στις εξετάσεις του Ενιαίου Λυκείου είναι σκόπιμο να συνεξετάσει τρεις παραμέτρους:

- α) το περιεχόμενο της περίληψης
- β) τη γλώσσα και το ύφος
- γ) τη δομή του περιληπτικού κειμένου.

1. Το περιεχόμενο της περίληψης (0-12 μονάδες)

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η σύλληψη του νοηματικού κέντρου του κειμένου.
- Η επιλογή των σημαντικών ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η πληρότητα κατανόησης του κειμένου.

Αδυναμίες στο περιεχόμενο θεωρούνται:

- Αδυναμία κατανόησης ή απόκλιση από το νοηματικό κέντρο του κειμένου.
- Επιλογή δευτερευουσών ιδεών-πληροφοριών σε βάρος των κύριων-σημαντικών.
- Η ατελής (μερική) κατανόηση του κειμένου.

2. Η γλώσσα και το ύφος της περίληψης (έκφραση) (0-8 μονάδες)

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η χρήση του κατάλληλου ύφους για τη συγκεκριμένη μορφή κειμένου (πληροφοριακό ύφος).
- Η ικανότητατύκνωσης του κειμένου μέσα από διάφορες τεχνικές (γενίκευση, αναδιατύπωση κτλ.).
- Η ορθή χρήση της γλώσσας στο επίπεδο της ορθογραφίας, της στίξης, της σύνταξης και του λεξιλογίου.

Αδυναμίες στη γλώσσα και το ύφος θεωρούνται:

- Η αξιολόγηση με την άσκηση άμεσης ή έμμεσης κριτικής-σχολιασμού στις ιδέες-πληροφορίες του κειμένου.
- Η αυτούσια-στείρα μεταφορά λέξεων και φράσεων του αρχικού κειμένου στη περίληψη.
- Οι αποκλίσεις από τους κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματικής και του Συντακτικού της νέας ελληνικής στην ορθογραφία, στη στίξη, στη σύνταξη και το λεξιλόγιο (επαναλήψεις, ασάφειες, έλλειψη ακριβολογίας κτλ.).

3. Η δομή του περιληπτικού κειμένου (0-5 μονάδες).

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η ικανότητα παρακολούθησης ή αναδιοργάνωσης της δομής του αρχικού κειμένου και η παρουσίαση με λογική ακολουθία των βασικών ιδεών.
- Η σύνταξη ενός κειμένου με ομαλή ροή και συνοχή.
- Η επιτυχής χρήση των διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων.

Αδυναμίες στη δομή θεωρούνται:

- Η τυποποιημένη μεταφορά της πορείας του αρχικού κειμένου που οδηγεί σε μακροσκελή περίληψη.
- Η άτακτη παράθεση των ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η έλλειψη συνοχής και αλληλουχίας μεταξύ των μερών-προτάσεων της περίληψης.

4. Γενική θεώρηση

Η προσπάθεια για αξιολόγηση της περίληψης με την αναλυτική μέθοδο και την πρόσθεση των επιμέρους βαθμών δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται μια συνολική θεώρηση του γραπτού πριν την τελική βαθμολογία. Άλλωστε περιεχόμενο, μορφή (έκφραση) και δομή ουσιαστικά δεν διαχωρίζονται. Στη συνολική θεώρηση της περίληψης θα συνεκτιμηθούν για την τελική βαθμολογία όλα τα κριτήρια από την πρωτοτυπία στη συγκρότηση και το ύφος έως την εικόνα του γραπτού (καθαρογραμμένο κείμενο, ευανάγνωστη γραφή).

Συμπληρωματικές διευκρινίσεις

1. Η έκταση της περίληψης εξαρτάται από το είδος, το μέγεθος και τη δομή του δοθέντος κειμένου. Γι' αυτό καθορίζεται κάθε φορά η ποσότητα της περίληψης σε λέξεις (π.χ. 90-120 λέξεις) ώστε να υπάρχει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί το κείμενο της περίληψης. Αυτό δε σημαίνει την αυστηρή καταμέτρηση των λέξεων από το βαθμολογητή αλλά την αξιολόγηση της ικανότητας του μαθητή να πυκνώσει-περιορίσει το κείμενό του σε συγκεκριμένα πλαίσια. (Ως υπέρβαση αυτών των ορίων θεωρείται η γραφή μιας περίληψης με είκοσι (20) περίπου λέξεις περισσότερες). Ακόμα η περίληψη μπορεί να γραφεί ως μία ενιαία παράγραφος ή να χωριστεί σε παραγράφους ανάλογα με το μέγεθος και το είδος του κειμένου.

2. Η περίληψη στα πλαίσια της Έκθεσης-Έκφρασης γράφεται για συγκεκριμένο σκοπό και έχει πάντα αποδέκτη. Γι' αυτό είναι καλό να αποφεύγεται η τυποποιημένη εκφώνηση "Να γράψετε την περίληψη του κειμένου" και να υιοθετούνται πιο αναλυτικές διατυπώσεις ενταγμένες σε επικοινωνιακό πλαίσιο σύμφωνα με τις Οδηγίες διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων 1998, σελ. 246 (Παράδειγμα: σε κυριακάτικη εφημερίδα δημοσιεύτηκε το παραπάνω άρθρο. Να ενημερώσετε την τάξη σας για το περιεχόμενό του γράφοντας μια περίληψη 100 λέξεων).

3. Η περίληψη στα πλαίσια του μαθήματος της Έκθεσης-Έκφρασης έχει πληροφοριακό χαρακτήρα οπότε η εισαγωγή της είναι προτιμότερο να ξεκινά με αναφορά στο συγγραφέα ή στο κείμενο, όπως προτείνεται στο βιβλίο Έκθεση-Έκφραση Β' Λυκείου σελ. 235-236. Μια εισαγωγή κατευθείαν από τις ιδέες-πληροφορίες του κειμένου είναι και αυτή αποδεκτή με τη λογική ότι ο μαθητής ταυτίζεται με το συγγραφέα του κειμένου ο οποίος επιχειρεί να πυκνώσει το κείμενό του.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο, Αθήνα 2001, σ.121-123

